

Općina Novo Sarajevo

INTEGRIRANA STRATEGIJA RAZVOJA

OPĆINE NOVO SARAJEVO DO 2023. godine

(revidirana za period 2019-2023. godina)

Općinski razvojni tim

Juli, 2019. godine

Revidirana Strategija Općine Novo Sarajevo pripremljena je u sklopu Projekta integriranog lokalnog razvoja u Bosni i Hercegovini (BiH) koji predstavlja zajednički projekat Razvojnog programa Ujedinjenih naroda (UNDP) u BiH i Švicarske agencije za razvoj i saradnju (SDC).

Gledišta iznesena u ovom dokumentu ne odražavaju obavezno gledišta UNDP-a BiH i SDC-a.

I. SADRŽAJ

II. UVOD	5
III. METODOLOGIJA KREIRANJA STRATEGIJE RAZVOJA	7
IV. STRATEŠKA PLATFORMA	8
1. Socio-ekonomska analiza	8
1.1. Demografska analiza	8
1.1.1. Broj stanovnika	8
1.1.2. Migracije stanovništva	9
2. Pregled stanja i kretanja u lokalnoj ekonomiji	10
2.1. Broj i struktura poslovnih subjekata	10
2.2. Broj i struktura obrta	11
2.3. Kreativna Industrija	13
2.4. Spoljnotrgovinska razmjena	13
2.5. Investicije u privredi	14
2.6. Turizam	15
3. Tržište rada	16
3.1. Zaposlenost	16
3.2. Penzioneri	19
4. Pregled stanja i kretanja u oblasti društvenog razvoja	21
4.1. Obrazovanje	21
4.1.1. Predškolsko obrazovanje	21
4.1.2. Osnovno obrazovanje	22
4.1.3. Inkluzivna nastava	23
4.1.4. Srednje obrazovanje	24
4.1.5. Visoko obrazovanje	24
4.2. Kultura i sport	25
4.3. Zdravstvena zaštita	28
4.4. Socijalna zaštita	31
4.5. Stanovanje	34
4.6. Civilna zaštita	35
4.7. Sigurnost građana	36
4.8. Civilno društvo	39
5. Stanje javne infrastrukture i javnih usluga	41
5.1. Saobraćajna infrastruktura	41
5.2. Elektroenergetska mreža	43
5.3. Telekomunikacije, internet, RTV signal	44
5.4. Vodovodna mreža	45
5.5. Odvodnja otpadnih i oborinskih voda	46
5.6. Toplifikacija	46
5.7. Komunalni otpad	47
5.8. Groblja	49
5.9. Administrativne usluge	49
6. Stanje okoliša	51
6.1. Kvalitet zraka	51
6.2. Vodni resursi	52
6.3. Stanje zemljišta	53
6.4. Energetska efikasnost i obnovljivi izvori energije	53
6.5. Upravljanje prostorom	54
7. Analiza budžeta	55
8. Strateško fokusiranje	59
8.1. SWOT analiza	59

8.2. Strateški fokusi	60
9. Vizija i strateški ciljevi razvoja	62
V. SEKTORSKI RAZVOJNI PLANOVI	63
V.1. Usklađenost, komplementarnost i međusobni uticaj sektorskih planova	63
V.2. Plan lokalnog ekonomskog razvoja	64
V.2.1. Pregled sektorskih ciljeva sa očekivanim ishodima i indikatorima	64
V.2.2. Usklađenost sa strateškim dokumentima viših nivoa	65
V.2.3. Inicijative međuopćinske saradnje	65
V.2.4. Programi, projekti i mjere	65
V.3. Plan društvenog razvoja	66
V.3.1. Pregled sektorskih ciljeva sa očekivanim ishodima i indikatorima	67
V.3.2. Usklađenost sa strateškim dokumentima viših nivoa	68
V.3.3. Inicijative međuopćinske saradnje	68
V.3.4. Programi, projekti i mjere	69
V.4. Plan zaštite okoliša	69
V.4.1. Pregled sektorskih ciljeva sa očekivanim ishodima i indikatorima	70
V.4.2. Usklađenost sa strateškim dokumentima viših nivoa	72
V.4.3. Inicijative međuopćinske saradnje	72
V.4.4. Programi, projekti i mjere	73
VI. OPERATIVNI DIO	74
VI.1. Plan implementacije strateških projekata i mjera za 3 godine (1+2)	74
VI.2. Plan organizacionih i ljudskih kapaciteta za implementaciju, praćenje i vrednovanje strategije	91
PRILOZI	96
Prilog 1: Integrirani pregled lokalne razvojne strategije	97
Prilog 2: Alat za usaglašavanje projektnih, sektorskih ishoda i njihovih uticaja na strateški cilj – Revidirana Strategija Općine Novo Sarajevo 2019-2023.	107
Prilog 3: Plan implementacije strateških projekata i mjera za 3 godine (1+2) u excelu	107
Prilog 4: Procjena mogućnosti finansiranja prioriteta revidirane razvojne strategije Općine Novo Sarajevo (2019-2023.)	107

II. UVOD

Strategija lokalnog razvoja Općine Novo Sarajevo za period 2014– 2023. godina (u daljem tekstu: Strategija) je ključni strateško-planski dokument Općine, koji podstiče rast i razvoj zajednice. Strategija je izrađena od strane Općinskog razvojnog tima u okviru Projekta integriranog lokalnog razvoja (ILDLP), koji je zajednički projekat Švicarske vlade i Razvojnog programa Ujedinjenih nacija (UNDP), u toku 2014. godine.

Imajući u vidu da se 2018. godine završava petogodišnji ciklus implementacije Strategije i da je istekao planski period sektorskih planova, Općinsko rukovodstvo je odlučilo da tokom 2018. godine provede proces revizije Strategije razvoja Općine Novo Sarajevo.

U tom kontekstu, tokom 2018. godine izvršena je nezavisna srednjoročna evaluacija Strategije čiji rezultati su predstavljali ulazne informacije neophodne za provođenje kvalitetne revizije Strategije razvoja. Evaluacija je izvršena kroz ocjenu osnovnih aspekata vrednovanja Strategije koji se odnose na relevantnost, efektivnost, efikasnost, utjecaj i održivost.

Revizija Strategije razvoja podrazumijevala je proces vođen prema principima planiranja u skladu sa MIPRO metodologijom, uvažavajući sljedeće najvažnije zaključke i preporuke nezavisne srednjoročne evaluacije:

- Strateške intervencije definisane u Strategiji su usklađene sa potrebama lokalne zajednice. Prvobitno evidentirani problemi i potrebe su i dalje aktuelni u lokalnoj zajednici, tako da su uglavnom sve strateške intervencije iz Strategije koje nisu realizirane u proteklom periodu i dalje relevantne i potrebno ih je uključiti u pripremu sektorskih planova u reviziji Strategije. Uočeni nesklad, odnosno stavljanje većeg fokusa na oblast društvenog razvoja, uticalo je da je još uvijek aktuelan značajan broj prvobitno definisanih problema sa kojima se lokalna zajednica suočava, naročito u oblasti ekonomskog razvoja i zaštite okoliša, zbog čega je posebno potrebno prioritetizirati projekte koji se tiču certifikacije za općinu sa povoljnim poslovnim okruženjem, te kanalizacione i vodovodne mreže. Preporučuje se i definisanje strateških fokusa, revizija sektorskih ciljeva, prioritetizacija projekata, te unapređenje koherentnosti sektorskih ciljeva/ishoda sa projektnim ciljevima/ishodima.
- Samo su dva sektorska cilja u potpunosti ostvarena. Prilikom izrade Strategije nisu utvrđeni očekivani sektorski ishodi, u sektorskim planovima za ekonomski razvoj i zaštitu okoliša, nego samo indikatori, dok su kod jednog broja sektorskih ciljeva postavljeni ishodi, ali bez ciljnih vrijednosti. Navedeno implicira da metodologija izrade dokumenta Strategije nije bila ujednačena kod utvrđivanja tj. definisanja ciljeva i pripadajućih ishoda. Uvažavajući navedeno, kao i nemogućnost prikupljanja podataka za određene ciljne vrijednosti ishoda/indikatora, predstavnici Općine samostalno su utvrđivali očekivane sektorske ishode za pojedine sektorske ciljeve, postavljajući im ciljne vrijednosti na petogodišnjem nivou i iste razlažući na godišnjem nivou. Dodatno nisu utvrđeni ni programsko-projektni indikatori u procesu strateškog planiranja. Generalna preporuka je da se u procesu revizije sektorski ciljevi/ ishodi i njima pripadajući programi (projekti i mjere), redefinišu na način da se razmotri doprinos svakog sektorskog cilja strateškom cilju, te da se bolje „uvežu“ sa strateškim ciljevima, a sve u skladu sa dostupnim finansijskim izvorima za njihovu implementaciju. Potrebno je definisati i indikatore programsko-projektnog nivoa. Također, neophodno je unaprijediti mehanizam za praćenje realizacije definisanih sektorskih ciljeva u odnosu na do sada ustaljenu praksu, kako bi se na adekvatan način pratilo ispunjenje sektorskih i strateških ciljeva, te samim tim i efektivnost strateških intervencija.
- Od ukupno 159 projekata planiranih za realizaciju u srednjoročnom periodu implementacije Strategije, njih 108 je završeno i/ili je u toku implementacije (67,92%) što ukazuje na nedovoljno dobro planiranje, kako iz budžeta, tako i iz eksternih izvora. Kada je riječ o sredstvima iz Općinskog budžeta preciznost u planiranju je ipak unapređena u posljednje dvije godine srednjoročnog perioda implementacije Strategije. Preporuke za efikasnost se odnose na optimiziranje obima projekata prema očekivanim mogućnostima izdvajanja iz Budžeta te realnije sagledavanje mogućnosti finansiranja projekata sa viših nivoa vlasti, ali i donatorskih sredstava, uvažavajući i razvijenost

kapaciteta za pripremu projektnih prijedloga na nivou JLS, koja nije dovoljna za očekivane potrebe namicanja sredstava iz vanjskih izvora.

- Ostvaren je određeni napredak u ostvarenju utjecaja na razvoj lokalne zajednice. U tom pogledu može se posebno istaći unapređena saobraćajna, sportska, zdravstvena i obrazovna infrastruktura, te unapređeno stanje javnih i zelenih površina. Kako bi se u narednom planskom periodu ostvario veći utjecaj preporučuje se unapređenje koordinacije aktera na nivou JLS, veća koordinacija u planiranju prioriteta razvoja općine u skladu sa prioritetima viših nivoa vlasti te intenziviranje aktivnosti na otklanjanju barijera u implementaciji strateških intervencija koje nisu započele ili čija je implementacija započela ali je spriječena ili odgođena (neriješeni imovinsko-pravni odnosi i dr.). Za adekvatnije praćenje uticaja u narednom planskom periodu neophodno je utvrditi dodatne makroindikatore razvoja.
- Opća ocjena održivosti Strategije u svim aspektima je zadovoljavajuća. Međutim, za održivost Strategije u narednom periodu neophodno je poduzeti mjere za otklanjanje rizika, kao što su nedovoljan nivo saradnje sa socio-ekonomskim (SEA) akterima, povećana prioritetizacija projekata iz oblasti društvenog razvoja na uštrb druga dva sektora i drugi. Za veću održivost u narednom periodu neophodno je dalje jačati kapacitete svih aktera u lokalnoj zajednici te intenzivirati aktivnosti na finalizaciji uspostave, odnosno početku zvaničnog funkcionisanja JURA-e. Potrebno je, također unaprijediti saradnju sa SEA akterima i Strategiju promovisati kao lokalno vlasništvo, odnosno vlasništvo lokalne zajednice, kako bi svi akteri u svom domenu djelovali u pravcu postizanja željenih ciljeva, te time i doprinijeli održivosti strateških intervencija.
- Sistemski pristup strateškom planiranju i implementaciji Strategije integriranog lokalnog razvoja Općine Novo Sarajevo do 2023. godine djelimično je zaživio u svakodnevnoj praksi općinskih struktura. Općina je formalizovala JURA-u pri Kabinetu načelnika u vidu Odsjeka za upravljanje lokalnim razvojem, a trenutno se provodi proces popunjavanja radnih mjesta u Odsjeku. Intenziviranjem aktivnosti na početku zvaničnog rada JURA-e, te adekvatnim i stručnim kadrovskim popunjavanjem JURA-e osigurat će se osnova za kvalitetan sistemski pristup strateškom planiranju i implementaciji Strategije. Potrebno je ispoštovati i ostale preporuke za uspostavu kapaciteta za upravljanje lokalnim razvojem koje je uradio ILDP tokom 2014. godine za osiguranje bolje vertikalne i horizontalne koordinacije rada Općine na poslovima upravljanja razvojem. U narednom planskom periodu neophodno je osigurati veće učešće socio-ekonomskih aktera, odnosno dodatni angažman i uključenost svih institucija i organizacija sa lokalnog područja u implementaciju Strategije. Potrebno je intenzivirati sastanke Partnerske grupe u procesu implementacije Strategije, kao i osigurati veći nivo uključenosti Komisije za strateško planiranje i razvoj u redovne sastanke Razvojnog tima.

III. METODOLOGIJA KREIRANJA STRATEGIJE RAZVOJA

U reviziji strateškog plana razvoja Općine Novo Sarajevo korištena je standardna Metodologija za integrisano planiranje lokalnog razvoja (MIPRO), prihvaćena i preporučena od strane entitetskih vlada, te saveza općina/opština i gradova oba entiteta. MIPRO je u potpunosti usklađena sa postojećim zakonskim okvirom kojim je definisano planiranje razvoja na lokalnom nivou, kao i sa vodećim principima i pristupima strateškom planiranju koje promovira Europska unija. MiPRO predviđa reviziju strategije nakon 5 godina provedbe pri čemu se vrši provjera ciljeva, revidira socio-ekonomska analiza i ažurira strateška platforma, te se vrši izrada sektorskih planova za narednih 5 godina.

Vodeći principi na kojima se zasniva revizija Strategije razvoja Općine Novo Sarajevo su održivost i socijalna uključenost. Održivost kao princip integrira ekonomski i aspekt zaštite okoliša, dok princip socijalne uključenosti podrazumijeva jednake šanse za sve i pravičnost u smislu identifikovanja potreba i interesa marginaliziranih i socijalno isključenih grupa stanovništva. Strategiju razvoja karakteriziraju integracija (što znači da su ekonomski, društveni i aspekt zaštite okoliša posmatrani kao neodvojivi dijelovi jedne cjeline) i participacija (svi zainteresovani akteri su angažovani i doprinijeli su izradi Strategije).

Općina se angažovala u procesu revizije Strategije vođena uvjerenjem da strateško planiranje predstavlja ključni instrument za proaktivno i odgovorno upravljanje lokalnim razvojem. Proces revizije Strategije razvoja, iniciran od strane načelnika Općine i podržan od strane Općinskog vijeća, je započeo potpisivanjem Protokola o saradnji između Općine Novo Sarajevo i Razvojnog programa Ujedinjenih nacija (UNDP-a) 17.05.2017. godine, te aktivnim uključivanjem radnih tijela – Općinskog razvojnog tima (ORT), Sektorskih radnih grupa i Partnerske grupe (PG).

Proces je operativno vodio Općinski razvojni tim, a u samom procesu stvoreni su mehanizmi za građansko učešće u planiranju lokalnog razvoja kroz rad Partnerske grupe – konsultativnog tijela kojeg su činili predstavnici javnog, privatnog i nevladinog sektora.

Polazna tačka za reviziju Strategije razvoja Općine Novo Sarajevo je bila srednjoročna evaluacija Strategije razvoja Općine Novo Sarajevo (2018.g.), analiza postojećih strateških dokumenata, te stepen razvijenosti ljudskih resursa neophodnih za reviziju, implementaciju, praćenje i vrednovanje Strategije. Reviziju nosećeg i najvažnijeg dijela Strategije, strateške platforme, koja obuhvata revidiranu socio-ekonomsku analizu, strateške fokuse, viziju razvoja i strateške ciljeve razvoja uradio je ORT. Reviziju sektorskih planova razvoja lokalne ekonomije, društva i zaštite okoliša izradile su, za tu svrhu, formirane sektorske radne grupe koje su činili članovi ORT-a i PG-a. U završnom dijelu procesa revizije Strategije, ORT je, na bazi principa integracije, objedinio i uskladio revidovane sektorske dokumente, te pripremio okvirni trogodišnji plan implementacije (1+2), uključujući i plan razvoja organizacijskih kapaciteta i ljudskih potencijala neophodnih za efikasnu implementaciju revidirane Strategije. Kako bi se omogućila uspješna implementacija revidirane Strategije, finansijski okvir Strategije je u potpunosti usklađen sa općinskim budžetom za 2019. godinu i realnim mogućnostima za povlačenje sredstava iz eksternih izvora.

IV. STRATEŠKA PLATFORMA

1. Socio-ekonomska analiza

U ovom dijelu revidirane Strategije Općine Novo Sarajevo pripremljen je sažeti pregled ključnih izmjena socio-ekonomskog stanja u odnosu na stanje iz 2013. godine, a koje su rezultat implementacije Strategije u prethodnih 5 godina i izmijenjenih okolnosti uslijed djelovanja vanjskih faktora (van obuhvata Strategije). Dijelovi socio-ekonomske analize koji nisu pretrpjeli značajne promjene izostavljeni su iz ovog pregleda i njihove ključne karakteristike su predstavljene u okviru dokumenta Strategija lokalnog razvoja Općine Novo Sarajevo 2014.- 2023.

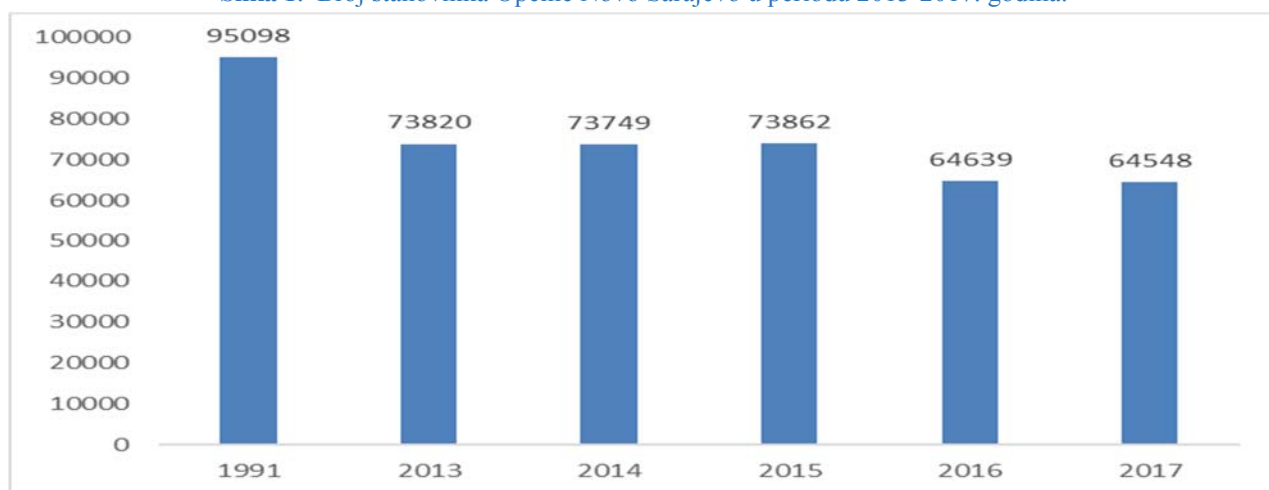
1.1. Demografska analiza

1.1.1. Broj stanovnika

Prema podacima Federalnog zavoda za statistiku¹ u Općini Novo Sarajevo zaključno sa 30.06.2017. godine živi 64.548 stanovnika, što je za 47,3% manje u odnosu na 1991. godinu i 11,83% manje u odnosu na 2013. godinu. Gustina naseljenosti iznosi 6.520 st/km² što Općinu Novo Sarajevo stavlja na prvo mjesto u FBiH i za skoro dvadest puta (19,89) ima veću gustinu naseljenosti u odnosu na prosječnu gustinu naseljenosti u Kantonu Sarajevo.

U posljednjih 5 godina broj stanovnika je u značajnom padu što je prezentirano na slici 1.

Slika 1. Broj stanovnika Općine Novo Sarajevo u periodu 2013-2017. godina.

Izvor: Federalni zavod za Statistiku, 2018.

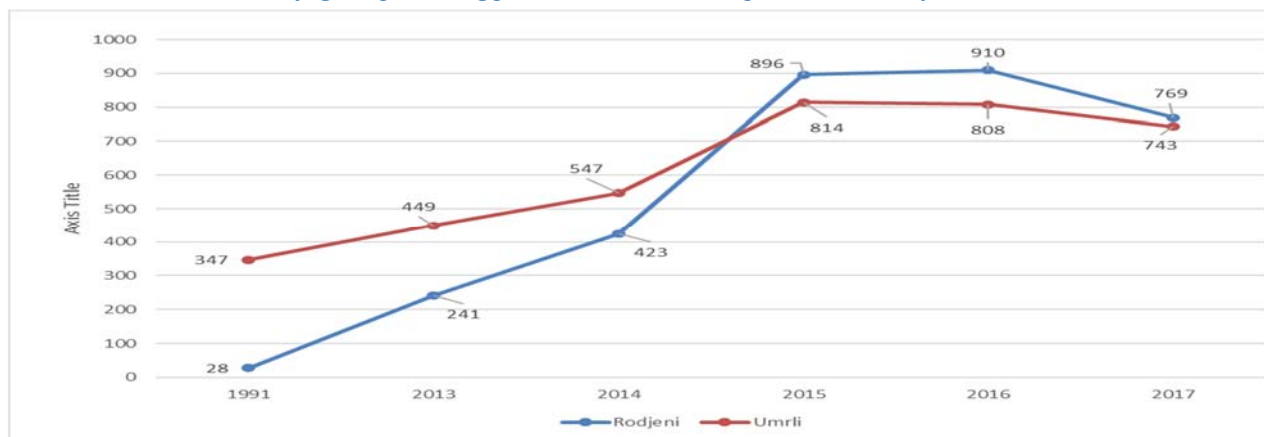
Tokom 2017. godine u Općini Novo Sarajevo je prema podacima Federalnog zavoda za statistiku zabilježena negativna stopa prirodnog priraštaja sa iznosom -0,4 promila, što je znatno manje u odnosu na stopu prirodnog priraštaja u Kantonu Sarajevo koja iznosi 1,1 promila. Stopa mortaliteta od 11,9 promila na području Općine Novo Sarajevo je također veća u odnosu na kantonalni prosjek od 10,5 promila u 2017. godini.²

Ipak, može se zaključiti da je stanje prirodnog priraštaja na području općine u 2017. godini mnogo povoljnije u odnosu na 2013. godinu kada je stopa prirodnog priraštaja bila -3,2 promila, na šta je dijelom uticalo i doseljavanje mlađeg, radno sposobnog stanovništva, odnosno porodica, što je uticalo na porast nataliteta. Tako je, na primjer, procenat populacije stanovništva mlađeg od 15 godina u 2017. godini porastao za 0,75% dok je broj stanovnika općine u grupi starijoj od 65 godina veći za 1,32% u odnosu na 2013. godinu.

¹ Izvor: FSZ- Kanton Sarajevo u brojkama 2018.

² Izvor: FSZ- Kanton Sarajevo u brojkama 2018

Slika 2. Dijagram prirodnog prirasta stanovništva Općine Novo Sarajevo, 2013-2017

Izvor: Federalni zavod za Statistiku, 2018.

1.1.2. Migracije stanovništva

Ukoliko se analizira broj stanovnika iz 1991.godini i uporedi sa brojem stanovnika iz 2017. godine, može se zaključiti da su Općinu Novo Sarajevo napustile 26.344 osobe, što predstavlja umanjeње broja stanovnika za 29%, i ujedno predstavlja veći odliv stanovništva u odnosu na prosjek FBiH gdje je zabilježeno umanjeње od 20,2%. Uzimajući u obzir broj stradalih tokom ratnih dešavanja devedesetih godina i procjene migracija stanovništva u inozemstvo, procjena općinske uprave je da se preko 20.000 ljudi sa teritorije Općine Novo Sarajevo nalazi u dijaspori (prvenstveno u zemljama regije: Hrvatska i Srbija, te u zemljama EU). Zbog nepostojanja mehanizma putem kojeg bi se utvrdio tačan broj dijasfore koji su porijeklom sa područja Općine Novo Sarajevo, ovaj podatak će se i u buduće bazirati na procjenama općinske uprave sve dok se ne formira registar osoba koje žive u dijaspori.

Tabela 1. Migracije stanovništva u Općini Novo Sarajevo za period 2013-2018.g.

		Ukupno	FBiH	RS	BD	Inozemstvo
2013	Doseljeni	1.899	1.766	128	5	...
	Odseljeni	1.889	1.61	199	13	67
	Saldo migracija	10	156	-71	-8	-67
2014	Doseljeni	1.918	1.788	119	11	...
	Odseljeni	1.969	1.743	157	5	64
	Saldo migracija	-51	45	-38	6	-64
2015	Doseljeni	1.623	1.505	110	8	...
	Odseljeni	1.526	1.32	128	5	73
	Saldo migracija	97	185	-18	3	-73
2016	Doseljeni	1.463	1.368	86	9	...
	Odseljeni	1.553	1.312	164	3	74
	Saldo migracija	-90	56	-78	6	-74
2017	Doseljeni	1.34	1.272	61	7	...
	Odseljeni	1.624	1.412	125	6	81
	Saldo migracija	-284	-140	-64	1	-81
2018	Doseljeni	1.504	1.424	71	9	...
	Odseljeni	1.706	1.507	32	4	63
	Saldo migracija	-202	-83	-61	5	-63

Izvor: Federalni zavod za statistiku, 2018.g.

S tim u vezi, indeks odsutnog stanovništva na području Općine Novo Sarajevo u 2017. godini je iznosio 56,5 što je znatno manje u odnosu na prosjek Kantona Sarajevo gdje je zabilježeni indeks u 2017. godini iznosio 124,9.

ZAKLJUČAK U OBLASTI DEMOGRAFSKIH KRETANJA

Stanovništvo predstavlja ključni faktor lokalnog razvoja općine. Za Općinu Novo Sarajevo se, između ostalog, može reći da je stanovništvo jedan od glavnih resursa na kojem se može temeljiti razvoj općine. U posljednjih pet godina općina bilježi porast broja novorođenih i pozitivan prirodni priraštaj, ali ovaj trend nije rezultat starteških intervencija već ekonomske migracije stanovništva prema Gradu Sarajevu a samim time i Općini Novo Sarajevo. Međutim, i pored pozitivnog prirodnog priraštaja, općina bilježi značajan pad u broju stanovnika u odnosu na 2013. godinu. U narednom periodu, općina mora razmotriti dodatne mjere koje će za rezultat imati povećanje broja stanovnika i održavanje pozitivnog prirodnog priraštaja (mjere poput subvencija zapošljavanja mladih i sl.).

2. Pregled stanja i kretanja u lokalnoj ekonomiji

Na osnovu dostupnih podataka jasno se vidi da po indeksu razvijenost, koji je u 2017. godini iznosio 145, Općina Novo Sarajevo spada među najrazvijenije općine FBiH, ali je bitno napomenuti da je ovaj indeks manji za 6 indeksnih bodova u odnosu na 2013. godinu. Prosječna ostvarena neto plaća na području Općine Novo Sarajevo u 2017. godini iznosila je 1.176 KM i za 11,68% je veća u odnosu na prosječnu plaću u Kantonu Sarajevo i 37% je veća od prosječne plaće ostvarene na području F BiH.³ Posmatrano u odnosu na 2013. godinu prosječna ostvarena neto plaća je za 9,2% veća u odnosu na 2013. godinu kada je prosječna neto plaća iznosila 1.077 KM.

Stepen nezaposlenosti u Općini Novo Sarajevo u 2013. godini iznosio je 141,3, dok je u 2017. godini bio 139,4, odnosno manji je za 1,3%.

Obzirom da nema preciznih podataka o tome koja su zanimanja najtraženija (deficitarna zanimanja) i koja je trenutna usklađenost tržišta rada i obrazovne ponude, Općina Novo Sarajevo planira u 2020. godini provesti Analizu potreba tržišta radne snage, što će poslužiti kao vodilja za dalje mjere i aktivnosti u oblasti aktivne politike zapošljavanja.

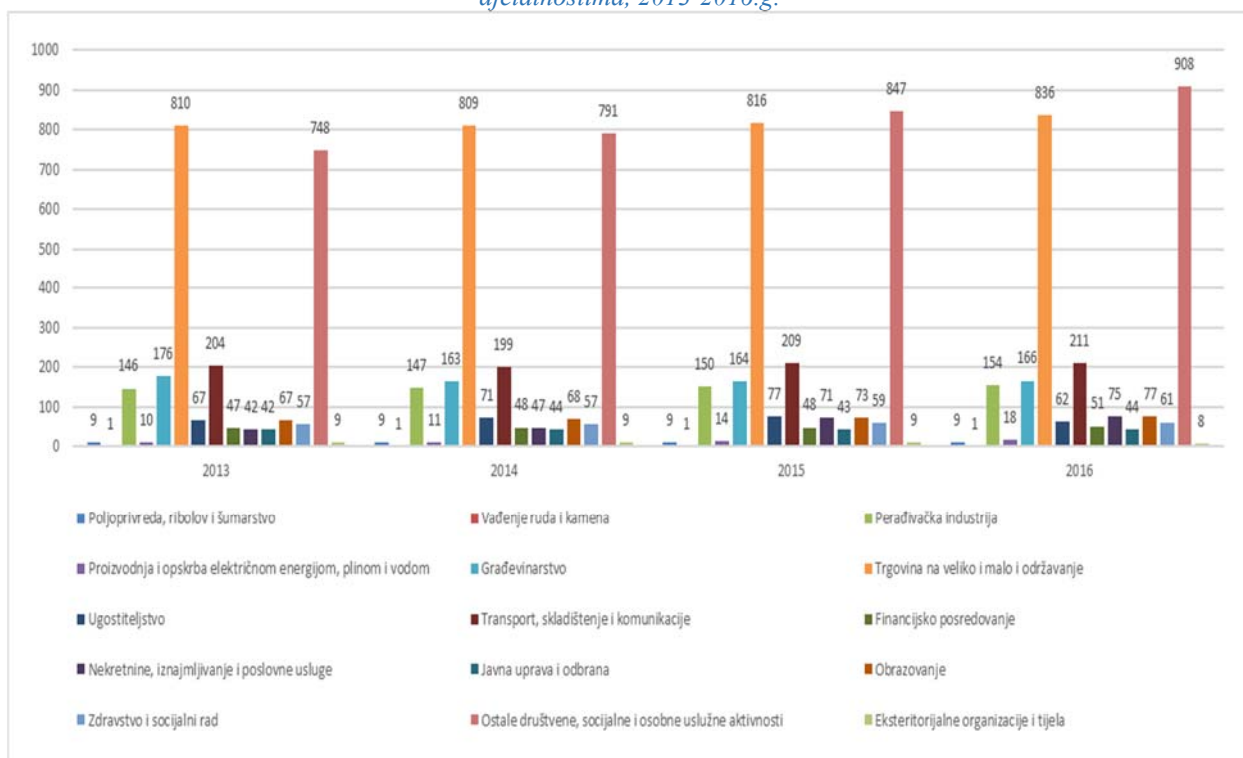
2.1. Broj i struktura poslovnih subjekata

Prema dostupnim podacima, krajem 2017. godine na području Općine Novo Sarajevo registrovano je 5.086 poslovnih subjekata i taj broj je manji za 16,1% u odnosu na 2013. godinu kada je bilo registrovano 6.062 poslovna subjekta.

Najveći broj registriranih pravnih subjekata nalazi se u kategoriji „Trgovine na veliko i malo i održavanja“, što predstavlja 31,55% od ukupnog broja registriranih pravnih subjekata, i taj broj je za 4,44% veći u odnosu na 2013. godinu. Zatim slijede pravni subjekti registrirani u kategoriji „Društvenih, socijalnih i osobnih uslužnih aktivnosti“ sa učešćem od 27,9% i njihov broj se nije mijenjao u odnosu na 2013. godinu. Ostale kategorije su zastupljene sa manje od 8 % u ukupnom broju pravnih subjekata, a radi se o: (a) Transport, skladištenje i komunikacije, (b) Građevinarstvo, (c) Prerađivačka industrija itd.

³ Izvor: Federalni zavod za programiranje razvoja – Socioekonomski pokazatelji po općinama za 2017. godinu

Slika 3. Broj registriranih pravnih subjekata na području Općine Novo sarajevo klasificiran prema privrednim djelatnostima, 2013-2016.g.⁴

Izvor: Federalni zavod za statistiku, 2018.

Privredna društva iz djelatnosti prerađivačke industrije u 2016. godini čine oko 5,63% od ukupnog broja registriranih privrednih društava na području općine i njihov broj je za 3,42% veći u odnosu na 2013. godinu. U isto vrijeme broj registrovanih pravnih lica u oblasti građevinarstva čini 6,3% ukupno registrovanih privrednih društava na području općine i za 5,68% je manji u odnosu na 2013. godinu.

Ukupan broj poslovnih subjekata za 2017.g. je 5.086 (preduzeća 3.389, poslovnih jedinica/podružnica preduzeća 1.161 i obrta 1.697), te na 1000 stanovnika broj poslovnih subjekata je 78,8.

Ukupan broj poslovnih subjekata za 2013.g. je 6.062 (preduzeća 2.936, poslovnih jedinica/podružnica preduzeća 1.194 i obrta 1.923), te na 1000 stanovnika broj poslovnih subjekata je 82,1.

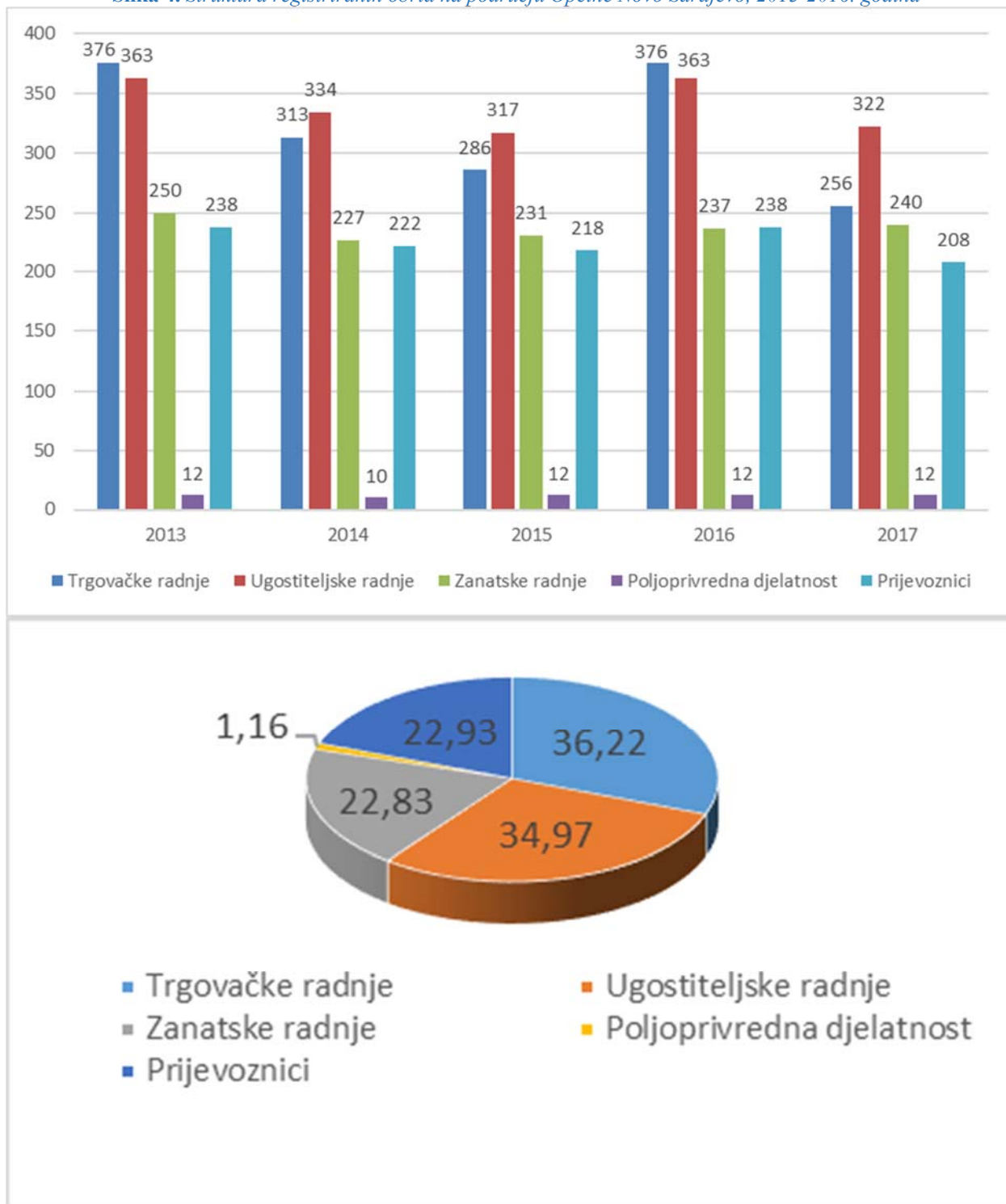
Broj preduzeća od 3,39 na 1000 stanovnika i broj obrta od 1,7 na 1000 stanovnika ukazuju na nedovoljno razvijeno poduzetništvo i postojanje potrebe za ulaganjem dodatnih napora u promicanje poduzetništva, razvoja obrta i malih i srednjih poduzeća.

2.2. Broj i struktura obrta

Kada je u pitanju broj registriranih obrtnika na području Općine Novo Sarajevo u 2017. godini njih 36,22% je registrirano u trgovini, zatim slijedi ugostiteljstvo sa 34,97%, te javni prijevoz 22,93% i zanatske radnje sa 22,83% registriranih obrta.

⁴ Podaci za 2017.g. nisu bili dostupni u vrijeme analiziranja prethodno navedenih trendova.

Slika 4. Struktura registriranih obrta na području Općine Novo Sarajevo, 2013-2016. godina

Izvor: Općina Novo Sarajevo, 2018

U 2017. godini, procentualno najveći pad broja registriranih obrta u odnosu na 2013. godinu zabilježen je u oblasti trgovine i to za 31,91%,. Odmah iza trgovine slijedi oblast prijevoza gdje je zabilježeno smanjenje broja registriranih obrta za 12,6% odnosno broj ugostiteljskih radnji je manji za 11,29% u odnosu na 2013. godinu.

Općina trenutno nema servis koji je usmjeren isključivo na privrednike i pružanje savjeta prilikom uspostave biznisa. Do sada je općina ove usluge privrednicima pružala putem Službe za oblast privrede i finansija/Odsjek za malu privredu i poslovne prostore, putem Službe za oblast prostornog uređenja i urbanizma/Centar za dozvole, te putem Službe za imovinsko-pravne, geodetske poslove i katastar nekretnina.

„One stop shop“, kao novi model odnosa između Općine Novo Sarajevo i korisnika usluga, bi bio mjesto gdje bi svaki privrednik/obrtnik, odnosno svaki budući privrednik/obrtnik dobio što je moguće više informacija koje mogu pomoći u procesu implementacije ili procesu donošenja odluka. U istom bi se pružale informacije koje se odnose na nadležnosti općinskih službi, odnosno na nadležnosti drugih organa, procedure izdavanja potrebnih odobrenja, potrebna dokumentacija, podaci o investicionim ulaganjima, zakonski i podzakonski propisi iz ove oblasti i svi drugi relevantni podaci.

2.3. Kreativna Industrija

Mnogi gradovi, lokalne i regionalne zajednice u posljednjih desetak godina kulturne i kreativne industrije koriste kao alat za generiranje i/ili akceleriranje ekonomskog razvoja, kao i za postizanje veće vidljivosti i kompetitivnosti.

Analizom Ekonomskog instituta Sarajevo tokom 2016.g. utvrđeno je da je značajan broj radnih mjesta kreiran u kulturnim i kreativnim industrijama-KKI (oglašavanje, arhitektura, umjetnost i tržište antikviteta, zanati, dizajn, moda, filmska i video industrija, muzika, izvedbene umjetnosti, izdavaštvo, softver, radio i televizija, video i računalne igre itd.) na području Kantona Sarajevo. Ovaj sektor zapošljava 6.700 lica ili oko 5% ukupnog broja zaposlenih KS, što je znatno više nego u FBiH (2,5%). Oko 60% ukupnog broja zaposlenih u KKI na nivou FBiH koncentrisano je na području KS⁵.

Obzirom da Općina Novo Sarajevo (s obzirom na gustinu naseljenosti i nedostatak građevinskog zemljišta) ne može ići na uobičajeni razvoj poslovne infrastrukture u vidu poslovnih zona, ona svoju šansu u ekonomskom razvoju traži upravo u sektoru kreativnih industrija. U posljednjih pet godina postoji tendencija rasta registrovanih privrednih subjekata iz oblasti kreativne i kulturne industrije, te je sa 31.12.2014. godine bilo registrovano 343 obrtnika iz ove oblasti preduzeća 336, a sa 31.12.2016. godine 358 obrtnika i 464 preduzeća⁶. Prema podacima-evidenciji općine trenutno je 417 obrta iz oblasti kreativne industrije. U oblasti IT sektora registrovano je 57 obrtnika. Većina registrovanih obrtnika za predmet poslovanja ima kompjutersko programiranje, savjetovanje u vezi sa kompjuterima, dok su nešto manje zastupljene djelatnosti obrade podataka, usluge hostinga, te izdavanje softvera.

Iako prema Ustavu, Kanton Sarajevo ima isključivu nadležnost vezano za utvrđivanje i provođenje kulturne politike i stvaranje pretpostavki za optimalan razvoj privrede koja odgovara urbanoj sredini, Općini Novo Sarajevo, kao jednoj od najrazvijenijih općina Kantona Sarajevo, ali i FBiH, od izuzetne važnosti je ubrzani razvoj kreativne industrije i generisanje novih radnih mjesta u ovom sektoru.

U prethodnom razvojnem periodu Općina nije planirala niti implementirala strateške intervencije u sektoru kreativnih industrija. S toga će Općina u narednom petogodišnjem razvojnem periodu iskoristiti potencijal razvoja ovog sektora i podržati inicijative otvorenih inovacija i razvoja i na taj način unaprijediti poslovni ambijent za pokretanje novih preduzeća i stimulirati mlade inovatore da pokreću biznise iz oblasti IT sektora koji prate moderne i savremene trendove u EU i šire (podrška start up-ovima kroz implementaciju programa sa razvojnem agencijom SERDA).

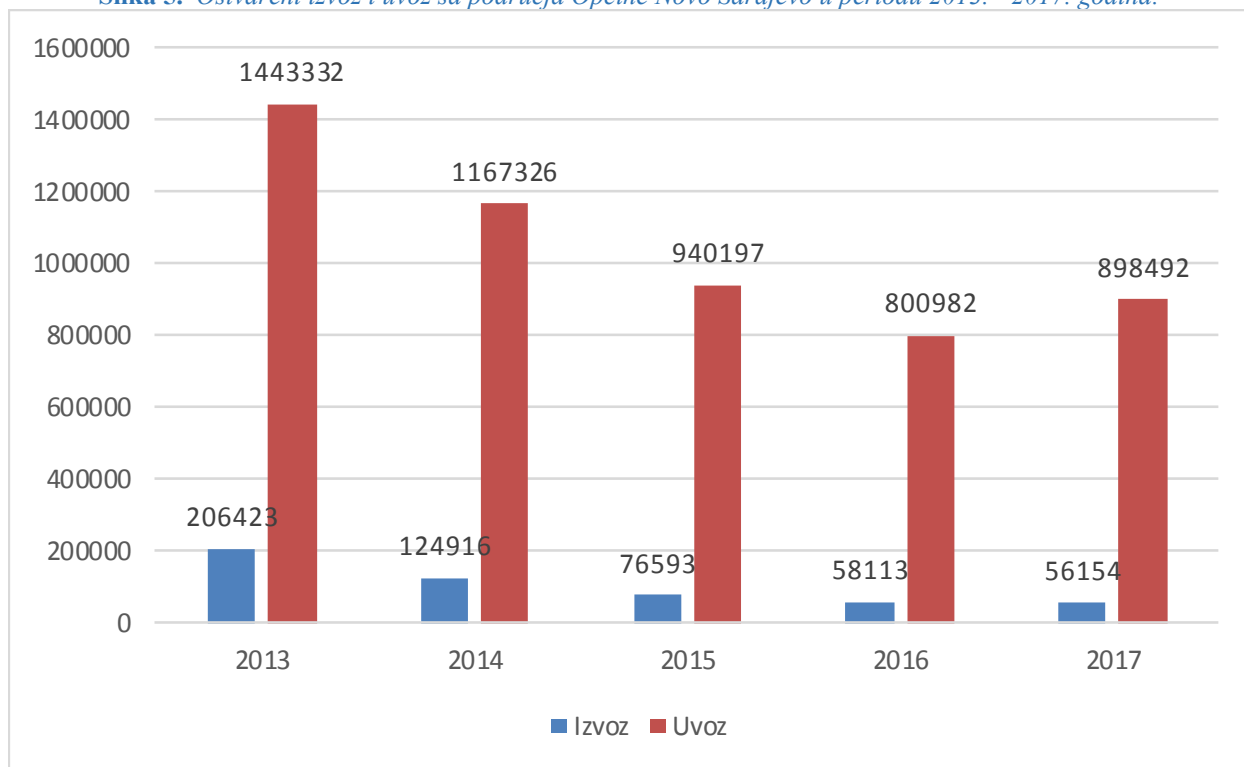
2.4. Spoljnotrgovinska razmjena

U periodu od 2013. - 2017.g. na području Općine Novo Sarajevo bilježi se pad, kako izvoza, tako i uvoza. Pokrivenosti uvoza izvozom bilježi negativan trend, koji je posebno došao do izražaja u 2017. godini kada je pokrivenost uvoza izvozom iznosila svega 6,25%.

⁵ „Kreativna industrija u Kantonu Sarajevu“, Ekonomski Institut Sarajevo. 2016. godina

⁶ Izvor Statistički bilten-godišnjak Zavoda za statistiku za 2014 i 2016.godinu.

Slika 5. Ostvareni izvoz i uvoz sa područja Općine Novo Sarajevo u periodu 2013. - 2017. godina.⁷

Izvor: Federalni zavod za programiranje razvoja, 2018

Ostvareni izvoz sa Općine Novo Sarajevo u 2017. godini iznosio je 56.154 KM što predstavlja svega 3,69% od ukupnog izvoza ostvarenog sa Kantona Sarajevo, dok je taj iznos 2013. godine bio 206.423 KM i veći je za 367,66% u odnosu na 2017. godinu. U isto vrijeme uvoz na područje Općine Novo Sarajevo u 2017. godini iznosio je 898.492 KM što predstavlja 20,4% od ukupnog uvoza ostvarenog na Kantonu Sarajevo i manji je za 37,74% u odnosu na 2013. godinu kada je uveženo robe u vrijednosti 1.443.332 KM.

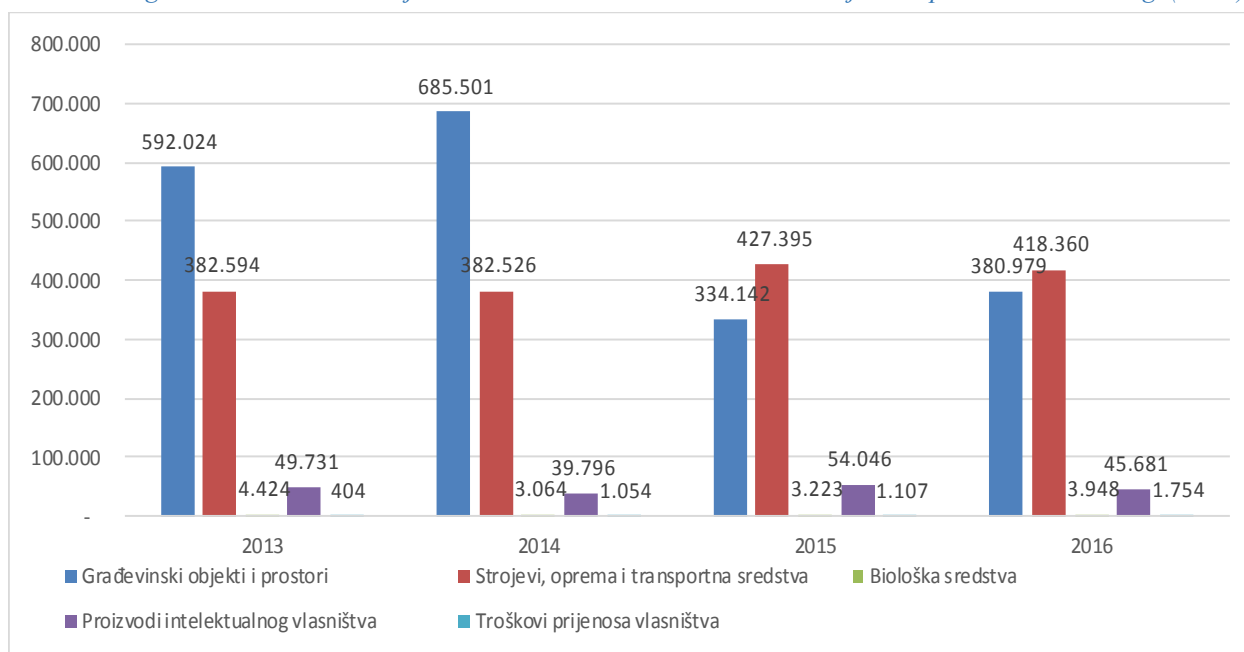
Izvoz po glavi stanovnika Općine Novo Sarajevo u 2017. godini iznosio je 870 KM, dok je taj iznos u 2013. godini bio 2.796 KM, (veći za 321,27%). U isto vrijeme uvoz po glavi stanovnika u 2017. godini iznosio je za 13.920 KM, dok je taj iznos u 2013. godini bio 4.122 KM (manji za 70,38%).

2.5. Investicije u privredi

Podaci o investicijama u privredi za područje Općine Novo Sarajevo nisu dostupni, te su za potrebe ilustracije prikazane investicije za Kanton Sarajevo. Podaci o investicijama pokazuju ukupne isplate za investicije po osnovnim oblicima finansiranja, ostvarene investicije po tehničkoj strukturi i ostvarene investicije u nova stalna sredstva. Investicijama u stalna sredstva smatraju se nabavke preduzeća radi dobijanja novih stalnih sredstava, povećanja vrijednosti ili zamjene postojećih stalnih sredstava. Ostvarene investicije predstavljaju vrijednost fizički realizovane izgradnje ili nabavke novih i polovnih stalnih sredstava. Stalna sredstva se u skladu SNA – 93 grupišu na: materijalna, nematerijalna stalna sredstva i troškove prenosa vlasništva zemlje.

⁷ Izvor: Socioekonomski pokazatelji po općinama za 2017. godinu., Federalni zavod za programiranje razvoja, 2018.

Slika 6. Pregled ostvarenih investicija u nova stalna sredstva u Kantonu Sarajevo za period 2013 - 2016.g. (u 000)⁸

Izvor: Federalni zavod za statistiku, 2018

Iz prethodne slike može se uočiti da je na nivou Kantona Sarajevo u 2016. godini registriran pad ostvarenih investicija za 17,34% u odnosu na 2013.g. Obzirom da se radi o trendu za sve općine Kantona Sarajevo, procjena je da se isti trend može odnositi i na Općinu Novo Sarajevo. Obzirom da Općina Novo Sarajevo ne raspolaže sa poljoprivrednim zemljištem, ekonomske aktivnosti u ovom segmentu nisu ni zabilježene.

2.6. Turizam

Smještajni kapaciteti u toku ratnih dejtava 92-95 bili su totalno devastirani (Hotel "Bristol" i Hotel "Grand"), kao i najznačajniji privredni resursi i infrastrukturni sistemi. I pored izuzetno teške situacije u poratnom periodu izvršena je sanacija, rekonstrukcija i puštanje u funkciju nekoliko hotela i motela. U 2017.g. na području Općine Novo Sarajevo funkcionalno je 8 hotela/motela, što je za 2 više u odnosu na 2013.g. i to: (1) Hotel NOVOTEL Sarajevo BRISTOL, (2) Hotel GRAND, (3) Hotel ITALIA, (4) Hotel ALEM, (5) BOUTIQUE BRISTOL APARTHOTEL i (6) Hotel HARMONY. Od motela prisutni su: (1) Motel MAXI, (2) Motel JASMIN. Obzirom da u periodu 2013-2017. nije bilo strateških intervencija usmjerenih u unapređenje turističke infrastrukture, to ovo povećanje smještajnih kapaciteta ne možemo dovesti u vezu sa implementacijom Strategije.

Tabela 2. Smještajni kapaciteti u 2017. i 2013. godini klasificirani po općinama Kantona Sarajevo⁹

Općina	2017			2013		
	Kapaciteti (sobe, apartmani, kamp)	Broj ležaja	Broj objekata	Kapaciteti (sobe, apartmani, kamp)	Broj ležaja	Broj objekata
Centar	867	1778	22	436	818	11
Hadzici	82	233	2	-	-	-
Ilidza	2081	4810	26	1393	2053	15
Novi Grad	398	872	12	207	486	7
Novo Sarajevo	458	793	8	444	777	6
Stari Grad	1267	2857	87	603	1104	22
Trnovo	95	175	2	88	180	2
Vogosca	170	313	4	123	230	2

Izvor: Zavod za informatiku i statistiku Kantona Sarajevo, 2018

⁸ Izvor: Kanton sarajevo u broju 2018

⁹ Izvor: Zavod za informatiku i statistiku Kantona Sarajevo

U 2017. godini na području Općine Novo Sarajevo bilježimo dva objekta više u odnosu na 2013. godinu i ostvareno je 40.044 dolazaka turista., što je za 17,25% manje u odnosu na 2013. godinu kada je zabilježeno 48.393 dolazaka turista. U isto vrijeme u 2017. godini ostvareno je 81.952 noćenja što je za 7,25% manje nego u 2013. godini, kada je bilo ostvareno 88.359 noćenja, što Općinu Novo Sarajevo stavlja na četvrto mjesto u Kantonu Sarajevo.

U periodu 2014-2018. boravišna taksa je iznosila 2,00 KM odnosno 1,00 KM (dnevna boravišna taksa) a pretpostavlja se da je 2013.g. važio isti iznos boravišne takse, ali precizni podaci za ovu godinu nisu dostupni. Značajno je navesti da boravišna taksa predstavlja prihod Kantona Sarajevo odnosno Turističke zajednice Kantona Sarajevo shodno Odluci o visini boravišne takse na području Kantona Sarajevo („Službene novine Kantona Sarajevo“, broj 1/18) a prije donošenja Zakona o turizmu Kantona Sarajevo („Službene novine Kantona sarajevo“, broj 19/2016) ista su se raspoređivala u iznosu od 80% Turističkoj zajednici Kantona Sarajevo, a 20% Turističkoj zajednici FBiH.

Općina Novo Sarajevo nije prepoznatljivo turističko odredište koje posjeduje određeni brend. Nisu dostupni podaci o prosječnoj dužini boravka turista na području Općine Novo Sarajevo, odnosno nije moguće utvrditi koji sadržaji u općini su najviše posjećeni kako bi se mogla izvršiti kvalitativna analiza turističkih potencijala općine.

ZAKLJUČAK U OBLASTI LOKALNE EKONOMIJE

Obzirom da nema preciznih podataka o tome koja su zanimanja najtraženija (deficitarna zanimanja) i koja je trenutna usklađenost tržišta rada i obrazovne ponude, Općina Novo Sarajevo planira u 2020. godini provesti Analizu potreba tržišta radne snage što će poslužiti kao vodilja za dalje mjere i aktivnosti u oblasti aktivne politike zapošljavanja.

Broj preduzeća od 3,39 na 1.000 stanovnika i broj obrta od 1,7 na 1.000 stanovnika ukazuju na nedovoljno razvijeno poduzetništvo i postojanje potrebe za ulaganjem dodatnih napora u promicanje poduzetništva, razvoja obrta i malih i srednjih poduzeća. Općina trenutno nema servis koji je usmjeren isključivo na privrednike i pružanje savjeta prilikom uspostave biznisa. „One stop shop“, kao novi model odnosa između Općine Novo Sarajevo i korisnika usluga, bi bilo mjesto gdje bi svaki privrednik/obrtnik, odnosno svaki budući privrednik/obrtnik dobio što je moguće više informacija koje mogu pomoći u procesu implementacije ili procesu donošenja odluka.

Izvoz po glavi stanovnika u Općini Novo Sarajevo je dramatično pao u odnosu na 2013. godinu. Međutim, Općina nema razvijenu prerađivačku i proizvodnu industriju, koje bi povećale nivo izvoza roba i usluga, kao što je to slučaj sa sličnim općinama na području BiH. Stoga je potrebno iskoristiti potencijal razvoja sektora kreativnih industrija u Općini Novo Sarajevo, i u narednom periodu podržati inicijative otvorenih inovacija i razvoja i na taj način unaprijediti poslovni ambijent za pokretanje novih preduzeća i mlade inovatore pri pokretanju svog prvog (start up) biznisa iz oblasti IT sektora koji prate moderne i savremene trendove u EU i šire. Ukupan razvoj lokalne ekonomije u narednom periodu predviđen je kroz Program jačanja kapaciteta općine za upravljanje lokalnim ekonomskim razvojem, Program saradnje sa razvojnim agencijama, Program razvoja konkurentnosti radne snage (aktivna politika zapošljavanja) i Program jačanja MSP u sektoru kreativne industrije.

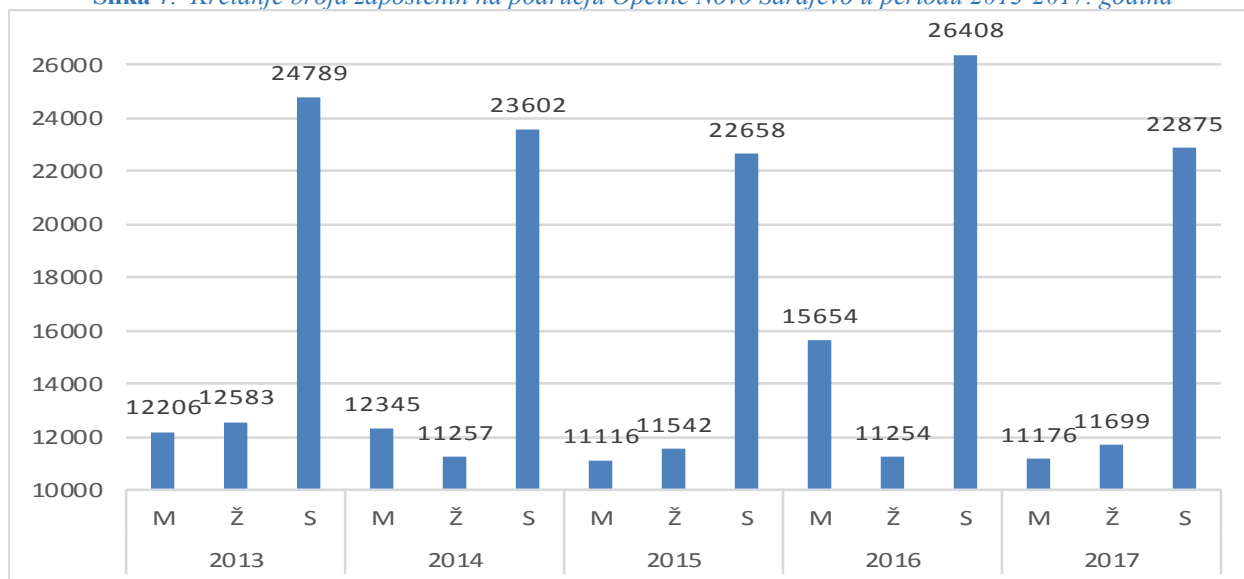
3. Tržište rada

3.1. Zaposlenost

U 2017. godini, na području Općine Novo Sarajevo registrirano je 25.493 zaposlenih, sa stopom zaposlenosti od 39.5% dok je stopa nezaposlenosti iznosila 12.5%.

Ukupan broj zaposlenih na području općine predstavlja 17,45 % ukupnog broja zaposlenih Kantona Sarajevo i za 13,37% manji je u odnosu na prethodnu godinu. Razlog pada broja zaposlenih u odnosu na 2013. god. leži u padu broja stanovnika i radno sposobnog stanovništva, odnosno u značajnom odlivu radne snage.

Slika 7. Kretanje broja zaposlenih na području Općine Novo Sarajevo u periodu 2013-2017. godina

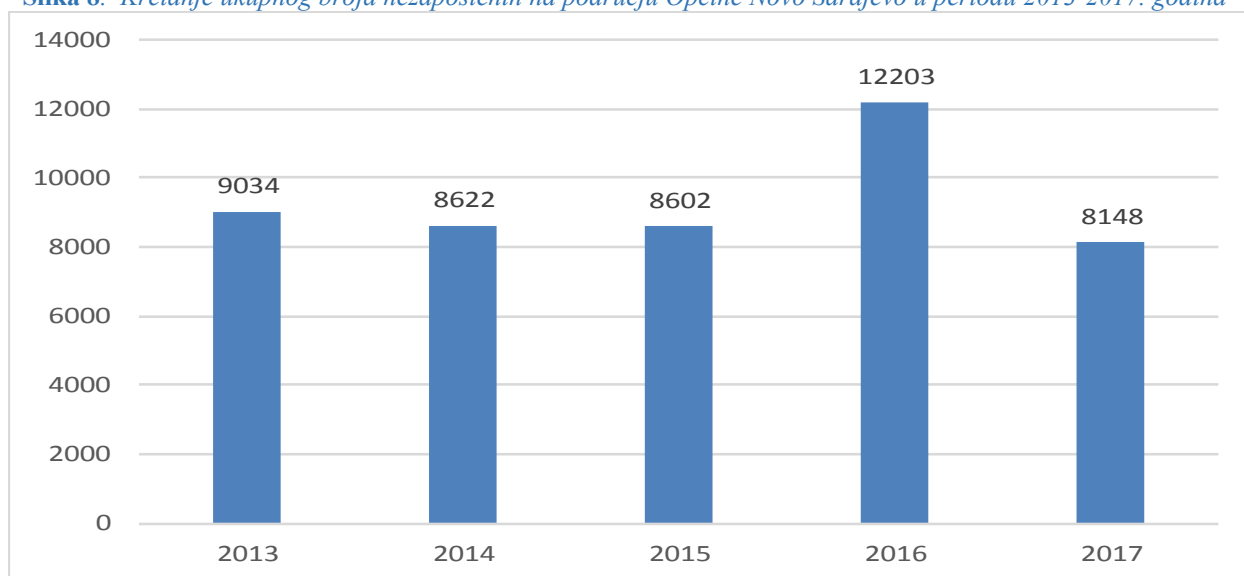

Izvor: Federalni zavod za statistiku, 2018

Obzirom da zavod za informatiku i statistiku Kantona Sarajevo ne obrađuje podatke o broju zaposlenih po klasifikaciji djelatnosti (KD) za područje Općine Novo Sarajevo, na raspolaganju su nam podaci za 2017.g. na kantonalnom nivou, za koje se može reći da oslikavaju i stanje na području općine. Naime, ovi podaci upućuju na to da je najveća stopa zaposlenosti u oblasti trgovine na veliko i malo, te održavanja sa učešćem od 19,08%, zatim slijedi oblast Javne uprave i odbrane sa 11,1%, prerađivačka industrija sa 9,32%, obrazovanje 7,22% zdravstvo i socijalni rad sa 6,93%. od ukupnog broja zaposlenih. U ovih pet oblasti zaposleno je 53,65% od ukupnog broja uposlenika registrovanih u Kantonu Sarajevo. Precizni podaci zaposlenih po sektorima u 2013.g. nisu dostupni, te nije bilo moguće napraviti komparativnu analizu i utvrditi trend.

Od 64.169 stanovnika (prema podacima od 30.06.2018. godine), 26.758 stanovnika Općine Novo Sarajevo je bilo zaposleno.

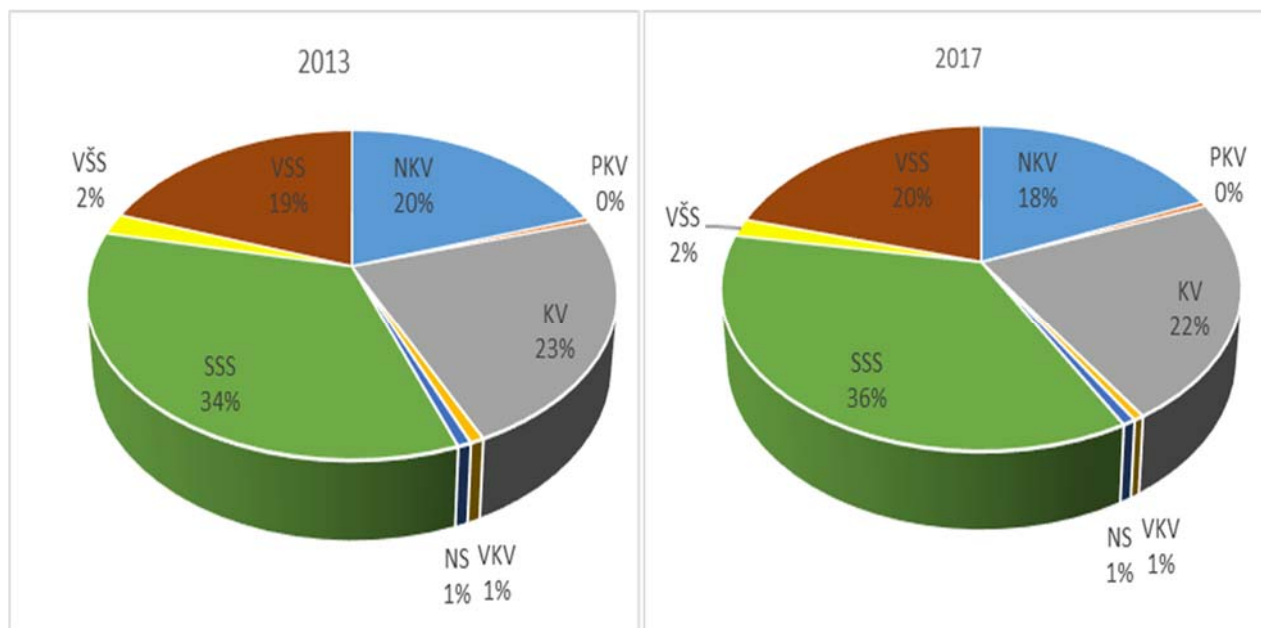
Slika 8. Kretanje ukupnog broja nezaposlenih na području Općine Novo Sarajevo u periodu 2013-2017. godina¹⁰

Izvor: Federalni zavod za statistiku, 2018

¹⁰ Izvor: Federalni zavod za statistiku

Slika 9. Registrirane nezaposlene osobe prema obrazovnoj strukturi

Izvor: Federalni zavod za statistiku, 2018

U 2017. godini najveći udio u ukupnom broju nezaposlenih su imali nezaposleni sa srednjom stručnom spremom (36%), dok je ovaj udio bio 2% manji u 2013. godini. Procenat nezaposlenih kvalificiranih radnika (KV) je za 1% manji, a nekvalificiranih radnika za 2% manji u odnosu na 2013. godinu. Dosta je velik udio nezaposlenih sa visokom stručnom spremom u ukupnoj nezaposlenosti i u 2017. godini je iznosio 20% i predstavlja uvećanje za 1% u odnosu na 2013. godinu. Navedeno nam ukazuje da obrazovna politika, odnosno ponuda kvalificirane radne snage nije u skladu sa potrebama tržišta rada, te se u periodu 2013-2017.g. na ovom polju nije ništa radilo. Potrebno je da Općina Novo Sarajevo, u skladu sa svojim nadležnostima, adresira ovo pitanje i planira podršku programima edukacije koji će omogućiti kvalitetniju ponudu kvalificirane radne snage.

Prema podacima Službe za zapošljavanje Kantona Sarajevo zaključno sa 31.12.2018. godine, najbrojnija zanimanja registrovana u birou za zapošljavanje Novo Sarajevo su:

VSS	dipl. ekonomista	235	dipl. pravnik	220	dipl. politolog	65	dipl. socijalni radnik	47	dipl. žurnalist	63
VŠS	ekonomist	40	pravnik	14						
SSS	maturant gimnazije	506	ekonomski tehničar	274	mašinski tehničar	187	medicinska sestra	95	grafički tehničar	36
KV	prodavač	322	frizer	80	vozač	107	automehaničar	64	bravar	55

Navedena najbrojnija zanimanja su ujedno i najtraženija zanimanja na tržištu rada. U toku istog perioda, sa evidencije Biroa za zapošljavanje Novo Sarajevo ukupno je objavljeno 3.968 nezaposlenih osoba ili 331 osoba u prosjeku mjesečno.

Najmanje nezaposlenih lica sa srednjom stručnom spremom:

- 0 - Knjižničarska
- 1 - Kožarska
- 2 - Metalurško-tehnička
- 7 - Rudarsko-geološka
- 19 - Geodetska te ostale tehničke škole

Najmanje nezaposlenih lica sa viškom školom:

5 - Socijalna

6 - Medicinska

Najmanje nezaposlenih lica sa fakultetskim obrazovanjem:

0 - Geodetski i Tehnološki

2 - Filološki, Rudarski i Metalurški

4 - Teološki

U kontekstu prethodno navedenog, neophodno je izvršiti analizu potreba tržišta radne snage, utvrditi stvarne potrebe tržišta radne snage i djelovati po preporukama ove analize.

Također, neophodno je promovisati dualno obrazovanje s ciljem da učenici usvajaju vještine, kompetencije i znanje koje odgovara potrebama tržišta rada. Kroz razne programe potrebno je motivisati mlade ljude da budu fleksibilniji i mobilniji na tržištu rada, pogotovo kada je u pitanju prelazak na posao u drugi kanton ili entitet, zatim povećati broj zaposlenih, motivisati mladi visokoobrazovani kadar da ostane u BiH i doprinese ekonomskom razvoju, motivisati i poslodavce da zapošljavaju i investiraju u mladi kadar, pogotovo kadar bez radnog iskustva, te stimulirati aktivnosti na smanjenju sive ekonomije i rada na crno.

U svojim nastojanjima da riješi problem nezaposlenosti općina je pokrenula program aktivne politike zapošljavanja i u tom pogledu je osmišljeno nekoliko različitih programa koji se počinju implementirati u 2018. godini i to:

- Program stručnog osposobljavanja bez zasnivanja radnog odnosa,
- Inkubator poslovnih ideja za „start up“ biznis,
- Program za prekvalifikaciju, dokvalifikaciju i specijalizaciju nezaposlenih lica,
- Program za prekvalifikaciju, dokvalifikaciju i specijalizaciju boračke populacije,
- Program sufinansiranja samozapošljavanja po javnom pozivu,
- Kreditno-garantni fond za pokretanje „start up“ biznisa,
- Aktivna politika zapošljavanja – privatna preduzeća i poduzetnici.

Ovakvi ili slični programi zapošljavanja nisu bili planirani niti implementirani u periodu od 2013-2017.god.

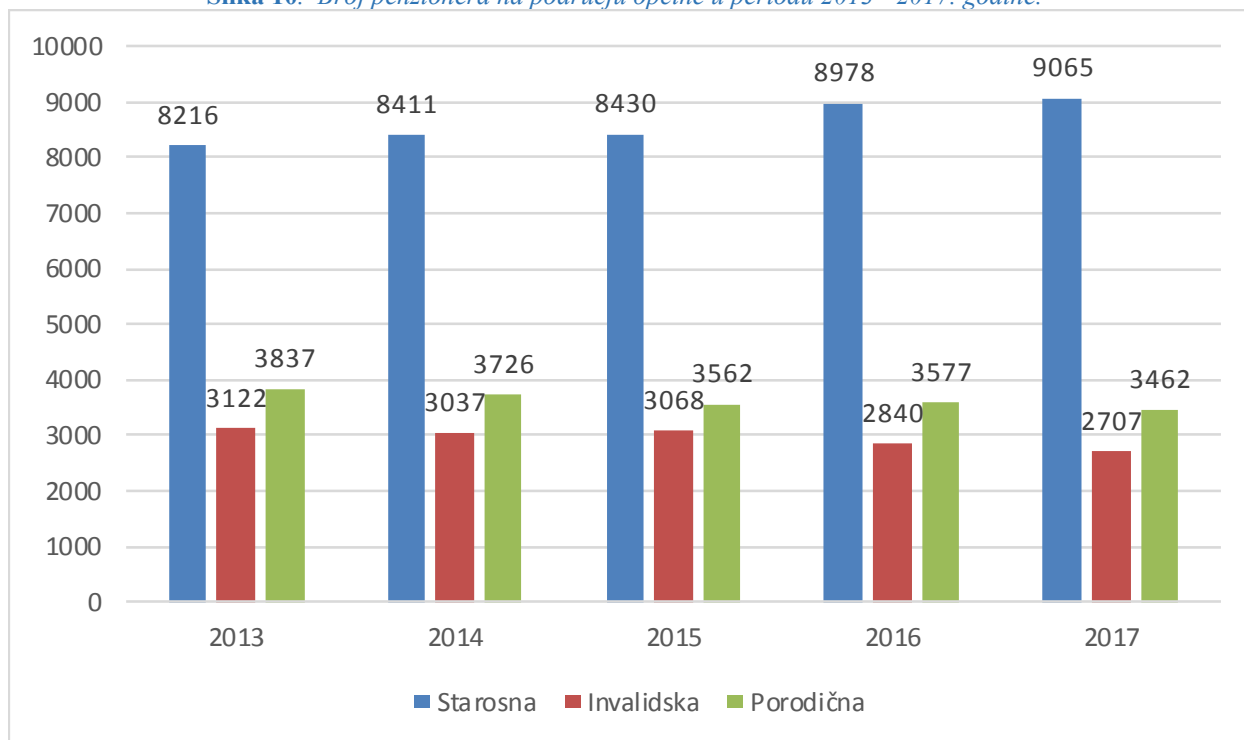
3.2. Penzioneri

Prava iz penziono – invalidskog osiguranja (PIO) stižu se za slučaj: starosti, invalidnosti i smrti. Ukupan broj penzionera sa starosnom penzijom je porastao sa 8.216 penzionera u 2013. godini na 9.065 penzionera u 2017. godini, što je povećanje od 10,33% u odnosu na 2013. godinu.

Povećanje broja penzionera u odnosu na ukupan broj stanovništva (ostvarenih po osnovu starosti) dovoljno govori o demografskoj strukturi općine i negativnom prirodnom priraštaju.

U periodu 2013 - 2017. godina bilježimo pad broja penzionera po osnovu porodične i invalidske penzije i taj broj je manji za 9,77% po kriteriju broja ostvarenih porodičnih penzija, odnosno 13,29% po kriteriju invalidskih penzija. Ovaj negativan trend se može dovesti u vezu sa promjenom zakonskih rješenja koja su limitirala broj korisnika prava na navedene kategorije penzija.

Slika 10. Broj penzionera na području općine u periodu 2013 - 2017. godine.¹¹

Izvor: Federalni zavod za statistiku, 2018

Visina prosječne starosne penzije u 2017. godini iznosila je 581,19 KM i veća je za 8,6% u odnosu na prosječnu starosnu penziju isplaćenu na Kantonu Sarajevo, a u odnosu na prosječnu starosnu penziju isplaćenu u F BiH veća je za 25,26%. Prosječna starosna penzija je veća za 10,61% u odnosu na 2013. godinu kada je iznosila 525,42 KM.

Prosječna invalidska penzija na području Općine Novo Sarajevo u 2017. godini iznosila je 392,25 KM i za 5,28% veća je od prosječne invalidske penzije u Kantonu Sarajevo, odnosno za 14,37% u odnosu na prosječnu invalidsku penziju u F BiH. Prosječna invalidska penzija je veća za 7% u odnosu na 2013. godinu kada je iznosila 366,57 KM.

Što se tiče porodične penzije na području općine u 2017. godini iznosila je 407,93 KM i za 9,9% veća je u odnosu na prosječnu porodičnu penziju u Kantonu Sarajevo i za 21,9% veća u odnosu na prosječnu porodičnu penziju u F BiH. Prosječna porodična penzija je veća za 7,31% u odnosu na 2013. godinu kada je iznosila 380,14 KM.

ZAKLJUČAK U OBLASTI TRŽIŠTA RADA

Obrazovna politika, odnosno ponuda kvalificirane radne snage nije u skladu sa potrebama tržišta rada, što je generalna ocjena Općinskog razvojnog tima na osnovu podataka sa Biroa i razgovora sa privrednicima, te se u periodu 2013-2017.g. na ovom polju nije ništa radilo. Ovaj zaključak je u skladu sa zaključkom u oblasti ekonomije. Potrebno je da Općina Novo Sarajevo, u skladu sa svojim nadležnostima, adresira ovo pitanje, izvrši detaljnu analizu tržišta radne snage i planira podršku programima edukacije koji će omogućiti kvalitetniju ponudu kvalificirane radne snage. Neophodno je promovirati dualno obrazovanje s ciljem da učenici usvajaju vještine, kompetencije i znanje koje odgovara potrebama tržišta rada. Kroz razne programe potrebno je motivirati mlade ljude da budu fleksibilniji i mobilniji na tržištu rada i povećati broj zaposlenih.

¹¹ Izvor: Općinski razvojni tim

4. Pregled stanja i kretanja u oblasti društvenog razvoja

4.1. Obrazovanje

U periodu 2013 – 2017. godina na području Općine Novo Sarajevo došlo je do porasta broja učenika na 1.000 stanovnika, što je direktno vezano i sa porastom broja stanovnika životne dobi od 15 – 65 godina starosti. Trendovi kretanja broja učenika u osnovnim i srednjim školama detaljno je prikazan u narednim podglavljima.

4.1.1. Predškolsko obrazovanje

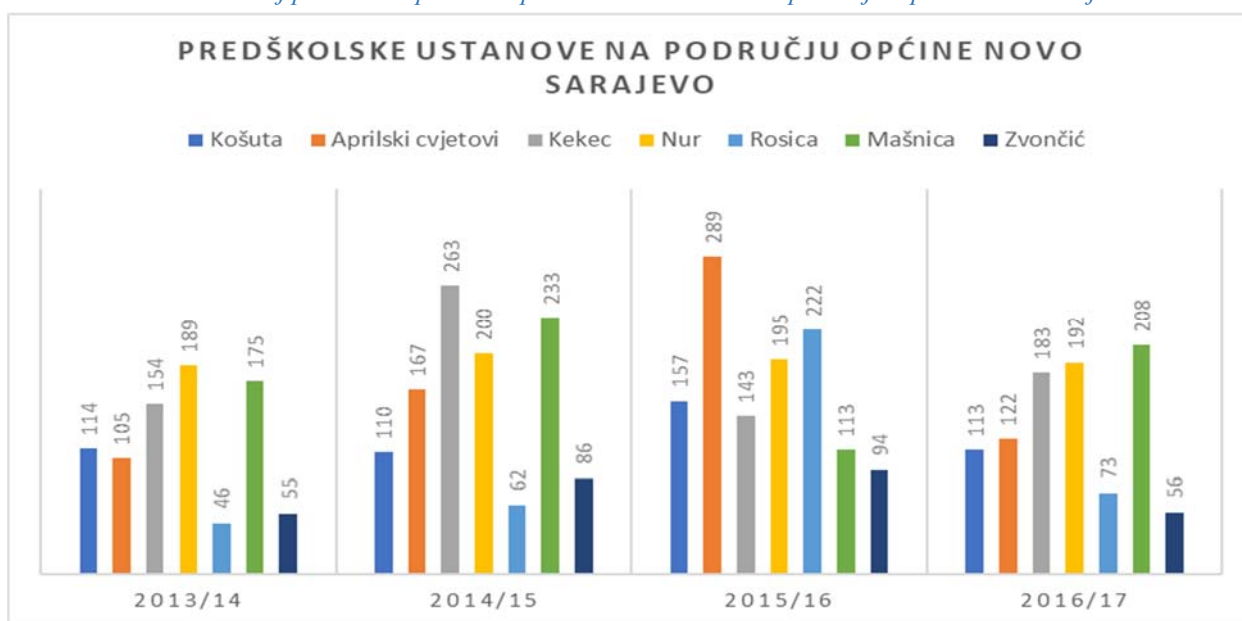
Na području Općine Novo Sarajevo broj djece upisane u predškolske ustanove varira od godine do godine. U školskoj 2018/2019. godini, u sedam predškolskih ustanova bilo je upisano 1.167 polaznika, što je 9,7% manje u odnosu na 2017/2018. godini, kada je bilo upisano 1.200 polaznika. U školskoj 2016/17. godini u sedam predškolskih ustanova koje egzistiraju na području Općine Novo Sarajevo bilo je upisano 948 polaznika, što je za 8% manje u odnosu na školsku 2014/15 godinu kada je u predškolske ustanove bilo ukupno upisano 1.031 polaznika. Najveći broj upisanih polaznika u proteklih pet godina bilježimo u školskoj 2015/16 godini kada je predškolske ustanove na području Općine pohađalo 1.213 polaznika. Broj upisanih varira i u prosjeku se kreće oko 1.200 polaznika godišnje.

Prema procjeni Službe za društvene djelatnosti Općine Novo Sarajevo nizak procenat popunjenosti predškolskih ustanova javnih i privatnih, uslovljen je teškom ekonomskom i socijalnom situacijom, relativno visokim cijenama usluga, nezaposlenošću roditelja i smanjenjem stope nataliteta. Stalno smanjenje obuhvata djece predškolskim odgojem i obrazovanjem predstavlja problem kojim se moraju mnogo ozbiljnije baviti obrazovne vlasti, ali i svi drugi društveni činioци koji vode brigu o djeci, jer je predškolski odgoj nezaobilazan i bitan dio ukupnog odgojno-obrazovnog sistema.

Također, evidentan je broj djece koja svake godine ostanu neupisana zbog popunjenih kapaciteta, što dodatno govori u prilog činjenici da je broj ovih ustanova na području Općine Novo Sarajevo daleko ispod potrebnog. Trenutno se na listi čekanja za upis u predškolske ustanove nalazi 262 djece.

Na području općine postoje dva devastirana objekta JU „Djeca Sarajeva“, a rekonstrukcijom i sanacijom istih sasvim sigurno bi se povećao broj djece, korisnika navedene predškolske ustanove. U narednom petogodišnjem periodu planirana je rekonstrukcija ovih objekata od strane Kantona.

Slika 11. Broj polaznika upisanih u predškolske ustanove na području Općine Novo Sarajevo

Izvor: Federalni zavod za statistiku, 2018

U 2018. godini, u sklopu Centra „Vladimir Nazor“ uspostavljen je centar za predškolski odgoj i obrazovanje djece sa teškoćama u razvoju, koji obuhvata ranu intervenciju, produženi stručni tretman, opservaciono-dijagnostičke postupke i druge primjerene oblike odgoja i obrazovanja djece sa teškoćama.

Na području Općine, egzistira i nekoliko privatnih predškolskih ustanova. Pored „Nur“, tu je i Francuski vrtić „Sarajevo CIFIS“ u ul. Paromlinska 66, Privatna predškolska ustanova „Smart“ u ul. Kupreška 17, vrtić „Bombon“ u ul. Azize Šaćirbegović 9, vrtić „Akademija radosti“ u ul. Emerika Bluma 27, Predškolska ustanova „Cvrčak“ u ul. Saliha Udžvarlića 1 i „Kidsland“ u ul. Malta 2.

Na području Općine Novo Sarajevo nalazi se 13 objekata/prostora nad kojima postoji pravo raspolaganja od strane JU „Djeca Sarajeva“, od toga je šest (6) objekata potpuno adaptirano, dok je jedan (1) djelimično adaptiran, a četiri (4) objekta nisu preuzeta poslije rata.

U proteklom periodu Općina nije imala većih ulaganja u predškolske ustanove obzirom da su iste u nadležnosti Kantona.

4.1.2. Osnovno obrazovanje

Osnivač osnovnih škola na području općine Novo Sarajevo je Kanton Sarajevo sa svim Zakonom propisanim ovlaštenjima. U skladu sa članom 115. Zakona o osnovnom odgoju i obrazovanju Općina putem nadležnog organa Kantona Sarajevo prati rad osnovnih škola, analizira uspjeh u učenju i vladanju učenika/učenica i predlaže osnivaču mjere za unapređenje odgojno-obrazovnog rada u osnovnim školama.

Prema podacima Federalnog zavoda za programiranje razvoja, na području Općine Novo Sarajevo u 2017. godini, egzistira osam osnovnih škola, kao javnih ustanova, jedna privatna, jedna specijalna i jedna paralelna (Osnovna muzička i baletska) škola, sa 239 odjeljenja i 5.306 učenika, koje podučava 381 nastavnik/ca, što predstavlja stopu od 82 učenika na 1000 stanovnika Općine. Ova stopa je manja za 6,81% u odnosu na broj učenika/ca po 1000 stanovnika Kantona Sarajevo, te za 2,38% u odnosu na broj učenika/ca na 1000 stanovnika Federacije BiH. Objekti novosarajevskih škola izgrađeni su prije 30-50 godina (osim škole "Velešićki heroji") i parcijalnim popravkama koje se finansiraju dijelom iz općinskog budžeta, održava se njihova upotrebljivost.

Potrebno je iznalaziti mogućnosti za obezbjeđenje sredstava poboljšanja prostornih i materijalnih uslova rada s obzirom na amortizaciju i navedenu starost objekata. Evidentan je nedostatak školskog prostora u Javnoj ustanovi Osnovna škola "Čengić Vila 1", gdje se već godinama nastavni proces realizuje u tri smjene. Svaka škola na lokalitetu Općine Novo Sarajevo ima salu za tjelesni odgoj koje se redovno održavaju i u kojima se pored školskih aktivnosti odvijaju i druge sportsko – rekreacione aktivnosti, dok većina osnovnih škola na području Općine raspolaže otvorenim sportskim terenima.

Matične škole se brinu o održavanju svojih sportskih sala, a iste povremeno izdaju u rekreativne svrhe. Prilikom organizovanja školskih-sportskih takmičenja, Općina realizuje sa školama domaćinima planirane sportske aktivnosti. Sala u sklopu kompleksa Osnovna muzička i baletska škola - OMBŠ „Novo Sarajevo“ je u funkciji. Naime, od 2018. godine, sala je obnovljena i predata na korištenje Centru „Vladimir Nazor“, tačnije odjelu za predškolski odgoj i obrazovanje djece sa teškoćama u razvoju i ranu intervenciju.

Kada ja u pitanju ostala obrazovna infrastruktura na području općine, važno je istaći da postojeći objekat JU OŠ „Pofalići“ nije adekvatan za izvođenje nastave, odnosno nalazi se u izuzetno lošem stanju. Vijek trajanja ovog objekta neumoljivo se približava kraju s obzirom da je i izgrađen kao privremeni objekat, te da sanacija i rekonstrukcija nisu isplative. OŠ „Pofalići“ pohađa 572 učenika, ali na osnovu podataka Zavoda za statistiku određeni broj djece pohađa udaljenije škole, jer u sadašnjoj školi ne postoje prostorne mogućnosti za organizovanje produženog boravka. Imajući u vidu da RP Pofalići predviđa izgradnju novog, zamjenskog objekta, Općina Novo Sarajevo je Budžetom za 2017. godinu, planirala sredstva za izradu projektne dokumentacije za izgradnju zamjenskog (novog) objekta OŠ „Pofalići“. U cilju realizacije ovog projekta zatražena je podrška od strane Ministarstva za obrazovanje, nauku i mlade Kantona Sarajevo, nakon čega je potpisan Sporazum između KS o regulisanju međusobnih odnosa na realizaciji projekta izrade investiciono tehničke dokumentacije za izgradnju objekta, između Općine, Ministarstva i Zavoda za izgradnju KS.

S druge strane, nemaju sve osnovne škole omogućen fizički pristup objektu djeci sa invaliditetom, te se u narednom periodu fokus strateških intervencija mora usmjeriti u ovom pravcu.

Objekti novosarajevskih škola izgrađeni su prije 30-50 godina (osim OŠ „Velešićki heroji“) i parcijalnim popravkama se održava njihova upotrebljivost. Od preostalih 9 škola (ne uključujući OŠ „Pofalići“), za 5 objekata je urađen energetski audit, te je potrebno uraditi audit za 4 objekta i projektnu dokumentaciju za 5 objekata. Audit je potrebno uraditi za: 1. OŠ „Kovačići“, 2. OŠ „Grbavica 1“, 3. OŠ „Grbavica 2“, 4. OŠ „Velešićki Heroji“, dok je dokumentaciju potrebno sačiniti za: 1. OŠ „Kovačići“, 2. OŠ „Grbavica 1“, 3. OŠ „Grbavica 2“, 4. „Muzička i baletna škola“, 5. Centar „Vladimir Nadzor“. Utopljanje je realizovano na 3 objekta (JU OŠ „Malta“, JU OŠ „Čengić Vila 1“ i JU OŠ „Hrasno“), dodatne radove je potrebno izvesti na 1 objektu.

Također, Općina Novo Sarajevo kontinuirano provodi integraciju odgoja i obrazovanja za okoliš kroz davanje podrške i implementaciju projekata iz oblasti zaštite okoliša u novosarajevskim osnovnim školama sa ciljem poticanja mladih da kroz redovne nastavne i vannastavne aktivnosti daju svoj doprinos zaštiti okoliša. U ovom kontekstu, Općina je pripremila i usvojila „Program edukacije i obuke o zaštiti okoliša Općine Novo Sarajevo za 2018. godinu“, na temelju kojeg se rukovodi aktivnostima u predmetnoj oblasti.

4.1.3. Inkluzivna nastava

Inkluzivno obrazovanje podrazumjeva individualni pristup i prilagođavanje obrazovnog sistema potrebama i mogućnostima učenika, a u svrhu postizanja punog intelektualnog, emocionalnog, socijalnog, fizičkog i akademskog potencijala učenika. Inkluzivno obrazovanje se provodi u skladu sa članom 66, 67, 68, 69, 70 i 71. Zakona o osnovnom odgoju i obrazovanju („Službene novine Kantona Sarajevo“ broj: 23/17 i 33/17), a za provođenje istog nadležno je resorno ministarstvo.

U školskoj 2017/2018. godini, ukupno 566 učenika sa poteškoćama u razvoju (poremećaji govorno-glasovne komunikacije, poremećaji u ponašanju, oštećenje vida, oštećenje sluha, emocionalni poremećaj, mentalna deficijencija, višestruke kombinirane smetnje, tjelesni invaliditet) je bilo uključeno u redovne škole, kroz inkluzivnu nastavu, koja se realizuje u skladu sa Zakonom o osnovnom odgoju i obrazovanju KS.

Tabela 3. Broj učenika sa posebnim potrebama u osnovnim školama na području Općine Novo Sarajevo, 2017.g.

Broj	Naziv škole	Brojno stanje učenika 2017/2018. godina	Broj učenika sa posebnim potrebama
1.	JU OŠ „HRASNO“	719	98
2.	JU OŠ 2GRBAVICA 1“	545	101
3.	JU OŠ “KOVAČIĆI”	466	87
4.	JU OŠ “MALTA”	579	17
5.	JU OŠ “GRBAVICA 2”	658	145
6.	JU OŠ “VELEŠIĆKI HEROJI”	394	65
7.	JU OŠ “ČENGIĆ VILA 1”	867	45
8.	JU OŠ “POFALIĆI”	582	8

Izvor: Federalni zavod za statistiku, 2018

Pored navedenog, učenicima sa poteškoćama u razvoju iz Centra „Vladimir Nazor“, omogućena je besplatna škola plivanja po posebnom programu, a u cilju osiguranja psihološke adaptacije na boravak i vježbanje u vodi ovih korisnika.

Rješavanju problema provođenja inkluzivne nastave potrebno je institucionalno pristupiti i u tom kontekstu organizirati sistemsku podršku edukaciji asistenata u nastavi, što do sada nije bio slučaj. Također, formiranje Asistivnog kabineta bi omogućilo kvalitetnije provođenje inkluzije, koja je dugotrajan proces i treba je organizirati provoditi, kako bi se došlo do konkretnih rezultata za djecu sa teškoćama u razvoju.

4.1.4. Srednje obrazovanje

Ova oblast je regulisana Zakonom o srednjem obrazovanju na nivou Kantona Sarajevo, koji je i osnivač svih srednjih škola na svom području. Na području Općine Novo Sarajevo ima sedam srednjih škola i jedna škola za srednje i stručno obrazovanje i radno osposobljavanje.

U sedam srednjih škola u školskoj 2017/18. godini upisano je 3.066 učenika u 147 odjeljenja, koje podučava 319 nastavnika. Broj upisanih srednjoškolaca je za 12,42% manji u odnosu na 2013. godinu, kada je bilo upisano 3.501 učenik u 163 odjeljenja. Broj srednjoškolaca iznosi 47 učenika na 1000 stanovnika općine i za 23,68% je veći od broja srednjoškolaca na 1000 stanovnika Kantona Sarajevo, odnosno 27,02% je veći od broja srednjoškolaca na 1000 stanovnika Federacije BiH. Ovaj odnos broja srednjoškolaca na 1000 stanovnika općine ostao je nepromjenjen u odnosu na 2013. godinu, kada je iznosio 47 učenika na 1000 stanovnika.

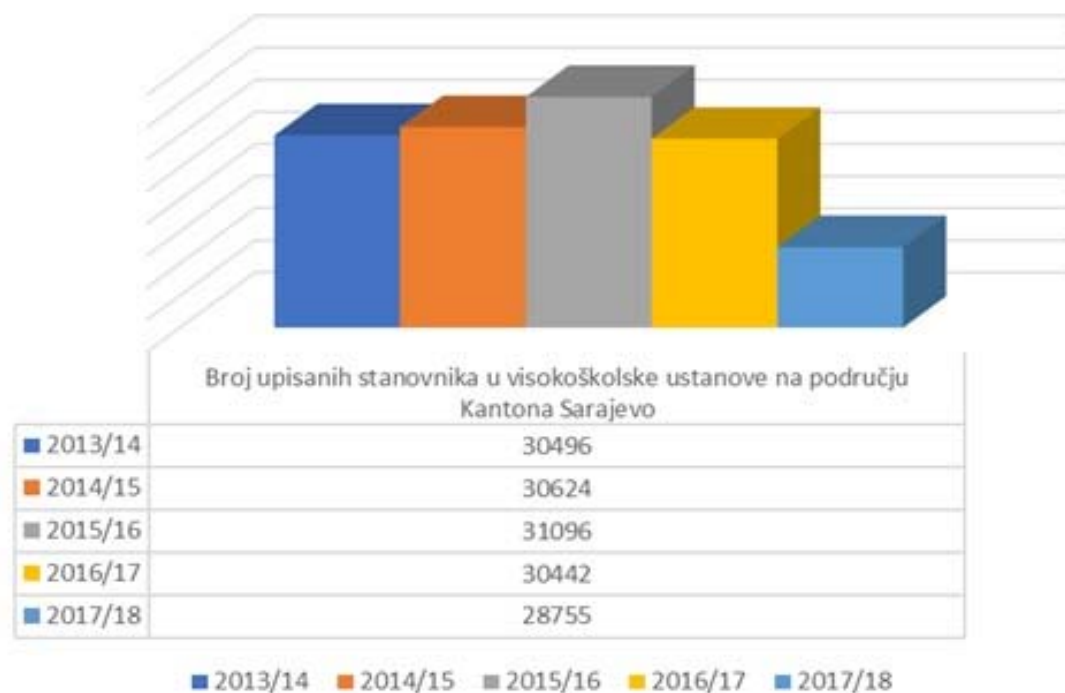
Prema podacima Zavoda za planiranje razvoja Kantona Sarajevo za potrebe projekata energetske efikasnosti u osnovnim i srednjim školama na području Kantona Sarajevo, planirano je 986.148 KM, a ovim projektima su obuhvaćeni i školski objekti na području Općine Novo Sarajevo. Početak realizacije ovih projekata planiran je za 2019. godinu.

4.1.5. Visoko obrazovanje

Ova oblast je također regulisana Zakonom o visokom obrazovanju na nivou Kantona Sarajevo, koji je i osnivač svih visokoškolskih ustanova na području općine.

Osim teritorijalne pripadnosti Općina Novo Sarajevo nema drugih ingerencija nad visokoškolskim ustanovama. Uvidom u raspoložive podatke uočava se da broj upisanih studenata na području Kantona Sarajevo u konstantnom padu, što je rezultat niskog nataliteta, otvaranja većeg broja privatnih visokoškolskih ustanova na području drugih kantona, te odliva stanovništva iz Bosne i Hercegovine.

Slika 12. Broj upisanih stanovnika u visokoškolske ustanove na području Kantona Sarajevo

Izvor: Federalni zavod za statistiku, 2018

4.2. Kultura i sport

U pogledu infrastrukture od kulturnog značaja treba reći da Općina Novo Sarajevo raspolaže sa sljedećim objektima:

Javna ustanova „Međunarodni centar za djecu i omladinu Novo Sarajevo“

JU „Međunarodni centar za djecu i omladinu Novo Sarajevo“ je institucija koja aktivno učestvuje u naporima društvene zajednice za kvalitetnim osmišljavanjem slobodnog vremena djece, mladih i građana Općine Novo Sarajevo. Kroz segmente kulturnog i obrazovnog djelovanja Centar daje značaj radu sa djecom i mladima, pružajući mogućnost kreativnog i stvaralačkog rada. Uz podršku Općine, Program rada se realizovao u skladu sa važećim propisima i normativnim aktima koji određuju djelatnost Centra.

U periodu 2013 - 2017. g. evidentan je porast broja aktivnosti, ako izuzmemo koncerte za mlade koji se od 2015. godine ne održavaju u Centru. Iz godine u godinu, naročito je porastao broj pozorišnih predstava namijenjenih djeci i mladima, kao i broj radionica za najmlađe, što uključuje i realizaciju projekta „Vanškolske aktivnosti“ namijenjenog djeci osnovnoškolskog uzrasta. Također, sa porastom broja aktivnosti porastao je i broj djece koja učestvuju u radionicama, te broj posjetilaca različitim događajima edukativnog i kulturnog karaktera.

U 2013.g. u radu radionica je učestvovalo oko 100 djece osnovnoškolskog uzrasta. Na manifestacijama i bazarima namijenjenim djeci je učestvovalo cca 800 učenika. Predstave za djecu je posjetilo cca 1.500 djece. Koncerte namijenjene mladima je posjetilo cca 2.500 mladih. Na sportskim turnirima je učestvovalo oko 200 malih sportista.

U 2014.g. u radu radionica je učestvovalo oko 200 djece osnovnoškolskog uzrasta. Na manifestacijama i bazarima namijenjenim djeci je učestvovalo cca 1.000 učenika. Predstave za djecu je posjetilo cca 3.000 djece. Koncerte namijenjene mladima je posjetilo cca 2.000 mladih. Na sportskim turnirima je učestvovalo oko 200 malih sportista.

U 2015.g. u radu radionica je učestvovalo oko 300 djece osnovnoškolskog uzrasta. Na manifestacijama i bazarima namijenjenim djeci je učestvovalo cca 1200 učenika. Predstave za djecu je posjetilo cca 4.000 djece. Edukacije za djecu je pohađalo 145 učenika. Na sportskim turnirima je učestvovalo oko 200 malih sportista.

U 2016.g. u radu radionica je učestvovalo oko 400 djece osnovnog školskog uzrasta. Na manifestacijama i bazarima namijenjenim djeci je učestvovalo cca 2000 učenika. Predstave za djecu je posjetilo cca 4.500 djece. Na sportskim turnirima je učestvovalo oko 220 malih sportista.

U 2017.g. u radu radionica je učestvovalo oko 300 djece osnovnoškolskog uzrasta. Na Izložbama dječijeg stvaralaštva je učestvovalo 100 djece. Na manifestacijama i bazarima namijenjenim djeci je učestvovalo cca 2000 učenika. Predstave za djecu je posjetilo cca 5000 djece. Predstave za mlade je posjetilo cca 500 mladih. Na sportskim turnirima je učestvovalo oko 800 malih sportista.

Treba istaći da Općina u saradnji sa JU „Međunarodni centar za djecu i omladinu Novo Sarajevo“ već četvrtu godinu realizira projekat „Vanškolske aktivnosti“. Navedeni projekat se realizuje kroz četiri radionice i namijenjen je učenicima novosarajevskih osnovnih škola. U periodu od 2015. godine do danas, kroz projekat je prošlo preko 600 učenika.

U Centru je smješten Info centar za mlade Općine Novo Sarajevo, Centar za razvoj karijere (namijenjen za poslovne edukacije i obuke. Prostor je opremljen opremom za simultano prevođenje, te računarskom opremom - 12 laptopa). Također, u prostoru Centra se nalazi i kancelarija Vijeća mladih Općine Novo Sarajevo, koji provodi svoje aktivnosti i to predavanja, edukacije, sastanke i tematske izvještajne sastanke. Centar je u 2017. godini opremljen i sa modernom audio vizuelnom i multimedijalnom opremom (motorizovano platno, zvučnici, subwoferi i projektor sa objektivom). Centar je realizovao projekat „Dramski studio za srednjoškolce“, predstava koja tematizira problem nasilja u savremenom društvu i u kojoj je učestvovalo 20 učenika srednjih škola sa područja Grada. Na osnovu svega navedenog, djeci i omladini se u sklopu Centra pruža mogućnost da kroz prezentaciju i promociju stiču kreativne sposobnosti.

„Dječija kuća“ bivši Pionirski dom „Boško Buha“ adaptiran je u potpunosti, a otvoren u martu 2019. godine, čime su se stvorili uslovi za realizaciju programskih aktivnosti, obrazovnog, kulturnog i društvenog karaktera, prvenstveno namijenjeni za djecu uzrasta do 14 godina. Objekat je namijenjen za održavanje raznih kurseva, promocija i predavanja, kružoka, sekcija (likovno, muzičko, ples), organizovanje izložbi. Objekat posjeduje i biblioteku sa čitaonom. U multifunkcionalnoj sali sa pozornicom moguće će biti organizovati priredbe, koncerte, predstave i projekcije filmova.

Javno preduzeće „ONSA“ d.o.o. Sarajevo

Općinsko vijeće Općine Novo Sarajevo na 38. sjednici održanoj dana 25.02.2016. godine, donijelo je Odluku o osnivanju Javnog preduzeća za upravljanje i održavanje objekata u vlasništvu Općine Novo Sarajevo. Od strane osnivača Općine Novo Sarajevo, trenutno su preduzeću na upravljanje ustupljeni Sportska dvorana „Novo Sarajevo“ i pomoćni teren Grbavica.

U martu 2016. godine, kao rezultat strateških intervencija svečano je otvorena Sportska dvorana „Novo Sarajevo“ na Grbavici. To je prva multifunkcionalna dvorana i predstavlja najveću investiciju Općine Novo Sarajevo. Sportska dvorana, treća po veličini u Kantonu Sarajevo, ispunjava sve evropske standarde za dvoranske sportove, a osposobljena je i za organizovanje kulturnih, sajamskih i ostalih sadržaja.

U 2017. godini, održano je 9 aktivnosti sa preko 2.200 takmičara i učesnika, i to u ritmičkoj gimnastici, futsalu, judou, streljaštvu. Također, održana je završna liga u košarci za osnovne škole sa područja Općine i Spars interne lige u košarci. U 2018. godini, realizovane su 24 aktivnosti sa blizu 7.000 takmičara i učesnika, većinom osnovaca. Održana su takmičenja u karateu, judou, ritmičkoj gimnastici, mini basketu i nogometu. Općina je u 2018. godini, zajedno sa JP ONSA i projektnim partnerima realizovala dva projekta „Unapređenje zdravlja kroz sportsko-rekreativne aktivnosti“ i „Prevencija nogometnog huliganstva“. U narednom periodu planirani su projekti „Škola rukometa“, „Škola streljaštva“, kao i „Škola kuglanja“, koja je planirana za 2020. godinu.

Ukupna vrijednost izgradnje sportske dvorane je oko 9.000.000 KM, od čega je Ministarstvo kulture i sporta izdvojilo sredstva u iznosu od 1.400.000 KM, Vlada Republike Slovenije je donirala 240.000 eura, a ostatak je finansirala Općina Novo Sarajevo u sklopu Strategije lokalnog razvoja.

U neposrednoj blizini sportske dvorane nalazi se i pomoćno nogometno igralište sa umjetnom travom i rekonstruisanim svlačionicama koji pružaju kvalitetne trenажne uvjete. **Teren sa vještačkom travom** namjenjen je za obavljanje treninga i odigravanje utakmica. Ukupna površina kompleksa je 6.110m². Teren raspolaže sa 4 svlačionice opremljene mokrim čvorovima. U objektu se nalazi i 5 prostorija za administraciju i tehničku podršku. Navedeni teren je u vlasništvu Općine Novo Sarajevo, a na osnovu potpisanog Sporazuma 2010. godine, kojim su bila regulisana međusobna prava i obaveze, bio je dat na raspolaganje i upravljanje Omladinskoj školi FK „Željezničar“ do formiranja J.P. „ONSA“ d.o.o.

Općina Novo Sarajevo je 2008. godine izvršila rekonstrukciju pomoćnog stadiona Grbavica, koja je obuhvatala, između ostalog, i postavljanje vještačke trave, a 2017. godine postavljeni su i reflektori čime je dodatno intenzivirano korištenje ovog terena koji svakodnevno koriste brojni klubovi, a posebno omladinske škole nogometa. U 2018. godini izvršena je sanacija vještačke trave, a radovi su podrazumijevali demontažu postojeće oštećene trave, nabavku, transport i ugradnju nove umjetne trave marke Tarkett, te servis terena na površini od 5300 m². Za ove namjene Općina Novo Sarajevo izdvojila je sredstva u iznosu od oko 57. 000 KM. Navedeni teren, kojim upravlja JP „ONSA“, koristi Omladinska škola FK Željezničar i Nogometni klub „Pofalički“ za treniranje i odigravanje utakmica. Na ovom terenu odigravaju se i utakmice u sklopu kantonalne fudbalske lige Sarajevo. Uglavnom se teren koristi za nogomet i održavanje turnira u mini nogometu. Po podacima teren koristi preko 400 polaznika nogometne škole FK Željezničar, 30 nogometaša NK Pofalički i drugi.

Stadion Grbavica je lociran u sarajevskom naselju Grbavica po kojem je i dobio ime. Tokom postojanja stadion je renoviran i dograđen u tri navrata. Treća rekonstrukcija stadiona desila se u ljeto 2004. godine u smislu uređenja svlačionica i postavljanja stolica na sjevernoj i južnoj tribini, čime je smanjen kapacitet stadiona na 12.000 mjesta. Najznačajnija obnova dogodila se početkom 2017. godine, kada je na mjestu stare izgrađena potpuno nova istočna tribina sa 4.266 sjedećih mjesta čime kapacitet stadiona danas iznosi 13.449 sjedećih mjesta. Pored navedenog, u okviru stadiona je i pomoćno travnato, trenажno igralište. Pomenutim stadionom i pratećim objektima upravlja Fudbalski klub „Željezničar“ i Sportsko društvo „Željezničar“, a

navedene intervencije nisu predstavljale strateške projekte.

Organizacija sporta na području lokalne zajednice provodi se kroz aktivan rad i djelovanje udruženja iz oblasti sporta i sportskih manifestacija koje finansira i organizuje Općina Novo Sarajevo. Oko 25 sportskih udruženja aktivno učestvuje u organizacijama i realizaciji sportskih dešavanja.

Prema iskazanim potrebama i zahtjevima građana interes za sportskim objektima je znatno veći nego prijašnjih godina. Napominjemo, da na prostoru općine imamo 3 velika sportsko-rekreativna objekta, 10 otvorenih sportskih terena, 9 školskih igrališta, 16 sala za tjelesni odgoj i 17 sportsko-rekreativnih ploha i sprava. Sve to ukazuje da je Općina Novo Sarajevo okrenuta prema razvoju sporta, unapređenju zdravih stilova života i opredjeljenosti da mladi više upražnjavaju sportske aktivnosti od nogometa, košarke, rukometa, odbojke, tenisa, borilačkih sportova, šaha, do planinarenja i slično.

Zbog izuzetnih pejzažnih i prirodnih vrijednosti, bogatstva i raznolikosti biljnog i životinjskog svijeta, zbog izuzetnog uticaja na klimu, zaštitu zemljišta od erozivnih procesa i ostalih ekološko-socijalnih vrijednosti Općina Novo Sarajevo u narednom periodu planira **izgradnju parkovsko-rekreativne zone Park-šuma Hum**. Ovime se prvenstveno želi stvoriti područje parkovsko-sportsko-rekreativne zone kome će šuma, kao najsloženiji ekosistem, posjetiocima omogućiti korištenje svojih ostalih općekorisnih funkcija. U okviru Regulacionog plana planirana zona sporta i rekreacije obuhvata prostor od 38,40 ha, a sadržaji se planiraju na društvenom zemljištu. Ovaj prostor se već devetu godinu koristi za održavanje brdsko-biciklističke trke za osnovce u sklopu Dana općine. Svake godine 40-ak učenika novosarajevskih osnovnih škola takmiči se u pojedinačnim i ekipnim trkama.

Zona sporta i rekreacije (Park-šuma), imati će sadržaje koji su raspoređeni po navedenom prostoru i uvezani u cjelinu sa šetnicama, biciklističkim stazama, piknik površinama, travnatim mini površinama, vidikovcem na vrhu Huma, hladnjacima, natkrivenim poluotvorenim objektima sa sanitarnim čvorovima. Obzirom da izgradnja navedene zone zahtjeva velika finansijska sredstva, Općina Novo Sarajevo je pristupila faznoj implementaciji projekta, te je u narednom petogodišnjem razvojnom periodu planirala fazu njegovog hortikulturnog uređenja.

Prostor Vilsonovog šetališta prilagođen je i kulturno- zabavnim sadržajima koji se realiziraju kroz kulturna dešavanja u sklopu projekta „Otvoreni kulturni centar“. Kulturna dešavanja organizuje Općina Novo Sarajevo, a jedan od njih je tradicionalni „Porodični dan - Family day“ kojem je prisustvuje više hiljada građana Novog Sarajeva. Kao i svake godine, uz zanimljive sadržaje i bogat kulturno-zabavni program za sve generacije, zabavu, edukaciju i druženje, djeca, učenici i građani imaju priliku upoznati se i sa ostalim organizacijama i udruženjima koje djeluju na području Općine. Također, u okviru obilježavanja međunarodnog praznika „Dječija nedjelja“ na otvorenoj sceni „Vilsonovog šetališta“ tradicionalno se održava manifestacija „Dan dječije radosti Općine Novo Sarajevo“. Ovaj dan posvećen je dječijim pravima, uz druženje i bogat kulturno-zabavni program za učenike iz devet novosarajevskih osnovnih škola od II do V razreda, kojima se vrši podjela više od 2.500 paketića sa raznovrsnim proizvodima domaće proizvodnje. Revija kulturno-umjetničkog stvaralaštva je projekat završnih manifestacija Javne ustanove za predškolski razvoj „Djeca Sarajeva“, Općine Novo Sarajevo i Kantona Sarajevo, kao i revija kulturno-umjetničkog stvaralaštva za novosarajevske osnovce na Vilsonovom šetalištu koji se također dešavaju svake godine. Učenici se predstavljaju kroz pet oblasti: vokalna grupa uz pratnju, vokalna grupa bez pratnje, folklor, orkestar i ples. Kulturno-zabavna i sportska manifestacija „Ledena čarolija“ je po prvi put upriličena tokom zimskog raspusta, u mjesecu januaru 2016. godine na Vilsonovom šetalištu, uz sadržajni program koju građani Općine mogu koristiti. Od tada, pa do danas postala je tradicionalna manifestacija koja se održava svake godine. Realizacijom projekta „Ledena čarolija“ bilo je omogućeno posjetiocima da besplatno koriste klizaljke i uživaju u radostima ovog sporta uz muzički program. Prosječna posjećenost klizališta je oko 500 osoba dnevno, besplatnu školu klizanja prošlo je više od 350 djece, što u konačnici čini da je 15.000 naših sugrađana koristilo sadržaje samog klizališta u prethodnom periodu od 2016-2019. godine.

Općina je u proteklom vremenu vršila sanaciju sportskih ploha u okviru svojih mogućnosti. Boćalište „Bulevar Meše Selimovića“ ima dvije staze, a boćalište „Grbavica I“ jednu. Ova dva sportska objekta su u funkciji i trenutno se koriste u rekreativne svrhe od strane mjesnog stanovništva, koje ih i održava. Međutim, boćališta „Grbavica II“ i „Trg heroja“, nisu u funkciji.

Sve sportske plohe namijenjene za šah, sprave za vježbe i rekreaciju svih građana su u upotrebnoj funkciji, te se svakodnevno koriste. Strateškim intervencijama je u periodu 2013-2017.godina, ukupno izgrađeno 17 sportskih ploha i to na sljedećim lokacijama:

1. Šahovska ploha u ul. Grbavička
2. Šahovska ploha u ul. Aleja lipa / K.Kapetanovića „Pampers“
3. Šahovska ploha u ul. Avde Smajlovića
4. Fitnes sprave u ul. Džemala Bijedića 31
5. Fitnes sprave u Zmaja od Bosne 18 - POFALIĆI II
6. Fitnes sprave Centar za zdravo starenje „Velešići“
7. Fitnes sprave Centar za zdravo starenje „Hrasno“
8. Fitnes sprave Robot Hrasno
9. Fitnes sprave Vilsonovo šetalište/H.Čemerlića
10. Fitnes sprave Vilsonovo šetalište-kod turske ambasade
11. Fitnes sprave Aleja lipa/ Grbavička
12. Fitnes sprave Aleja lipa/K.Kapetanovića
13. Fitnes sprave Bulevar Meše Selimovića-„Park zaljubljenih“
14. Fitnes sprave Bulevar Meše Selimovića/Bihačka -šetnica Malta
15. Fitnes sprave Kvadrant/MZ
16. Fitnes sprave Azize Šaćirbegović 98
17. Fitnes sprave Malta 17

U januaru 2017.godine, izgrađeno je igralište u ulici Malta 17-25, a u 2018. godini je izgrađen Tematski park i dječje igralište u ul. Envera Šehovića, opremljen rekvizitima namijenjenih djeci svih uzrasta i prilagođen djeci sa poteškoćama u razvoju, odnosno umanjnim tjelesnim sposobnostima. Također, u istoj godini su potpisani ugovori za nabavku opreme za dječja i sportska igrališta (igralište vrtića „Kekec“ i „Aprilski cvjetovi“), gumena podloga u parku u ulici Nedima Filipovića, te nabavka dijelova (sjedalice, lanci, plastični dijelovi tobogana...) za ostala igrališta. U toku je realizacija izgradnje igrališta u ulici. Marka Marulića, kao i nabavka mobilijara za javne površine- fitness par sa stolom za stolni tenis u ulici Nedima Filipovića. Ograđena su 3 igrališta u ulicama Azize Šaćirbegović 122 i Nedima Filipovića, te dvorište vrtića „Kekec“. Kao što je već navedeno, veći dio igrališta je tokom ove godine predat na održavanje KJKP „PARK“.

Spomen park Vraca

Spomen park Vraca, jedinstveni simbol stradanja građana Sarajeva tokom Drugom svjetskog rata, ima kulturno - historijsku, umjetničku, arhitektonsku i pejzažnu vrijednost i nalazi se u prostoru nekadašnje austrougarske tvrđave izgrađene krajem 19. stoljeća u naselju Vraca. Komisija za očuvanje nacionalnih spomenika BiH je 2005. godine proglasila Spomen park Vraca nacionalnim spomenikom pod zaštitom države BiH.

Tokom posljednjeg rata Spomen-park Vraca je pretrpio teška oštećenja. Cijeli kompleks je devastiran, oštećena je tvrđava, pojedinačna spomen-obilježja, parkovske površine, plato, stepeništa, a kameni zidovi tvrđave oko ulaznih vrata su porušeni.

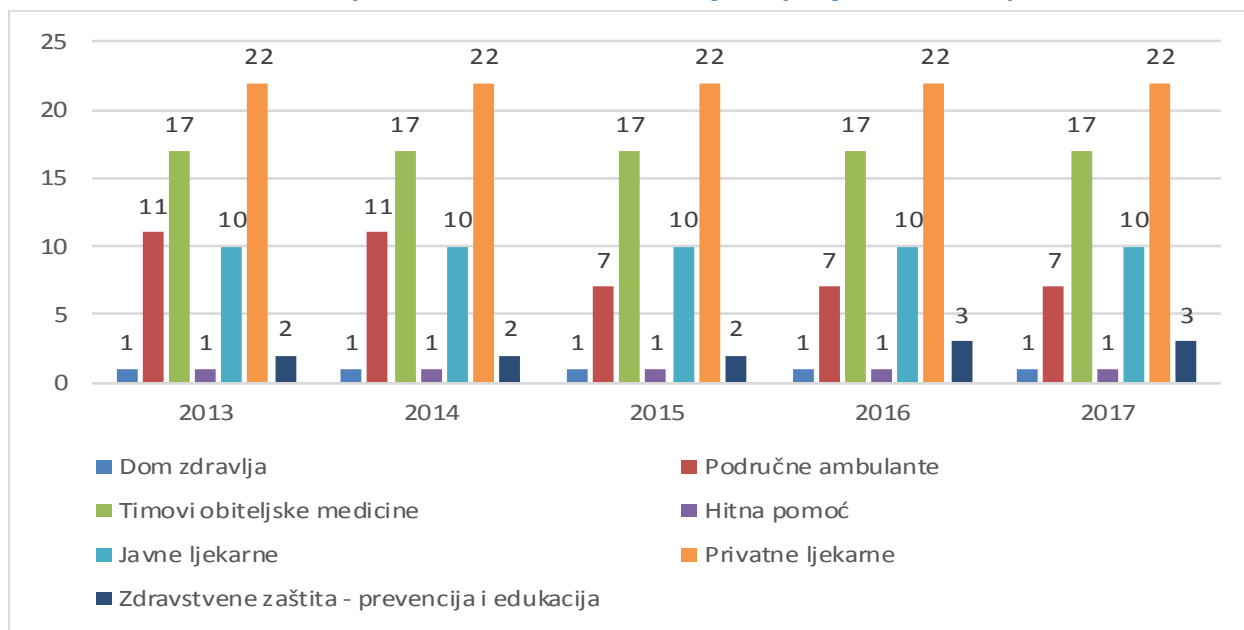
Kantonalni zavod za zaštitu kulturno-historijskog i prirodnog naslijeđa izradio je sredinom 2009. godine Projekat sanacije i restauracije Spomen parka Vraca/tekućeg održavanja ceremonijalnog platoa, propileja i Spomen obilježja narodnim herojima. Općina Novo Sarajevo je tokom prethodnih godina učestvovala u sanaciji i rekonstrukciji Spomen parka Vraca, te isto namjerava učiniti i u narednom periodu, kako bi ovaj prostor ponovo oživio i bio obavezno mjesto za posjetu turista.

4.3. Zdravstvena zaštita

U proteklih 5 godina došlo je do smanjenja broja zdravstvenih radnika na području Općine Novo Sarajevo, tako da u 2017. godini bilježimo ukupno 215 zdravstvenih radnika što je za 10,41% manje nego u 2013. godini, a što se može dovesti u vezu sa sve većim odlivom zdravstvenih radnika u zemlje Europske Unije. Međutim, ova pojava nije imala direktan uticaj na period čekanja na zdravstvenu uslugu. Naime, zbog

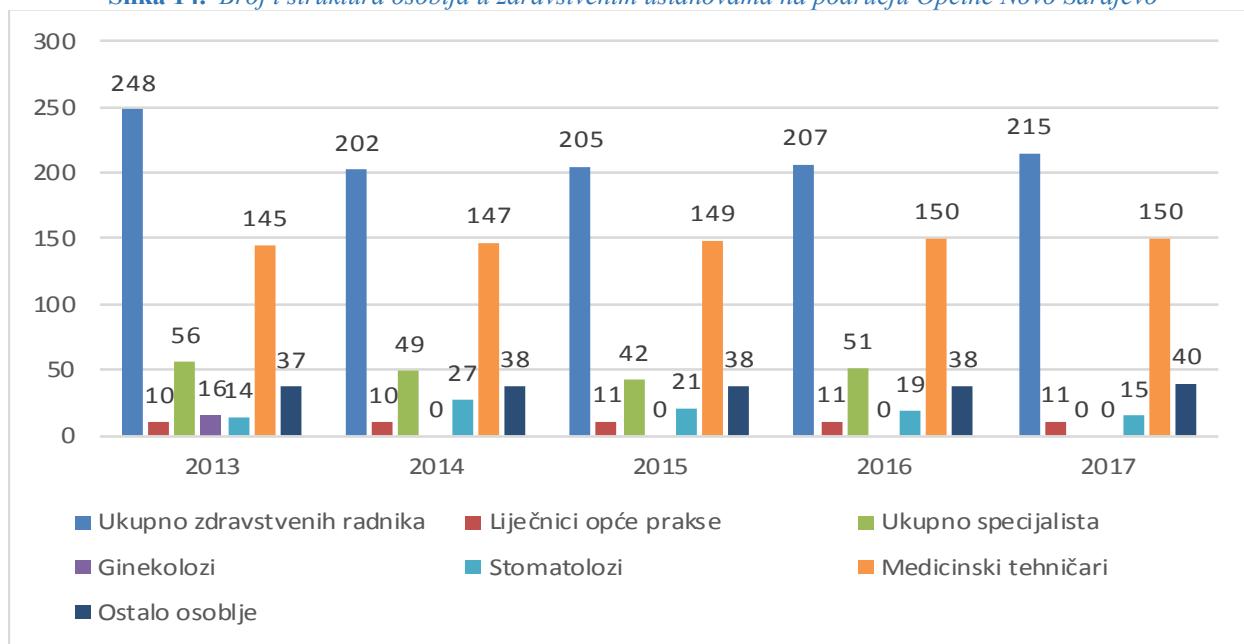
upotrebe e-recepata, (hronični pacijenti koji su ranije mjesečno dolazili kod ljekara porodične medicine i specijalista po svoje recepte, sada to rade tromjesečno), posjete ljekarima smanjene su za 30%.

Slika 13. Broj ustanova zdravstvene zaštite na području Općine Novo Sarajevo.

Izvor: Federalni zavod za statistiku, 2018

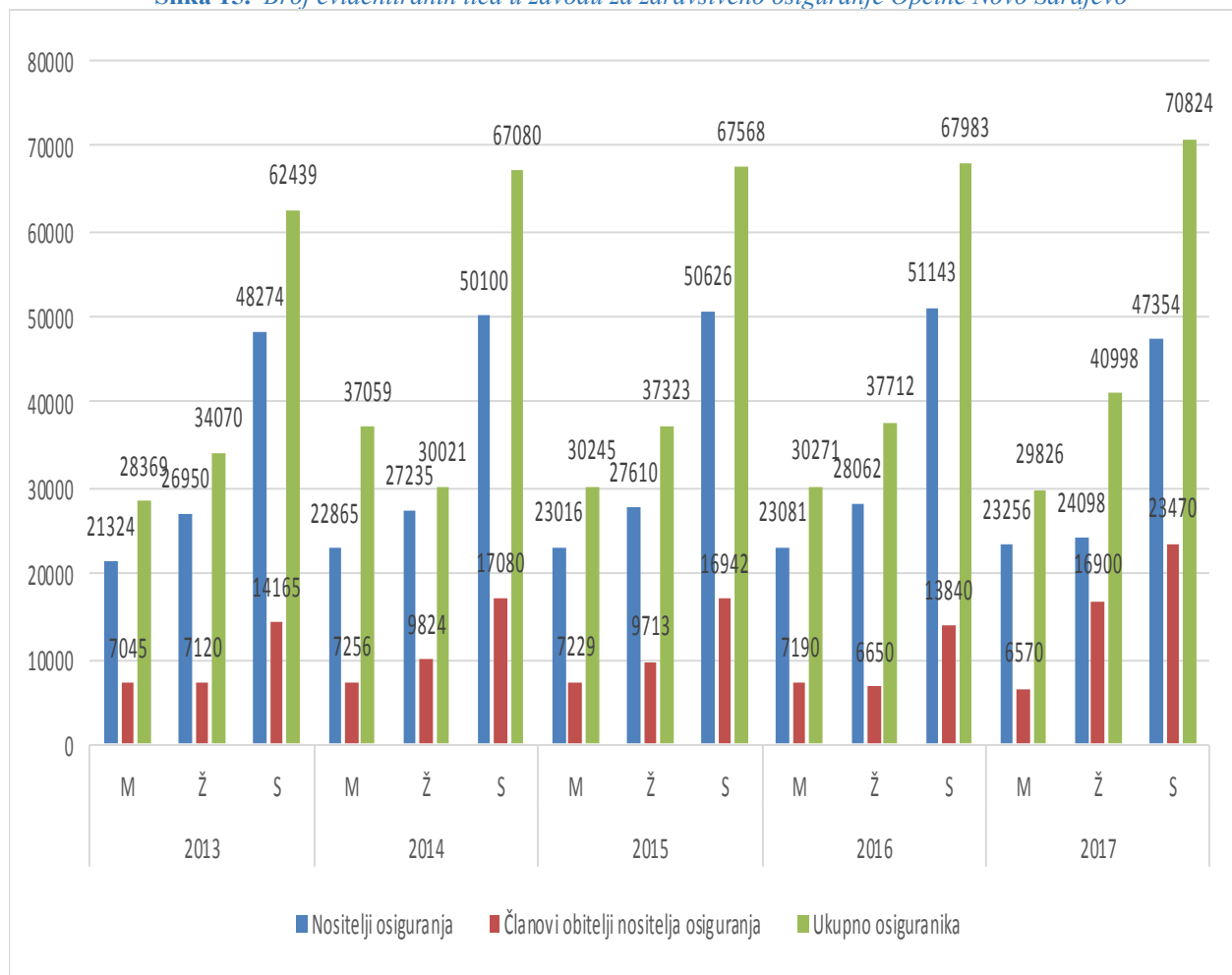
Slika 14. Broj i struktura osoblja u zdravstvenim ustanovama na području Općine Novo Sarajevo

Izvor: Federalni zavod za statistiku, 2018

Prema evidenciji Zavoda zdravstvenog osiguranja Općine Novo Sarajevo na dan 31.12.2017. godine na obavezno zdravstveno osiguranje bilo je prijavljeno 70.824 lica od čega su 47.354 nosioca osiguranja i 23.470 članova obitelji. Ukupan broj zdravstveno osiguranih lica je za 13,47% veći u odnosu na broj osiguranika registriran u 2013. godini.

Slika 15. Broj evidentiranih lica u zavodu za zdravstveno osiguranje Općine Novo Sarajevo

Izvor: Kantonalni zavod za zdravstveno osiguranje, 2018

Prema informaciji Centra za socijalni rad Općine Novo Sarajevo poseban problem sa zdravstvenom zaštitom imaju strani državljani koji ilegalno borave na području Općine, kao i dio romske populacije obzirom da većina njih nema lične dokumente i nisu u mogućnosti ostvariti pravo na zdravstvenu zaštitu. Broj romske populacije tj. romskih porodica niko sa sigurnošću ne može dati kao tačan podatak, ali Udruženje Roma Sarajevo, prema podacima sa kojima oni raspolažu, ima evidentirano oko 200 romskih porodica na području Novog Sarajeva, od koji svaka porodica ima najmanje 5 članova (oko 1000 stanovnika romske nacionalnosti). S druge strane broj migranata/izbjeglica koji borave na području općine nije moguće utvrditi.

Povećanje svijesti kod majki-porodilja u smislu traženja pomoći od lica koja su za to kvalifikovana, te stalna briga i konsultacije sa zdravstvenim ustanovama i poslije porođaja, dovela su do toga da u posljednje tri godine nije zabilježen slučaj smrti djeteta do 1 godine zbog komplikacija na porodu. Ovo predstavlja napredak jer je tokom 2013.g. zabilježen jedan smrtni slučaj novorođenčeta.

Podatak koji zabrinjava je broj vakcinisane djece, odnosno prema zvaničnim podacima, u toku 2017.g. samo je 240 beba registrovano da je primilo obavezne vakcine, što je samo 32,3% ukupno registrovanih novorođenčadi u 2017. godini rođenih na području Općine Novo Sarajevo. Precizne podatke o broju vakcinisanih novorođenčadi u 2013.g. nije bilo moguće dobiti.

U narednom periodu se planira formirati novo radno tijelo „Zdravstveni savjet“ na nivou Općine, kako bi se unaprijedila prava pacijenata. Savjet će činiti predstavnici nevladinih organizacija, te medicinsko osoblje.

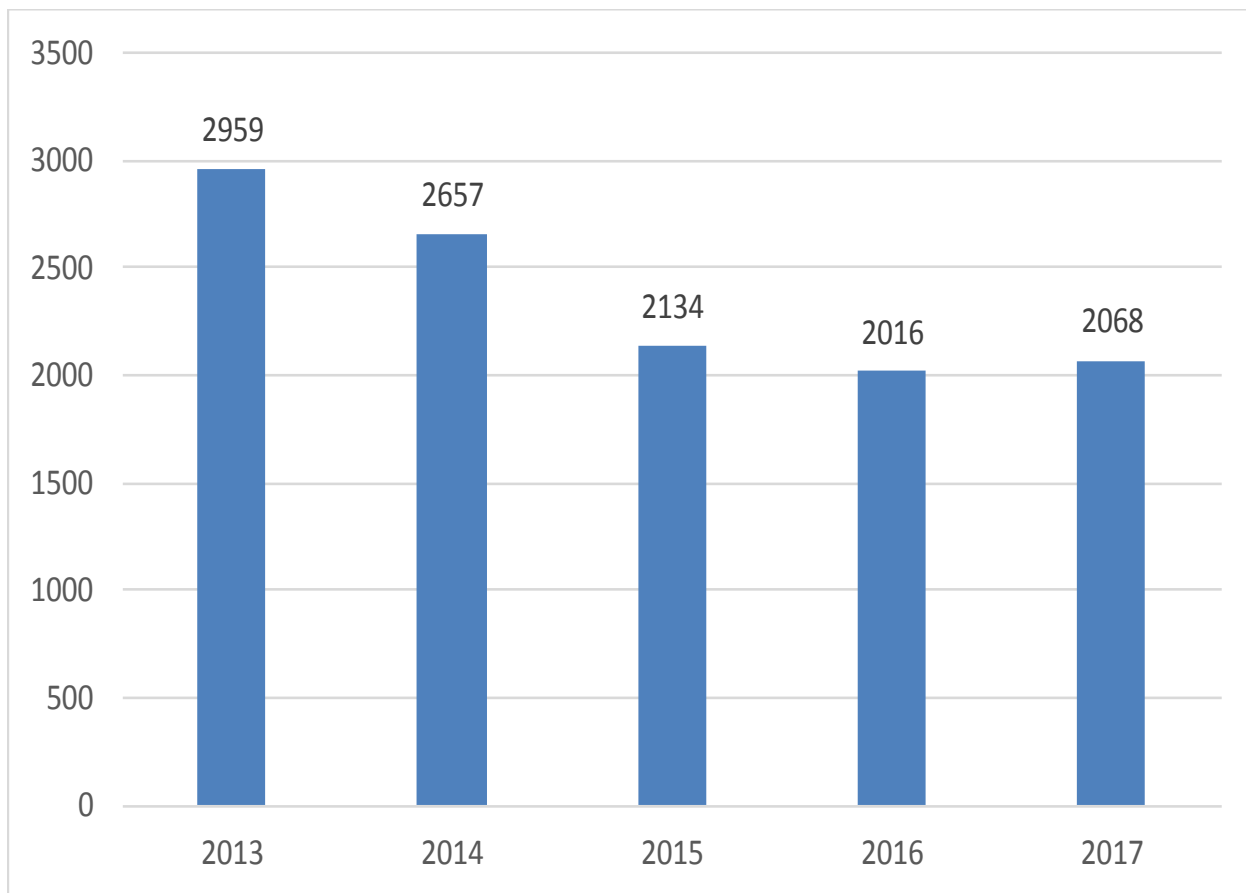
4.4. Socijalna zaštita

Na području općine djeluje Kantonalni centar za socijalni rad u ulici Azize Šaćirbegović, u obnovljenim prostorijama koje je za potrebe centra Općina ustupila besplatno.

U posljednjih 5 godina broj korisnika Centra za socijalni rad je u konstantnom opadanju tako da je broj registrovanih korisnika u 2017. godini iznosio 2.068 korisnika i on je za 30,11% manji u odnosu na 2013. godinu. Smanjenju broja korisnika u manjoj mjeri doprinjele su socijalne mjere koje Općina i Kanton provode po pitanju socijalne zaštite, a dijelom i migracije stanovništva prema drugim kantonima i općinama, te zamljama Europske Unije. Također, Općina je donijela više odluka o dodjeli pomoći određenim kategorijama stanovnika (lica i domaćinstva u stanju socijalne potrebe, nezaposlene porodilje) što je rezultiralo umanjnjem broja zahtjeva kod Centra za socijalni rad, pa samim tim i manjim brojem korisnika.

S druge strane, iako je zvaničan podatak da je smanjen broj korisnika Centra za socijalni rad, u suštini i po evidenciji Centra za socijalni rad taj podatak nije validan jer CSR ima stalne korisnike za koje se svakih pola godine ili godišnje vrši provjera, ali se ne donose rješenja, te zbog toga imamo prividno smanjenje broja korisnika. Situacija je i dalje jako teška, ljudi su nezaposleni i veliki broj njih su korisnici Javne kuhinje.

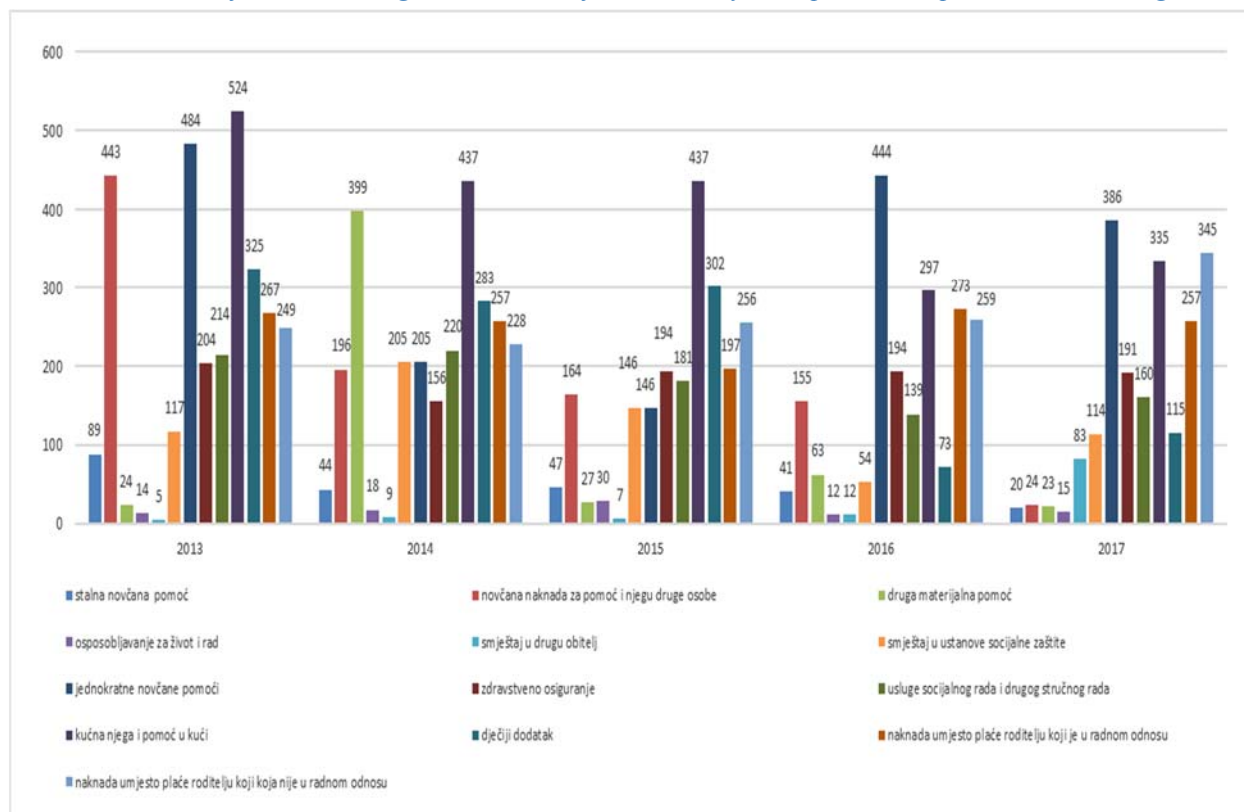
Slika 16. Broj korisnika usluga Centra za socijalni rad Općine Novo Sarajevo u periodu 2013-2017.g.

Izvor: Centar za socijalni rad Općine Novo Sarajevo, 2018

U 2017. godini primjetan je porast broja korisnika vidova pomoći po osnovu dječijeg dodatka, primanja naknada umjesto plaće za roditelje koji nisu u radnom odnosu, kao i one koji su u radnom odnosu sa nezadovoljavajućim primanjima, dok je smanjen broj korisnika pomoći po osnovu stalne novčane pomoći i naknade za pomoć i njegu druge osobe. Prema podacima Federalnog zavoda za statistiku, broj zaposlenih sa područja Općine Novo Sarajevo u periodu 2013-2017. godine, bilježi pad za 2,5%, što se može dovesti u vezu sa povećanjem broja korisnika dječijeg dodatka i primanja novčane pomoći nezaposlenih porodilja.

Slika 17. Broj korisnika usluga Centra za socijalni rad klasificiran prema vrsti pomoći, 2013-2017.g.

Izvor: Centar za socijalni rad Općine Novo Sarajevo, 2018

Prosječno mjesečno izdvajanje Centra za socijalni rad za korisnike prava na dječiji dodatak u 2017. godini iznosio 4.564 KM i povećan je za 106,14% u odnosu na 2016. godinu, odnosno za 116,2% u odnosu na 2013. godinu.

Iznos stalne socijalne pomoći je jako mali i nije dovoljan za potrebe jedne porodice jer iznosi 170,00KM.

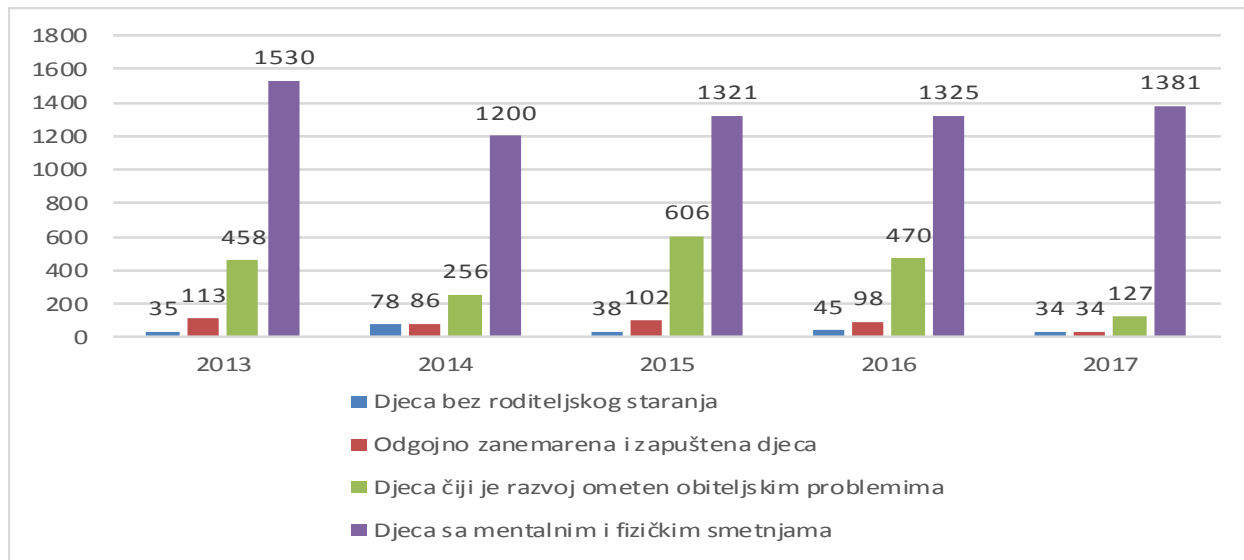
Tabela 4. Izdvajanja Centra za socijalni rad u svrhu pomoći korisnicima usluga sa područja Općine Novo Sarajevo, za period 2013-2017.g.

Vrsta pomoći	Iznos pomoći u KM/mjesečno (prosjeak)				
	2013	2014	2015	2016	2017
stalna novčana pomoć	81760	89760	95880	85640	92368
novčana naknada za pomoć i njegu druge osobe	205450	211680	177120	167400	206070
druga materijalna pomoć	4020	4320	6480	15120	10320
osposobljavanje za život i rad	0	0	0	0	0
smještaj u drugu obitelj	50370	51408	57120	45696	49570
smještaj u ustanove socijalne zaštite	0	0	0	0	0
jednokratne novčane pomoći	21360	24600	17390	37560	39250
zdravstveno osiguranje	5620	7250	8620	6270	6530
usluge socijalnog rada i drugog stručnog rada	2120	4500	6322	4595	6565
kućna njega i pomoć u kući	4000	1233	4512	1515	2414
dječiji dodatak	2111	2165	3120	2214	4564
naknada umjesto plaće roditelju koji je u radnom odnosu	1500	3111	5444	1697	3344
naknada umjesto plaće roditelju koji koja nije u radnom odnosu	3210	2100	6211	1313	1023
Ukupno sredstava	381521	402127	388219	369020	422018

Izvor: Centar za socijalni rad Općine Novo Sarajevo, 2018

Broj lica koja su kategorisana u ranjivu grupu maloljetnika posmatran u posljednjih pet godina najmanji je u 2017. godini i iznosio je 1.576 lica i za 35,53% manji je u odnosu na 2013. godinu. Razlog zbog kojeg je došlo do smanjenja broja maloljetnika kao ranjive grupe (delikvencija) leži u preventivnom radu odnosno prevenciji u osnovnim i srednjim školama, upućivanju djece na individualne tretmane u Odgojni centar Kantona Sarajevo, itd.

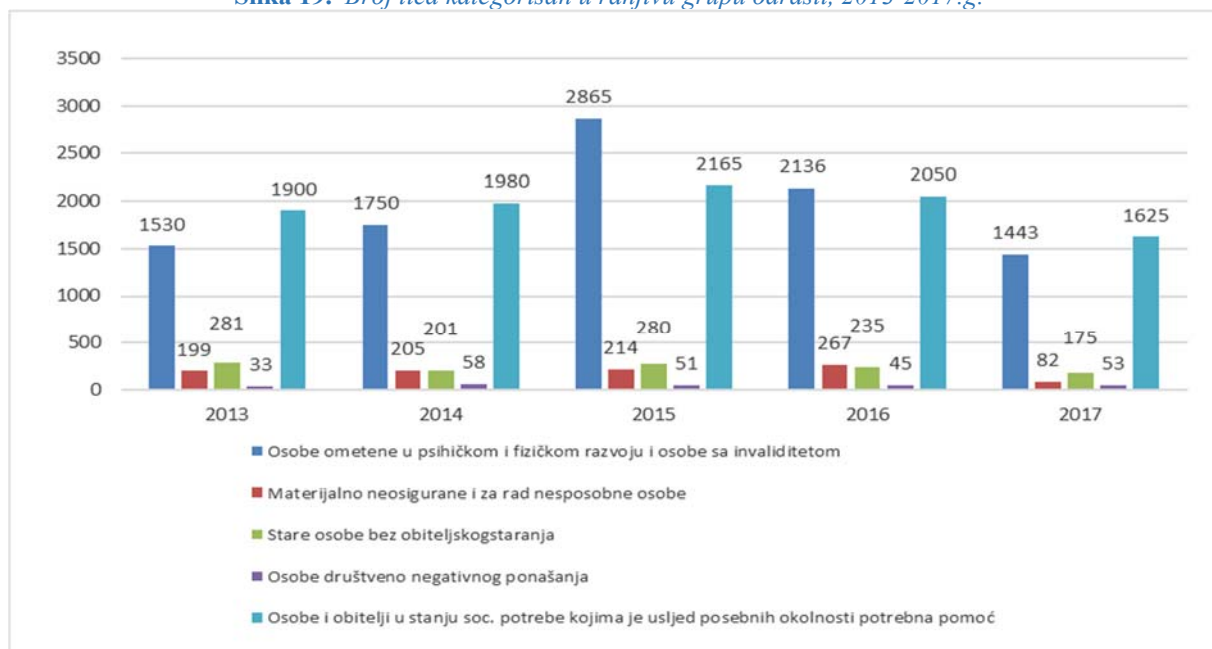
Slika 18. Broj lica kategorisanih u ranjivu grupu maloljetnici, 2013-2017.g.

Izvor: Centar za socijalni rad Općine Novo Sarajevo, 2018

U isto vrijeme broj lica koja su kategorisana u ranjivu grupu odraslih posmatran u posljednjih pet godina najmanji je u 2017. godini i iznosio je 3.378 lica i za 16,72% manji je u odnosu na 2013. godinu, odnosno za 65% manji u odnosu na 2015. godinu kada je zabilježen najveći broj lica kategorisanih u ovu ranjivu grupu. Broj korisnika iz kategorije ranjive grupe, je u periodu 2013-2017. godine smanjen iz razloga što je došlo do zapošljavanja određenog broja pripadnika navedene grupe.

Slika 19. Broj lica kategorisanih u ranjivu grupu odrasli, 2013-2017.g.

Izvor: Centar za socijalni rad Općine Novo Sarajevo, 2018

Kada je riječ o ranjivim grupama, značajno je istaći podatak da se na području Općine Novo Sarajevo nalazi 269 lica sa invaliditetom, registriranih u Službi za zapošljavanje. Potrebno je izvršiti analizu potreba ovih lica i kroz promociju socijalnog poduzetništva ova lica na adekvatan način osposobiti za rad i omogućiti im inkluziju u društvo kroz ekonomsku stabilnost i neovisnost. Pored navedenih, na području Općine Novo Sarajevo tokom 2018. godine registrirano je 1.727 osoba ometenih u psihičkom i fizičkom razvoju, zatim 61 osoba bez porodičnog staranja, 12 osoba društveno negativnog ponašanja i čak 1.200 osoba i porodice u stanju socijalne potrebe kojima je usljed posebnih okolnosti potrebna pomoć.

Općina Novo Sarajevo ne raspolaže preciznim podacima o broju Roma na području Općine. U narednom periodu Općina planira realizovati nekoliko strateških projekata za pripadnike ranjivih grupa, među kojima su i Romi (kroz Program unapređenja zaštite maloljetnih lica), kao što su: Uključivanje zanemarene i zapuštene djece u društvene aktivnosti, te Rad sa djecom, malodobnim licima kod kojih su detektovani poremećaji u ponašanju.

Na području općine egzistira Mreža centara za zdravo starenje Općine Novo Sarajevo- dva centra, u Hrasnom i Velešićima. Centar za zdravo starenje je dnevni centar namjenjen osobama treće životne dobi, sa ciljem da ih se aktivira i omogući zdravo, kako mentalno tako i fizičko starenje, preventivno utiče da zadrže najviši mogući stepen fizičke i psihičke funkcionalnosti. Prema programu za dnevni boravak u Centru se organiziraju različiti tipovi edukacija, radionica, promocija te tematskih druženja. Jedan od ciljeva Centra je da se osobama treće životne dobi osigura prostor gdje će tokom dana boraviti, družiti se, sadržajno i edukativno ispuniti svoje slobodno vrijeme, preventivno uticati na očuvanje zdravlja i funkcionalne sposobnosti.

Aktivnosti u Centru za zdravo starenje su:

1. Osnovna djelatnost je dnevni boravak u okviru kojeg se odvijaju sljedeće aktivnosti: okupljanje, druženje, razgovori, uspostavljanje novih prijateljstava i prisnih odnosa, zajedničke proslave, obilježavanje rođendana, vjerskih i državnih praznika, kao i razne vrste okupacionog angažovanja i aktivnosti.
2. Radna okupacija je aktivnost koja se realizuje putem pletenja, šivenja, vezenja, spremanja različitih jela i uređenja okoline Centra.
3. Rekreativna i zabava se ostvaruje preventivno-korektivnom gimnastikom, zajedničkim šetnjama, izletima, društvenim igrama poput šaha, domina, pikada, čovječe ne ljuti se, karate i sl.; slušanja muzike, čitanja štampe, gledanja TV-a...
4. Edukativne aktivnosti su: usluge socijalnog radnika, pravnika, psihologa, zdravstveni savjeti i razgovori sa ljekarom i medicinskom sestrom, zdravstvene zaštite, obuka za rad na računaru, predavanja iz različitih oblasti na prijedlog članova i za koje su članovi zainteresovani.
5. Kreativne aktivnosti se realizuju putem crtanja, izrade raznih predmeta od papira i plastelina, fotografisanja i izrada fotografija, pjevanja, plesa, glume, i sl.

U mrežu centara je učlanjeno 900 članova, a dnevno kroz centre prođe 120-150 ljudi.

4.5. Stanovanje

U periodu od 2013. godine do 2018. godine sanirano je 5 stambenih jedinica. Trenutno je evidentirano 12 totalno devastiranih objekata kolektivnog stanovanja sa ukupno 47 stambenih jedinica (podaci se odnose na 2018. godinu). Iz ovih objekata ukupno je evidentirano 35 interno raseljenih osoba.

Prioritet u narednom periodu je izgradnja objekta u ulici Ivana Gorana Kovačića u kojem je planirano 16 stambenih jedinica.

4.6. Civilna zaštita

Najveći rizici od katastrofa i nesreća na teritoriji Općine Novo Sarajevo su:

- prirodni: klizišta, požari na visokim objektima, velike sniježne padavine sa ledom;
- tehnološki: velike saobraćajne nesreće, oštećenja na plinskim instalacijama, huliganstvo.

Općina Novo Sarajevo kontinuirano svake godine izdvaja značajna sredstva za sanaciju klizišta na području općine. U posljednjih sedam godina sanirano je 25 klizišta, dok je u saradnji sa Zavodom za izgradnju KS monitoring i održavanje klizišta vršeno na više od 50 lokacija na području općine.

U saradnji sa UNDP BiH, tokom 2016. godine započela je sanacija jednog od većih klizišta na području Općine Novo Sarajevo, na lokalitetu Pofalići – Bušće. Te godine sanirana su dva klizišta K1 i K2 čija je ukupna vrijednost radova iznosila 390.000 KM, od čega je Općina izdvojila 250.000 KM, a UNDP BiH 140.000 KM. Radovi su nastavljeni i u 2017. godini, te je na tom lokalitetu sanirano i treće klizište K9 u vrijednosti od oko 42.000 KM, a urađena je i projektna dokumentacija za sanaciju i četvrtog klizišta K4. Sanacija klizišta Bušće realizira se kontinuirano u skladu sa finansijskim sredstvima, a na ovaj način se saniraju padine brda Hum i otvara mogućnost za izgradnju saobraćajnice Pofalići–Bušće koja povezuje Općine Novo Sarajevo i Vogošća.

U periodu 2013-2017.g. strateškim intervencijama postignuti su sljedeći rezultati u oblasti zaštite i spašavanja:

- Donesen je novi pravilnik o evidenciji pripadnika civilne zaštite;
- Izgrađena je struktura 110-120 povjerenika CZ (vrše poslove koji su od neposrednog značaja za zaštitu života ljudi i njihove imovine u mjestima gdje žive i rade, tj. oni su produžena ruka Službe CZ neposredno na terenu) na teritoriji mjesne zajednice, proces obuke i opremanja završen je 2015.g.;
- Operativni centar CZ stavljen je u funkciju i opremljen svom potrebnom opremom, 2014. godine;
- Obuka građanstva se vrši svake godine, a obuka jedinica opće namjene je u toku (oko 500 građana i 600 učenika osnovnih škola);
- Uspostavljena je uska saradnja između organizovanih struktura CZ (službe i jedinice), etažnih vlasnika i Upravnika zajedničkih dijelova zgrada, a stalnim opremanjem i usavršavanjem ta saradnja se učvršćuje;
- 2/3 skloništa na području općine je sanirano, a do 2022. godine planirano je da sva skloništa budu sanirana;
- Urađena je sva planska dokumentacija iz oblasti zaštite i spašavanja izuzev planova zaštite i spašavanja o mjesnim zajednicama.

Poučeni dešavanjima iz naše bliže historije sistemu zaštite i spašavanja u Općini Novo Sarajevo daje se značajna pažnja po svim segmentima. U tom kontekstu, prioriteti sektora civilne zaštite u narednom periodu će biti:

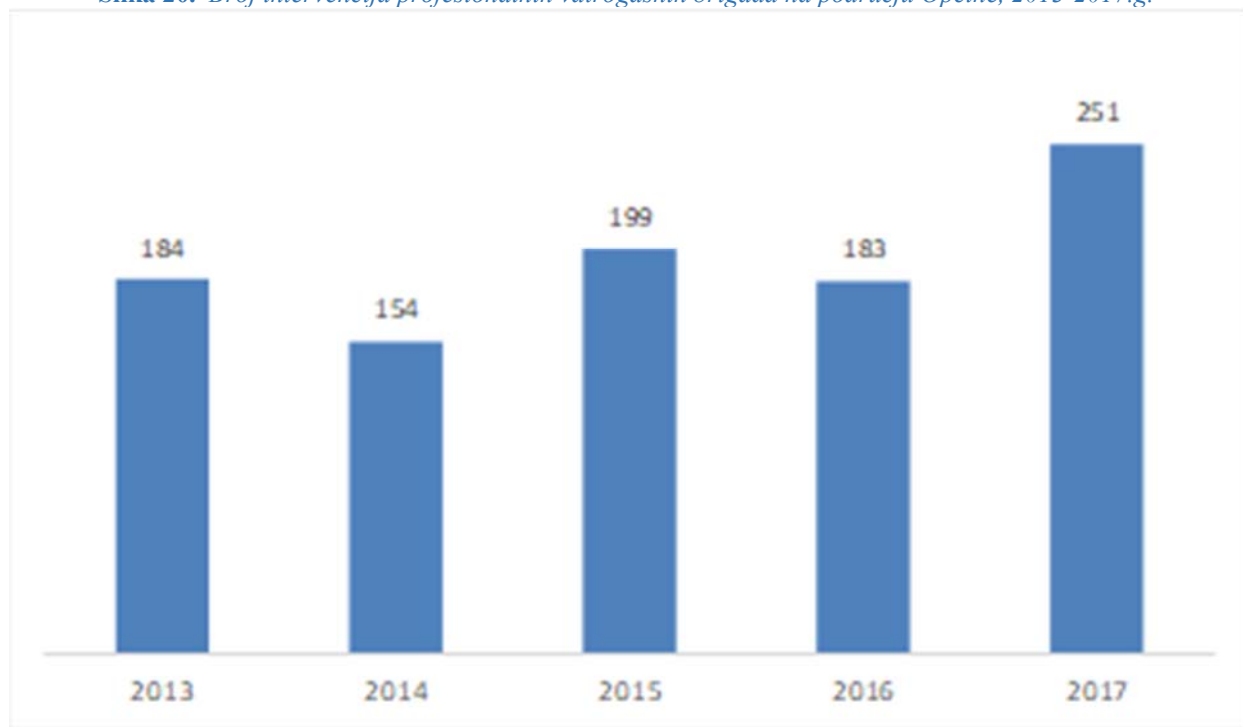
- utvrđivanje sistema evidencije pripadnika civilne zaštite i njihovog pozivanja i mobilizacije,
- kontinuirana izgradnja struktura - jedinica CZ i povjerenika na područjima mjesnih zajednica,
- stavljanje u punu funkciju rada operativnog centra i sistema za uzbunjivanje stanovništva,
- kontinuirana obuka građanstva i jedinica opće i posebne namjene, te povjerenika CZ,
- jačanje saradnje sa ustanovama i udruženjima od značaja za sistem zaštite i spašavanja (policija, crveni križ, gorska služba spašavanja, radio amateri i dr.),
- dalje opremanje struktura civilne zaštite,
- izgradnja objekata za potrebe CZ (vatrogasni dom sa pratećim objektima),
- sanacija javnih skloništa,
- izrada planske dokumentacije (izrada planova zaštite i spašavanja, projekata rušenja i uklanjanja objekata opasnih za ljude i imovinu i dr.),
- potrebno je pronaći adekvatnu lokaciju za izgradnju „Doma civilne zaštite“, otkupiti zemljište i izraditi projektnu dokumentaciju.

Kad je riječ o radu vatrogasne jedinice, 192 pripadnika profesionalne vatrogasne jedinice Novi Grad (lokacija Stup) ostvarili su 251 intervenciju u 2017. godini na teritoriji Općine Novo Sarajevo u odnosu na

184 intervencije u 2013. godini što je povećanje broja intervencija za 36,4%.

Općina Novo Sarajevo nema profesionalnu vatrogasnu jedinicu, nego Vatrogasno društvo 1934 Novo Sarajevo. Aktivisti su dobrovoljci. Interveniraju po pozivu profesionalne vatrogasne brigade Kantona Sarajevo. Broj vatrogasaca je uglavnom isti (16 pripadnika). Vrijeme intervencije, u zavisnosti od lokacije intervencije, u prosjeku iznosi od 30-45 minuta, na što značajno utiče udaljenost lokacije vatrogasne jedinice (VJ se nalazi na Stupu).

Slika 20. Broj intervencija profesionalnih vatrogasnih brigada na području Općine, 2013-2017.g.

Izvor: Služba za civilnu zaštitu Općine Novo Sarajevo, 2018

Također, pored općih jedinica civilne zaštite na području Općine postoje i specijalizirane jedinice i to:

- jedinica za spašavanje na vodi i pod vodom koja broji 12 pripadnika,
- jedinica za spašavanje iz ruševina koja broji 20 pripadnika i
- jedinica za spašavanje sa visina koja broji 12 pripadnika.

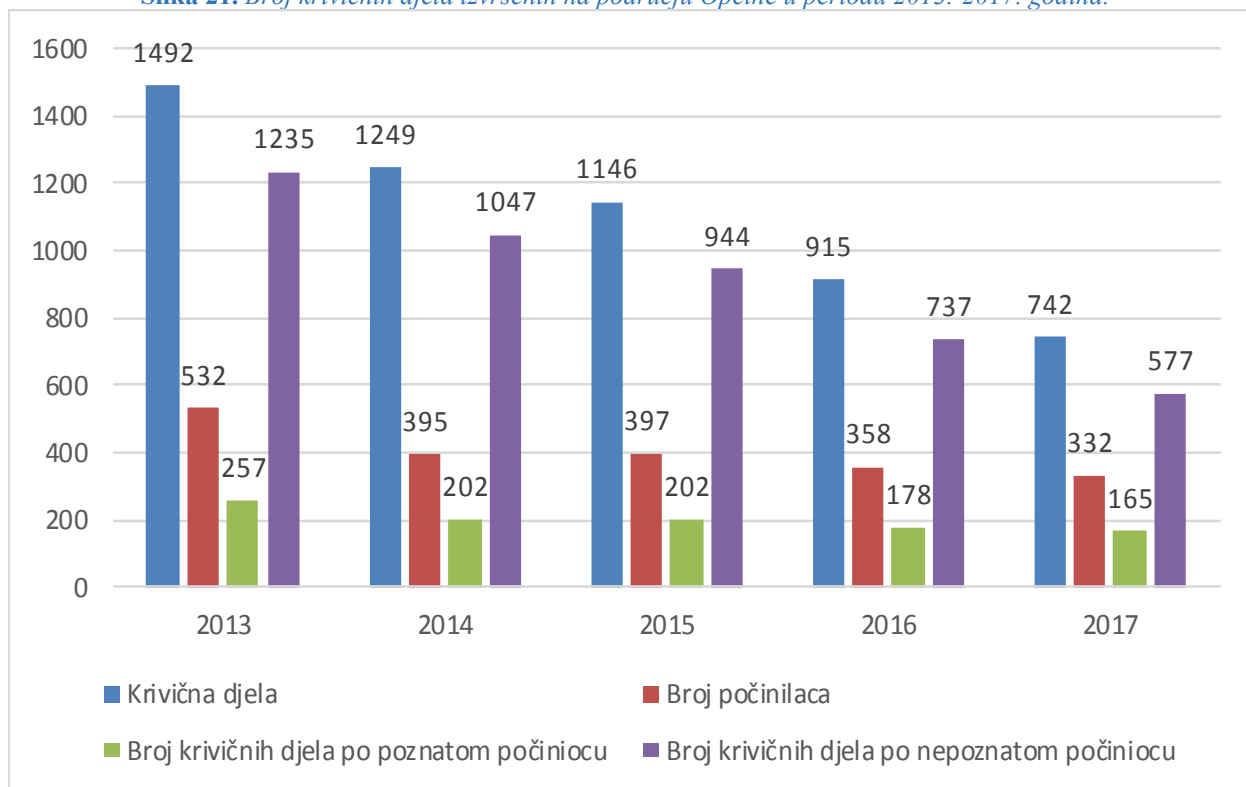
Prateća organizacija svih aktivnosti civilne zaštite na području općine je i Crveni krst/križ sa svojih 79 pripadnika, te Služba prve medicinske pomoći (24 pripadnika), Služba za održavanje sistema radio veza u radio klubu Novo Sarajevo (5 pripadnika) i Služba za zaštitu od požara u vatrogasnom društvu Novo Sarajevo (16 pripadnika).

Tehnička opremljenost Službi civilne zaštite kao i vatrogasne brigade nije na zadovoljavajućem nivou, a njihovo jačanje je potrebno realizirati u skladu sa naprijed definisanim prioritetima.

4.7. Sigurnost građana

Broj krivičnih djela je sa 1492 u 2013. godini smanjen na 742 krivična djela u 2017. godini što je smanjenje za 50,25%. U istom periodu je broj maloljetničke delinkvencije je smanjen sa 56 na 28, što je također smanjenje za 50%, dok je rasvjetljenost izvršenih krivičnih djela porasla sa 54,42% na 57%.

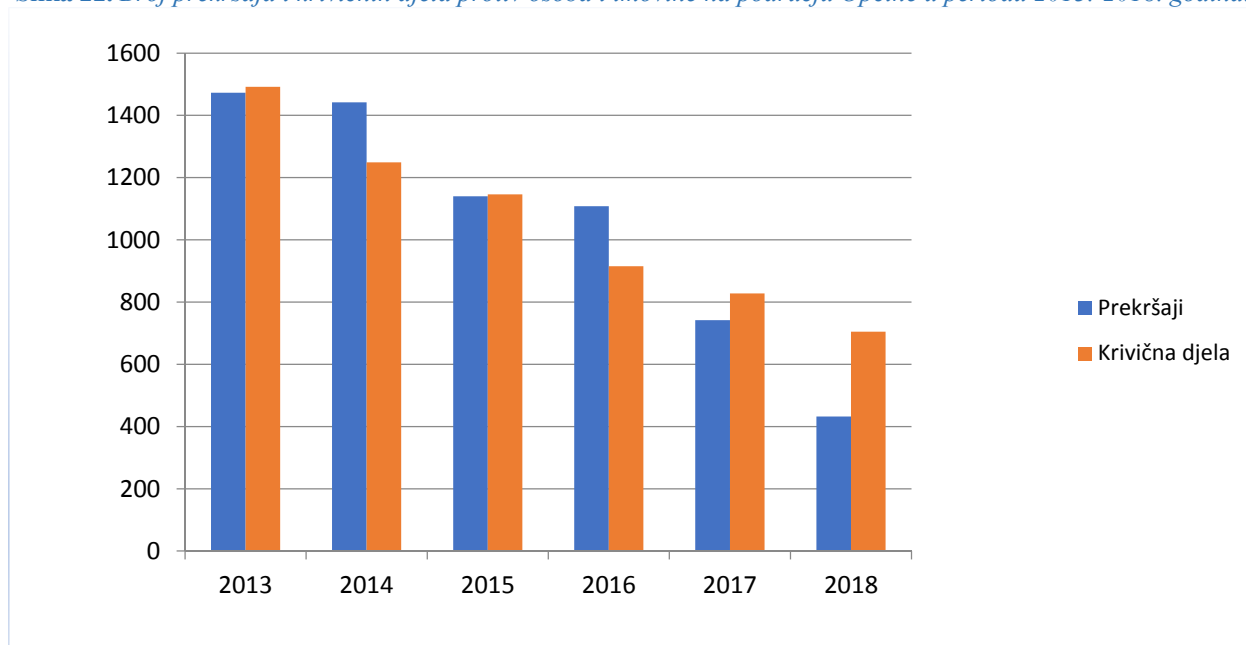
Slika 21. Broj krivičnih djela izvršenih na području Općine u periodu 2013.-2017. godina.

Izvor: MUP Kantona Sarajevo, 2018

Broj prekršaja i krivičnih djela protiv osoba i imovine se smanjuje kroz godine, što je prikazano na narednoj slici.

Slika 22. Broj prekršaja i krivičnih djela protiv osoba i imovine na području Općine u periodu 2013.-2018. godina.

Izvor: MUP Kantona Sarajevo, 2018

Udio u smanjenju stope kriminaliteta ima i postavljanje 4 nadzorne kamere u sklopu implementacije projekta video nadzora područja općine. Također je postavljeno 16 novih uređaja zvučne saobraćajne signalizacije za slijepa i slabovidna lica na području Općine Novo Sarajevo s kojima je pokriveno 8 pješačkih prelaza, na najfrekventnijim raskrsnicama u Općini. Navedena postignuća predstavljaju direktan rezultat implementacije

Strategije u prethodnom petogodišnjem periodu.

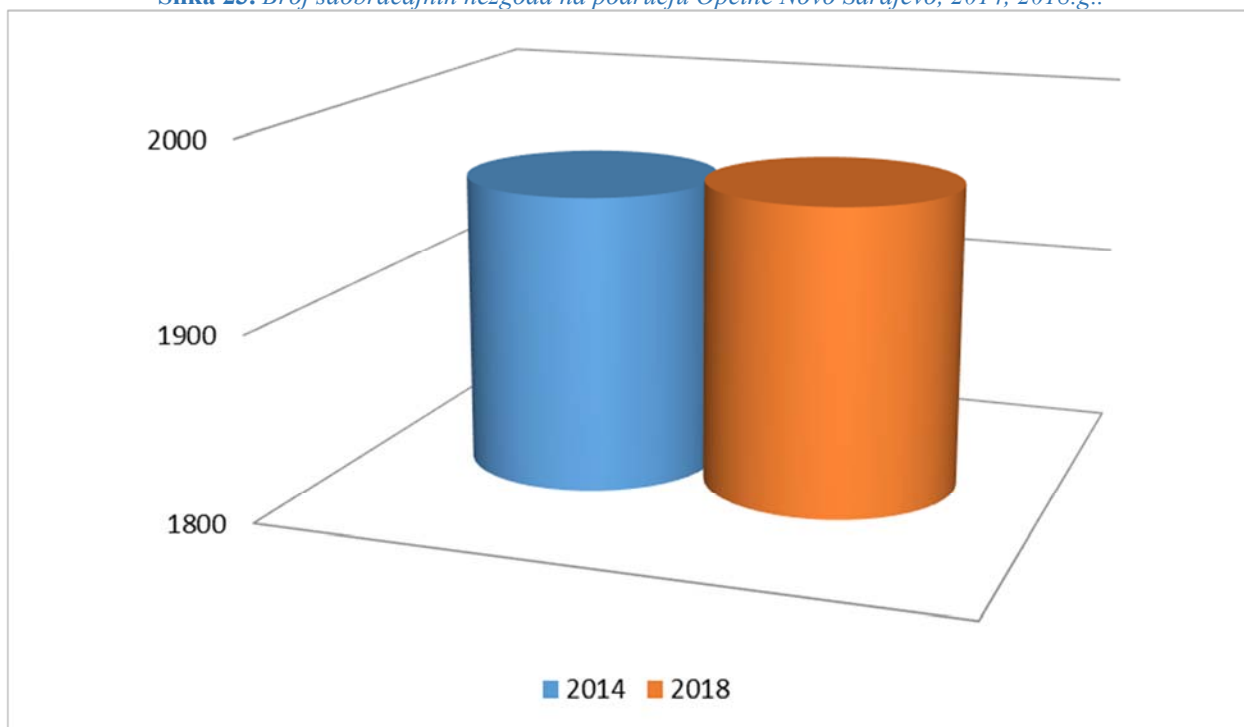
Također, u 2018. godini, realizovan je projekat „Prevencija nogometnog huliganstva i nereda na sportskim terenima“ koji je Općina Novo Sarajevo ostvarila u saradnji sa JP „ONSA“ d.o.o.

Osnovni koncept realizacije navedenog projekta je bila afirmacija svih pozitivnih aspekata bavljenja sportom koji u osnovi predstavlja fer i sportsko nadmetanje, bez iskazivanja negativnih pojava, kao što je huliganizam ili bilo kakav drugi oblik vandalizma.

Sve aktivnosti su se održavale u Sportskoj dvorani „Novo Sarajevo“ i na pomoćnom terenu, sa umjetnom travom. Kroz 12 radionica prošlo je preko 700 učesnika, od čega je blizu 360 dječaka, 30 djevojčica iz novosarajevskih osnovnih škola, zatim oko 20 roditelja i 300 navijača, što je dalo podstrek u razvoju i usvajanju pozitivnih stavova, uvjerenja i vrijednosti koje doprinose bavljenju sportom i razvoju djece i mladih, a u isto vrijeme doprinjelo smanjenju prekršajnih djela maloljetnika. U narednom periodu je potrebno u ove aktivnosti uključiti i roditelje.

Kada je riječ o saobraćajnim prekršajima, ukupan broj saobraćajnih nezgoda u 2014. godini iznosio je 1960, dok je u 2018. godini ovaj broj porastao za 5 saobraćajnih nezgoda.

Slika 23. Broj saobraćajnih nezgoda na području Općine Novo Sarajevo, 2014, 2018.g..

Izvor: MUP Kantona Sarajevo, 2018

Broj prekršaja u saobraćaju u 2014. godini iznosio je 23.681, dok je broj lica protiv kojih su podneseni zahtjevi bio 24. U 2018. godini broj prekršaja je smanjen na 11.030 dok je broj osoba protiv kojih su podneseni zahtjevi bio 23.

Razlog smanjenja broja počinjenih prekršaja nalazimo i u činjenici da je došlo do izmjena odredbi Zakona o osnovama sigurnosti saobraćaja na putevima u BiH. To se pogotovo ogleda u povećanju minimalnog i maksimalnog iznosa novčanih kazni, te određeni vremenski period kada su policijski službenici izricali mjere upozorenja da bi se građani upoznali sa novom zakonskom regulativom. Također, manji broj prekršaja je uzrokovan i povećanim preventivnim angažovanjem policijskih službenika na terenu.

4.8. Civilno društvo

Općina Novo Sarajevo je u decembru 2014. godine potpisala Memorandum o razumijevanju, sa UNDP BiH, čime je ozvaničen početak realizacije LOD IV projekta koji je, kao i u prethodne tri faze, imao za cilj pružiti podršku odabranim jedinicama lokalne samouprave u nastavku i unapređenju partnerstva sa organizacijama civilnog društva (OCD) i postojećih transparentnih mehanizama za raspodjelu budžetskih sredstava namijenjenih za OCD-ove. Navedeni projekat se provodio u saradnji sa Ministarstvom pravde BiH, a finansijski ga je podržala Evropska unija iz sredstava Instrumenta za pred pristupnu pomoć (IPA), u iznosu od 2 miliona eura. Za cjelokupnu implementaciju projekta bio je odgovoran Razvojni program Ujedinjenih nacija u Bosni i Hercegovini.

Kao rezultat ranije navedenog projekta, na 35. sjednici Općinskog vijeća Novo Sarajevo, koja je održana 30.11.2015. godine, usvojena je Odluka o načinu odabira i praćenju realizacije projekata nevladinih/neprofitnih organizacija po LOD metodologiji, koja je na snazi još uvijek.

Oblici saradnje Općine sa organizacijama civilnog društva, manifestuju se kroz obezbjeđivanje uslova za rad, uspostavljanje partnerstva, učešće u pripremi projekata, kreiranje društvenog ambijenta koji je podsticajan za civilno društvo, pružanje podrške civilnom sektoru u uspostavljanju dijaloga i jačanju partnerstva sa lokalnom samoupravom, te iniciranje i provedbu razvojnih projekata. Uz organizovanje konsultacija, davanje podrške i sugestija za dobre ideje, udruženjima je pružena prilika da predstavljaju svoje projekte i aktivnosti, kao i da pozovu zainteresovane na svoje događaje.

Konkretni oblici saradnje sa nevladinim organizacijama u 2017. godini, realizirani su kroz mnogobrojne programske sadržaje, kao što je navedeno i u prethodno opisanim oblastima.

Tokom **2017.** godine, realizirani su sljedeći projekti sa NVO:

1. Centar za okolišno održivi razvoj – „COOR“, Elektronski otpad - izazov modernog vremena
2. Udruženje Škola fudbala "Respekt", „Fudbal za sve“
3. Udruženje za podršku i socijalizaciju osoba sa posebnim potrebama "Zajedno naprijed" Sarajevo,- Podrška inkluzivnom obrazovanju kroz izradu didaktičkih materijala
4. Regionalni centar za informisanje i obrazovanje iz održivog razvoja za JI Evropu, „ECO – sport“
5. Košarkaški klub "Sampi", „Jačanje sportskog duha kroz takmičenje u košarci“
6. Udruženje za podsticaj kulture sporta "Profesional", Peti međunarodni fudbalski turnir U 17 "Igraj fudbal živi život"
7. Centar za razvoj socijalnog poduzetništva, „Biznis akademija“
8. Udruženje "Svitanje", -pisanje projekata po standardima EU
9. Udruženje "Nove mogućnosti", Edukacija o projektnom ciklusu
10. Udruženje za podršku djeci i roditeljima "Sveznalica", edukativne radionice za djecu predškolskog uzrasta
11. Demokratski omladinski pokret, „Info centar za mlade Općine Novo Sarajevo“
12. Udruženje karate klub „IPPON“, „Promocijom karate sporta kroz takmičenje smanjiti nasilnost među djecom i njegovati moralne osobine“
13. KUD "Šadrvan", „Očuvanje sevdalinke kao kulturne baštine BiH“
14. Judo klub "Olimp", sport kao vid prevencije vršnjačkog nasilja - besplatan kurs samoodbrane i judo-a za osnovce i srednjoškolce Općine Novo Sarajevo
15. Fondacija za unapređenje obrazovanja i kulture "Nova nada", „Ko ako ne mi?“
16. Udruženje za pomoć i razvoj "HAJDE", „EEB-ekologija energija budućnost“

Tokom **2018.** godine, relizirani su projekti sa sljedećim NVO:

1. Udruženje „Momentum“, „Prepoznaj, reaguj i spriječi –Prevenција vršnjačkog nasilja u osnovnim školama“
2. Udruženje za promociju i unapređenje zdravlja „GENERACIJA“, „Zdrava mladost, sretna starost“
3. Udruženje „Centar za kulturu dijaloga“, „Zajedno protiv maloljetničkog nasilja“
4. Karate Klub „SENSEI“ Sarajevo, Karate škola „SENSEI“
5. Udruženje KK „Sampi“, Liga u košarci učenika osnovnih škola Općine Novo Sarajevo
6. Udruženje građana košarkaški klub BBY, Minibasket i unobasket-košarkaške radionice
7. Udruženje za pomoć i razvoj „Hajde“, EEB III –Ekologija, Energija Budućnost III
8. Udruženje Centar za okolišno održivi razvoj „COOR“, Partnerstvo za okoliš –zajednička akcija za Park šuma Hum
9. Udruženje „Nova šansa“ „Inkluzija da-za iste mogućnosti“

Spisak svih udruženja sa kojima je općina sarađivala u proteklom petogodišnjem periodu nalazi na web stranici Općine na linku:

<http://novosarajevo.ba/o-opcini/opcinske-sluzbe/sluzba-za-drustvene-djelatnosti/nevladine-organizacije-koje-djeluju-na-podrucju-opcine-novo-sarajevo/>

ZAKLJUČAK U OBLASTI DRUŠTVENOG RAZVOJA

Zahvaljujući planskom ulaganju sredstava Općine Novo Sarajevo, u adaptaciju objekta i u povećanje programske ponude u periodu od 2013. do 2017. godine, broj aktivnosti i kvalitet sadržaja se povećavao. Otvorenjem centra za djecu „Dječija kuća“, broj i sadržaj aktivnosti iz obrazovanja, teatra, filma, muzike, književnosti, baleta i inovatorstva će dostići još veću razinu. Moderan prostor Dječijeg parka, koji posjeduje amfiteatar za različite kulturne programe za zabavu i rekreaciju je upotpunio sadržaj, kakav imaju najuređenije lokalne zajednice u regionu. Neophodno je i dalje raditi na kreiranju kvalitetnih kulturnih sadržaja kroz koje bi se uključio veći broj građana i djece.

Općina je u prethodnom periodu kroz strateške intervencije puno uradila na unapređenju sportsko-rekreativne infrastrukture za djecu i mlade. Tako da na prostoru općine imamo 3 velika sportsko-rekreativna objekta, 10 otvorenih sportskih terena, 9 školskih igrališta, 16 sala za tjelesni odgoj i 17 sportsko-rekreativnih ploha i sprava. Neophodno je iskoristiti postojeću infrastrukturu i osmisлити nove sportsko-rekreativne sadržaje koji bi uključili veći broj djece i građana u sportsko rekreativne aktivnosti (škola rukometa, streljaštva, kuglanja, zdravi načini života itd.). Posebnu pažnju je potrebno posvetiti djeci sa teškoćama u razvoju i omogućiti im fizički pristup školi kao i inkuzivno obrazovanje, ali i kvalitetan pristup sportsko-rekreativnim sadržajima.

Obzirom da školski objekti nisu energetska efikasni, neophodno je pripremiti elaborate EE i pristupiti utopljanju objekata koji do sada nisu utopljeni.

Kada je u pitanju sigurnost građana, neophodno je raditi sa djecom na prevenciji prosjačenja kao i na prevenciji huliganstva na sportskim terenima, čime će se smanjiti i broj prekršajnih i krivičnih djela u kojima učestvuju maloljetnici.

Općina Novo Sarajevo nema profesionalnu vatrogasnu jedinicu, nego Vatrogasno društvo 1934 Novo Sarajevo. Vrijeme intervencije, u zavisnosti od lokacije intervencije, u prosjeku iznosi od 30-45 minuta, na što značajno utiče udaljenost lokacije vatrogasne jedinice obzirom da se profesionalna VJ koja je uključena u protivpožarne aktivnosti na teritoriji općine nalazi na Stupu. Potrebno je kadrovski ojačati civilnu zaštitu, nabaviti kvalitetnu opremu za vatrogasce, unaprijediti sistem zaštite od požara u stambenim objektima višim od 5 spratova, sanirati klizišta i stvoriti preduslove za kvalitetniji razvoj sektora zaštite i spašavanja.

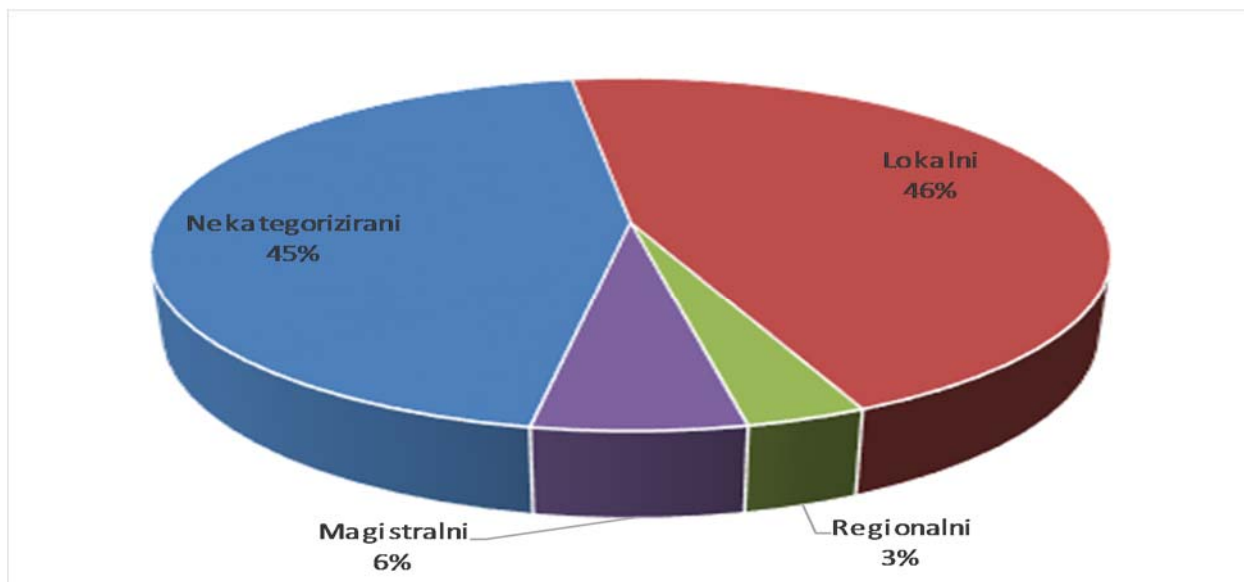
Iako je nivo sigurnosti na zadovoljavajućem nivou, neophodno je nastaviti aktivnosti smanjenja huliganstva na sportskim terenima, te u te aktivnosti uključiti i roditelje. Time bi se nastavilo uticati na trend smanjenja krivičnih i prekršajnih djela učinjenih od strane maloljetnika.

5. Stanje javne infrastrukture i javnih usluga

5.1. Saobraćajna infrastruktura

Ukupna dužina putne mreže na području Općine Novo Sarajevo iznosi 99,6 km, od čega je 3% regionalnih, 6% magistralnih, 45% nekategorisanih i 46 % lokalnih cesta. Ukupna dužina cestovne mreže u proteklih 5 godina nije se značajnije mijenjala.

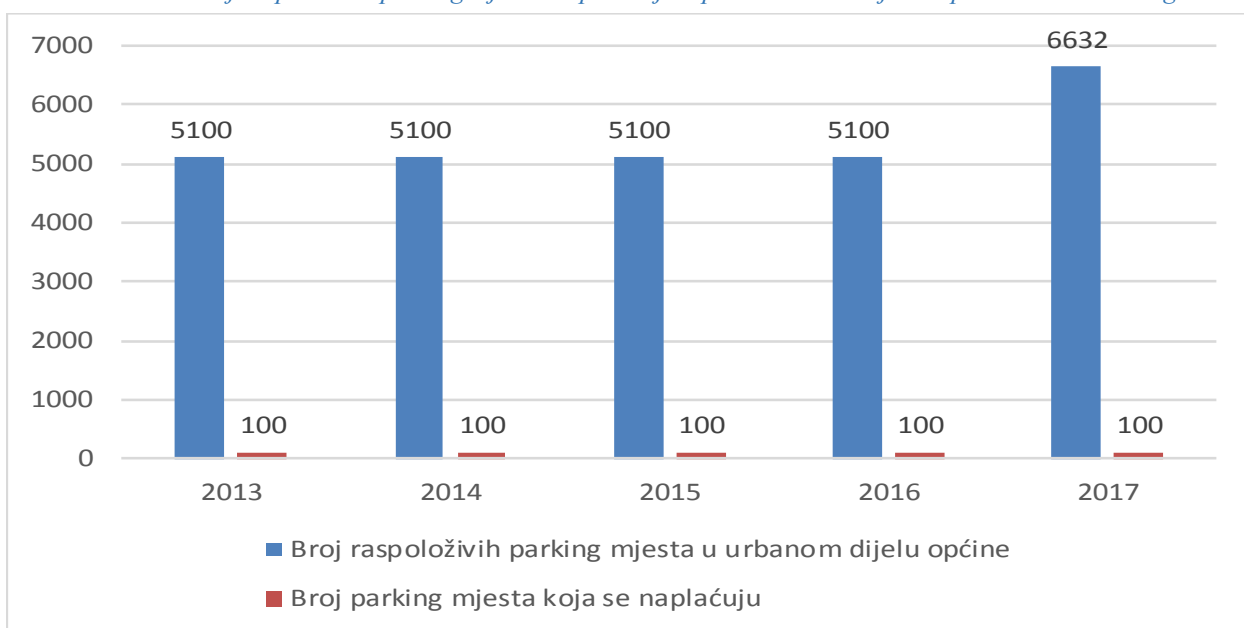
Slika 24. Kategorizacija cesta na području Općine Novo Sarajevo u 2017. godini.

Izvor: Općina Novo Sarajevo, 2018

U periodu 2014-2017. Godina, kao dio strateških intervencija, izgrađeno je 580 novih parking mjesta, podzemna garaža sa 100 parking mjesta, 3 km novih cesta, Elaborat stanja lokalnih cesta i saobraćajne signalizacije, rekonstruisano 75 km lokalnih cesta i 1,7 km šetnica i biciklističkih staza. Prethodno navedeno predstavlja direktan rezultat implementacije Strategije razvoja općine. U periodu do 2023. godine predviđa se izgradnja još cca 500 parking mjesta.

Slika 25. Broj raspoloživih parking mjesta na području Općine Novo Sarajevo u periodu 2013-2017.g.

Izvor: Općina Novo Sarajevo, 2018

Broj mjesnih zajednica koje su povezane javnim prijevozom sa centralnim dijelom Općine u 2017. godini iznosi 18 MZ i općina izdvaja značajna sredstva iz općinskog budžeta za potrebe subvencioniranja troškova javnog prijevoza, što je prikazano i sljedećom tabelom.

Tabela 5. Broj mjesnih zajednica povezan javnim prijevozom i izdvajanja iz općinskog budžeta, 2013-2017.g.

	2013	2014	2015	2016	2017
Broj MZ-a pokrivenih lokalnim javnim prijevozom	16	16	18	18	18
Iznos finansijskih sredstava iz općinskog budžeta koji je uloženi u subvencioniranje lokalnog javnog prijevoza [KM]	30.000,00	38.233,17	36.109,41	30.000,00	36.258,42

Izvor: Općina Novo Sarajevo, 2018

Iz općinskog budžeta izdvajaju se i sredstva za redovno održavanje i sanaciju cestovne infrastrukture pa je tako u 2017. godini za te potrebe izdvojeno 2.196.811,68 KM, što je za 6,14% više u odnosu na 2016. godinu.

Tabela 6. Izdvajanja iz općinskog budžeta u svrhu održavanja i sanacije cestovne infrastrukture

	2013	2014	2015	2016	2017
Iznos finansijskih sredstava iz općinskog budžeta koji je uloženi u redovno održavanje cesta	1.065.000,00	1.018.456,79	810.000,00	1.179.712,83	951.811,68
Iznos finansijskih sredstava iz općinskog budžeta koji je uloženi u izgradnju i održavanje horizontalne i vertikalne signalizacije	86.000,00	70.000,00	60.000,00	70.000,00	150.000,00
Ukupna finansijska sredstva iz općinskog budžeta uložena u izgradnju i sanaciju saobraćajne infrastrukture	1.551.844,00	1.916.791,64	1.908.631,08	2.069.712,83	2.196.811,68
Broj kilometara asfaltiranih cesta na području općine	90	90	90	90	90

Izvor: Općina Novo Sarajevo, 2018

Nadležnost nad održavanjem lokalnih i nekategorisanih cesta na području Općine Novo Sarajevo je određena Odlukom o razvrstavanju lokalnih cesta i ulica u Gradu Sarajevu na području općina Centar Sarajevo, Novi Grad Sarajevo, Novo Sarajevo i Stari Grad Sarajevo koja je usvojena od strane Vlade Kantona Sarajevo, na 79. sjednici održanoj 25.09.2014. godine. Na osnovu navedene Odluke na području Općine Novo Sarajevo su određene lokalne ceste, a Odlukom o izmjenama i dopunama Odluke o upravljanju, građenju, rekonstrukciji, održavanju i zaštiti lokalnih i nerazvrstanih cesta na području Općine Novo Sarajevo koju je donijelo Općinsko Vijeće Novo Sarajevo, na 28. sjednici održanoj dana 28.04.2015. godine utvrđene su lokalne i nekategorisane ceste u nadležnosti Općine Novo Sarajevo. U narednoj tabeli su date ukupne dužine navedenih cesta.

Tabela 7. Kategorizacija i ukupne dužine cesta u nadležnosti Općine Novo Sarajevo, 2018.

Redni broj	Kategorija puta	Dužina km
1.	Dio lokalnih puteva u nadležnosti Općine Novo Sarajevo prema potpisanom Ugovoru sa Direkcijom za puteve Kantona Sarajevo, koje su prenešene u nadležnost Direkcije za puteve Kantona Sarajevo	7.405
2.	Lokalni putevi od interesa za Općinu Novo Sarajevo	38.050
3.	Ostali- nekategorisani putevi na području Općine Novo Sarajevo	44.623
	Ukupno:	90.078

Izvor: Općina Novo Sarajevo, 2018

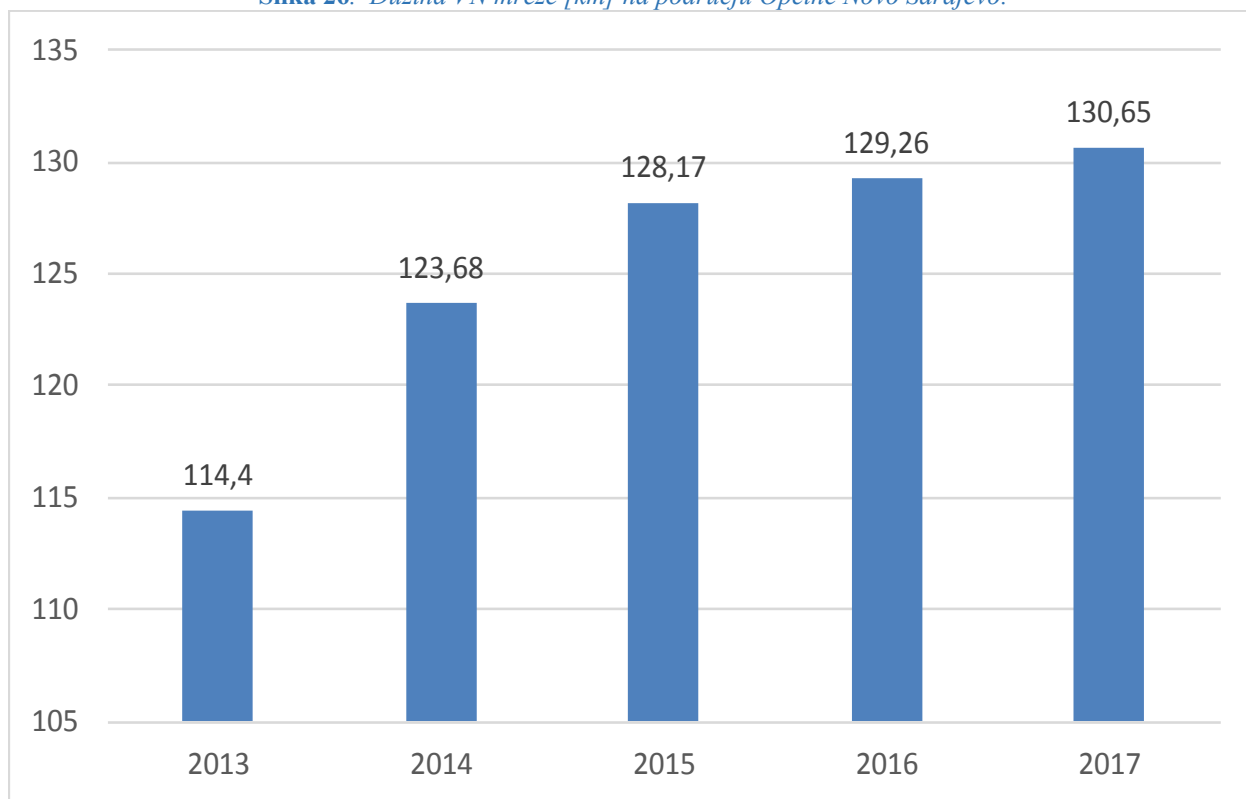
Fokus u narednih 5 godina je izgradnja lokalnog puta Pofalići-Bušće i realizacija Godišnjih programa održavanja sanacija i rekonstrukcija.

5.2. Elektroenergetska mreža

U periodu 2013. - 2017. godina visokonaponska električna mreža na području Općine proširena je za 16,25km odnosno 14,2%.

U isto vrijeme ukupan broj priključaka na električnu mrežu je sa 36.241 povećan na 37.031, što je povećanje za 2,18% i ovo povećanje se uglavnom odnosi na povećanje broja priključaka na niskonaponskoj mreži. Trenutno na području Općine Novo Sarajevo nema domaćinstava bez priključka na elektro-energetsku mrežu.

Slika 26. Dužina VN mreže [km] na području Općine Novo Sarajevo.

Izvor: Općina Novo Sarajevo, 2018

Poslovi održavanja javne rasvjete na području Kantona Sarajevo, a samim time i na području Općine Novo Sarajevo, su u nadležnosti Ministarstva komunalne privrede i infrastrukture Kantona Sarajevo koje je osnovano u drugom kvartalu 2015. godine, dok je u 2013. i 2014. godini navedene poslove obavljalo Ministarstvo prostornog uređenja i zaštite okoliša.

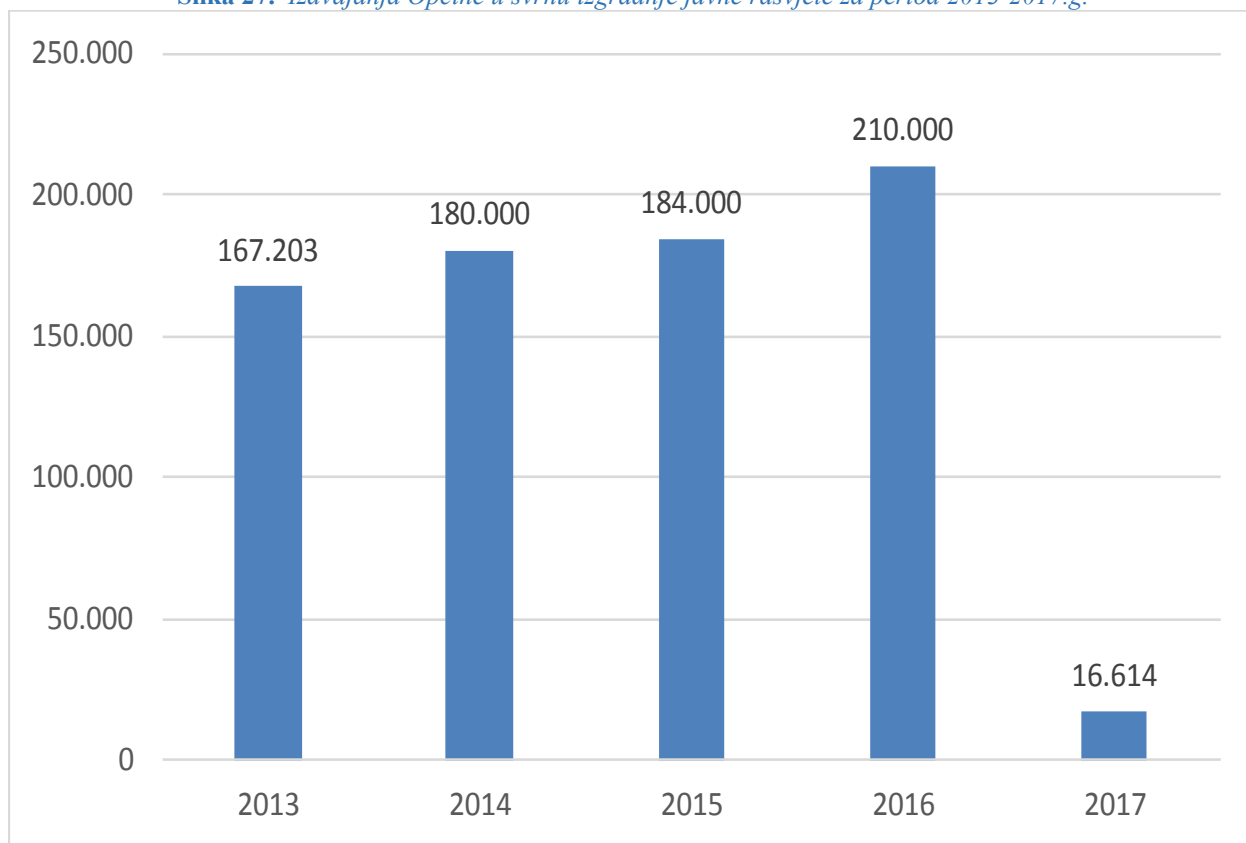
U periodu 2013-2017. godine Općina Novo Sarajevo je investirala oko 740.000 KM u poslove izgradnje i rekonstrukcije javne rasvjete na svom području. Općina poslove izgradnje i rekonstrukcije javne rasvjete je povjerila Zavodu za izgradnju Kantona Sarajevo. U 2017. godini, u odnosu na prethodne godine, nije bilo značajnijih ulaganja u izgradnju javne rasvjete.

Ministarstvo komunalne privrede i infrastrukture Kantona Sarajevo vrši poslove održavanja javne rasvjete na području svih općina Kantona Sarajevo, a u općinama koje pripadaju Gradu Sarajevo poslove održavanja obavlja KJKP "PARK". Ministarstvo prostornog uređenja i zaštite okoliša je u 2013. godini za troškova električne energije i održavanje javne rasvjete na području Kantona utrošilo 6.131.274 KM. U 2014. godini troškove JP "Elektroprivreda" BiH - utrošak električne energije za javnu rasvjetu je iznosio 4,852,551 KM a za poslove Održavanje javne rasvjete na području Kantona Sarajevo 779,895 KM, što ukupno iznosi

5.632,446 KM. U 2015. godini troškove JP "Elektroprivreda" BiH - utrošak električne energije za javnu rasvjetu je iznosio 3.695,216 KM a za održavanje javne rasvjete na području Kantona Sarajevo 777,421 KM što ukupno iznosi 4.920,216 KM. U 2016. godini troškove JP "Elektroprivreda" BiH - utrošak električne energije za javnu rasvjetu je iznosio 4,653,736 KM a za održavanje javne rasvjete na području Kantona Sarajevo 899,346 KM što ukupno iznosi 5.553,082 KM. U 2017. godini troškove JP "Elektroprivreda" BiH - utrošak električne energije za javnu rasvjetu je iznosio je oko 4.900,000 KM a za održavanje javne rasvjete na području Kantona Sarajevo je oko 990.000 KM što ukupno iznosi oko 5.890,00 KM. U 2018. godini troškove JP "Elektroprivreda" BiH - utrošak električne energije za javnu rasvjetu je iznosio je oko 5.070.807 KM a za održavanje javne rasvjete na području Kantona Sarajevo je oko 972.024,44 KM što ukupno iznosi oko 6.042,831 KM. Navedeni podaci su prikupljeni iz izvještaja o izvršenju Budžeta Kantona Sarajevo, a tačni podaci po općinama nisu dostupni. Iz izvještaja se može vidjeti da nije bilo oscilacija u troškovima, izuzev tokom 2015. godine što je vjerovatno bila posljedica osnivanja novog nadležnog Ministarstva.

Pokrivenost Općine javnom rasvjetom je 90%, ali sa napomenom da je prema procjeni općinskog razvojnog tima, preko 50% javne rasvjete sa neadekvatnim rasvjetnim tijelima, te se u narednom periodu prioritarno treba raditi na povećanju energetske efikasnosti javne rasvjete, čime bi se smanjili troškovi za održavanje iste.

Slika 27. Izdvajanja Općine u svrhu izgradnje javne rasvjete za period 2013-2017.g.

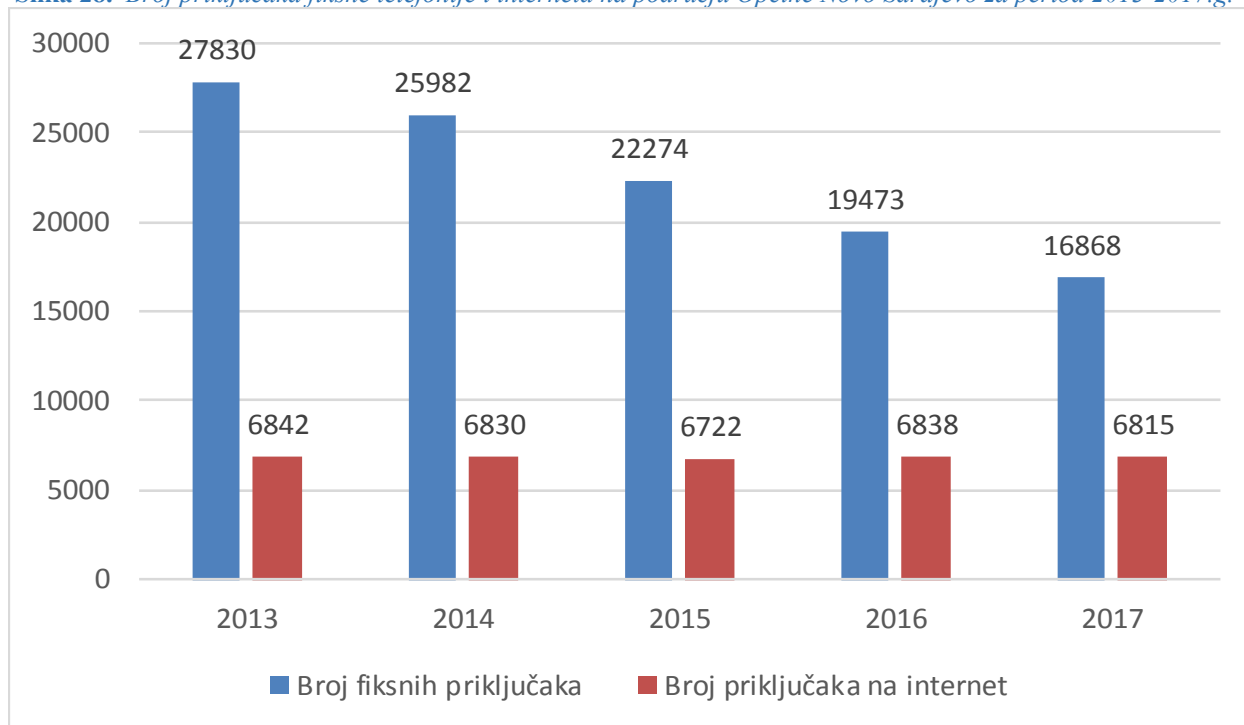

Izvor: Općina Novo Sarajevo, 2018

5.3. Telekomunikacije, internet, RTV signal

Koncept razvoja telekomunikacione infrastrukture na području Općine zasnovan je na osposobljavanju i proširenju postojećih kapaciteta, uvođenje nove tehnologije, a sve u skladu sa povećanjem broja korisnika i uvođenje sistema za pružanje novih savremenih usluga.

Slika 28. Broj priključaka fiksne telefonije i interneta na području Općine Novo Sarajevo za period 2013-2017.g.¹²

Izvor: Općina Novo Sarajevo, 2018

Kao što je slučaj i u drugim općinama u Bosni i Hercegovini, tako i u Općini Novo Sarajevo evidentan je značajan pad broja priključaka fiksne telefonije i to za čak 39,38% u odnosu na 2013. godinu, dok se broj priključaka na internet nije značajnije mijenjao u proteklom periodu.

Pokrivenost općine 2G/3G mobilnom tehnologijom je 100%, i ova pokrivenost se nije mijenjala u periodu 2013.-2017. Sve mjesne zajednice (18MZ) na području Općine Novo Sarajevo su infrastrukturno pokrivene i imaju mogućnost priključka na Internet i telefonsku mrežu.

5.4. Vodovodna mreža

Prema podacima iz 2017. godine dužina vodovodne mreže na području općine iznosi 138,5 km i može se konstatovati da nije došlo do značajnijih promjena u odnosu na 2013.g. Broj priključaka na vodovodnu mrežu iznosi 8.486, ali broj priključaka nije jednak broju potrošača i broj potrošača prema procjenama KJKP „Vodovod i kanalizacija“, koje je u nadležnosti Kantona, je veći od broja evidentiranih priključaka. U godinama koje su prethodile realizaciji strategije, broj potrošača je bio 33,218 (podatak iz 2011. godine) i ovaj broj se nije mijenjao obzirom da je dužina vodovodne mreže ostala ista.

Veći broj potrošača od broja priključaka je posljedica činjenice da se realizaciji projekta „jedan potrošač jedno mjerno mjesto“ nije pristupilo sistemski i sveobuhvatno. Ugradnja mjernih mjesta u svaki stan nije zaživjela zbog toga što je prosječna cijena vodomjera oko 250 KM po jednoj vertikali u stanu, zato što procedura zahtjeva pribavljanje saglasnost upravnika zgrade, saglasnost etažnih vlasnika i saglasnost VIK-a.

Visinski dijelovi naselja Hrasno Brdo (naselje Kanara) nemaju tehničke mogućnosti kontinuiranog vodosnabdijevanja iz rezervoarskih prostora, ali je vodosnabdijevanje osigurano podizanjem pritiska u transportnom cjevovodu za ovu zonu vodosnabdijevanja iz postojećeg sistema.

Generalna karakteristika postojećeg vodovodnog sistema je veliki kapacitet od 450 l/s, kao i to da su i dalje evidentni veliki gubici vode iz sistema u visini od 68% što je neznatno smanjenje u odnosu na godine prije realizacije strategije kada su evidentirani gubici od preko 70% (neprihodovane količine vode iskazane kroz odnos fakturisanih i isporučenih količina).

¹² Podaci BH Telecoma

Regulacionom planom predviđena je rekonstrukcija postojeće vodovodne mreže u ulici Fra Matije Divkovića, te se na ovaj način poboljšava komunalna infrastruktura, jer se smanjuje broj kvarova, štedi voda i poboljšavaju se uvjeti života stanovništva. S druge strane, viši dijelovi naselja brdo Hum i brdo Mojnilo nemaju priključke na vodovodnu mrežu radi tehničkih nemogućnosti. Tačan broj osoba tj. domaćinstava koja žive na ovom području nije poznat.

5.5. Odvodnja otpadnih i oborinskih voda

Dužina kanalizacione mreže u 2017. godini iznosi 211 km i na nju je priključeno ukupno 33.517 korisnika čija je struktura data narednom tabelom. Kanalizaciona mreža je u 2017.g. za 8,76% duža u odnosu na 2014.g kada je dužina kanalizacione mreže iznosila 194 km. Povećanje dužine kanalizacione mreže predstavlja direktni rezultat implementacije strateških intervencija u periodu 2014-2018.g. a koje su bile usmjerene na unapređenje komunalne infrastrukture.

Tabela 8. Struktura korisnika usluga odvodnje otpadnih i oborinskih voda

	2017
Broj potrošača - domaćinstva	29.739
Broj potrošača - pravna lica	2.516
Broj bespravnih potrošača - fizička lica	1.024
Broj bespravnih potrošača - pravna lica	238

Izvor: Općina Novo Sarajevo, 2018

Nije moguće uporediti se sa godinama prije realizacije strategije obzirom da precizni podaci nisu dostupni od JKP Vodovod i kanalizacija ali može se pretpostaviti da je došlo do porasta dužine kanalizacione mreže radi strateških intervencija a samim tim i do porasta broja priključaka. U proteklom periodu Općina Novo Sarajevo je izgradila 800 metara separatne kanalizacione mreže u naselju Velešići i 170 m metara separatne kanalizacione mreže u ulici Emerika Bluma, 450 metara separatne kanalizacione mreže u ulici Olovka, izvršila sanaciju kolektora klizišta Baždarevo u dužini od 500 m i izgradila fekalnu kanalizaciju 500 m.

Sistem prikupljanja, odvodnje i prečišćavanja otpadnih voda je u jako lošem stanju, te su potrebne hitne mjere na sanaciji i proširenju sistema. U proteklom periodu Vlada Kantona je preuzela kreditno zaduženje i izvršena je rekonstrukcija postrojenja za prečišćavanje.

U narednom periodu neophodno je da se prioritarno radi na rekonstrukciji postojećeg kanalizacionog sistema. U tom kontekstu, planirana investiciona ulaganja u ovoj oblasti u narednom periodu će se vršiti u pravcu izgradnje separatnog kanalizacionog sistema za područje Općine, te priključenje svih dijelova Općine na zajednički sistem prikupljanja i tretmana otpadnih voda.

5.6. Toplifikacija

Na području Općine Novo Sarajevo trenutno se 34,41% stambenih jedinica zagrijava na prirodni gas i ovaj procenat je identičan procentu sa početka 2013. godine, te je shodno tome, gasna infrastruktura jedan od najvažnijih infrastrukturnih objekata Općine i kao takav zahtijeva značajna ulaganja u njegovo održavanje i modernizaciju. U osamdesetim godinama 20-og stoljeća u Gradu Sarajevo je donesena strateška odluka da se kao energent za zagrijavanje stambenih i poslovnih prostorija uvede gas. I danas, nakon 40 godina se može konstatovati da smanjenje zagađenosti zraka, vode i zemljišta treba rješavati na način da se u svakom prostoru koji se zagrijava koristi prirodni gas. U tom cilju potrebno je da se na području Kantona Sarajevo, a time i na području Općine Novo Sarajevo, prirodni gas favorizuje u odnosu na ostale energente i da se podrže projekti subvencioniranja potrošnje gasa, da se zakonski riješi pitanje korištenja prirodnog gasa u svim kotlovnica.

Tabela 9. Podaci o korisnicima prirodnog gasa na području Općine Novo Sarajevo, 2018.g.

Tarifna kategorija	Broj potrošnih mjesta koja imaju mogućnost korištenja prirodnog gasa, a ne koriste gas Decembar 2018. godine	Broj potrošnih mjesta sa evidentiranom potrošnjom prirodnog gasa Decembar 2018.godine
Domaćinstva	3.123	8.569
Mala Privreda	210	385
Velika privreda	14	65
KJKP Toplane	0	12
UKUPNO	3.347	9.031

Izvor: Općina Novo Sarajevo, 2018

Iako većina objekata na području Općine Novo Sarajevo ima mogućnost korištenja prirodnog gasa, evidentirano je oko 3.347 objekata koja imaju izgrađene priključke i regulaciono-mjerne uređaje, odnosno tehničke uslove za korištenje prirodnog gasa kao osnovnog energenta, a ne koriste prirodni gas. Osnovni uzroci ovakvog stanja su ekonomski razlozi i veliki utrošak energije zbog neutopljenih objekata. Ako posmatramo podatke za 2013. godinu možemo uočiti da je ipak došlo do porasta u ukupnom broju priključaka na gas od 6% (br. priključaka u 2013 je iznosio 11.646, a trenutno iznosi 12.378) što se može pripisati novim priključcima u privredi.

Tabela 10. Cijene usluga isporuke toplotne energije na području Općine u periodu 2013-2017. godina [KM]

	2013	2014	2015	2016	2017
Stambeni prostor (paušal)	1,188	1,188	1,2771	1,1946	1,8603
Stambeni prostor fiksno [m²]	0,4752	0,4752	0,5168	0,4881	0,5322
Isporučena energija [kWh]	0,0725	0,0725	0,073	0,0642	0,0703
Poslovni prostor (paušal)	4,013	4,013	4,1016	3,3338	3,36255
Poslovni prostor fiksno [m²]	5,312	5,312	5,4261	4,8443	5,30425
Isporučena energija [kWh]	0,0857	0,0857	0,0943	0,09	0,09855
Poslovni prostor (mjerilo -kolektivno stanovanje) fiksno [m²]	0,9364	0,9364	0,9427	0,8299	0,9087
Poslovni prostor (mjerilo -kolektivno stanovanje) isporučena energija [m²]	0,0857	0,0857	0,0943	0,09	0,09855
Poslovni prostori (mjerilo - ukupni troškovi po kWh)	0,1488	0,1488	0,1388	0,1126	0,1233

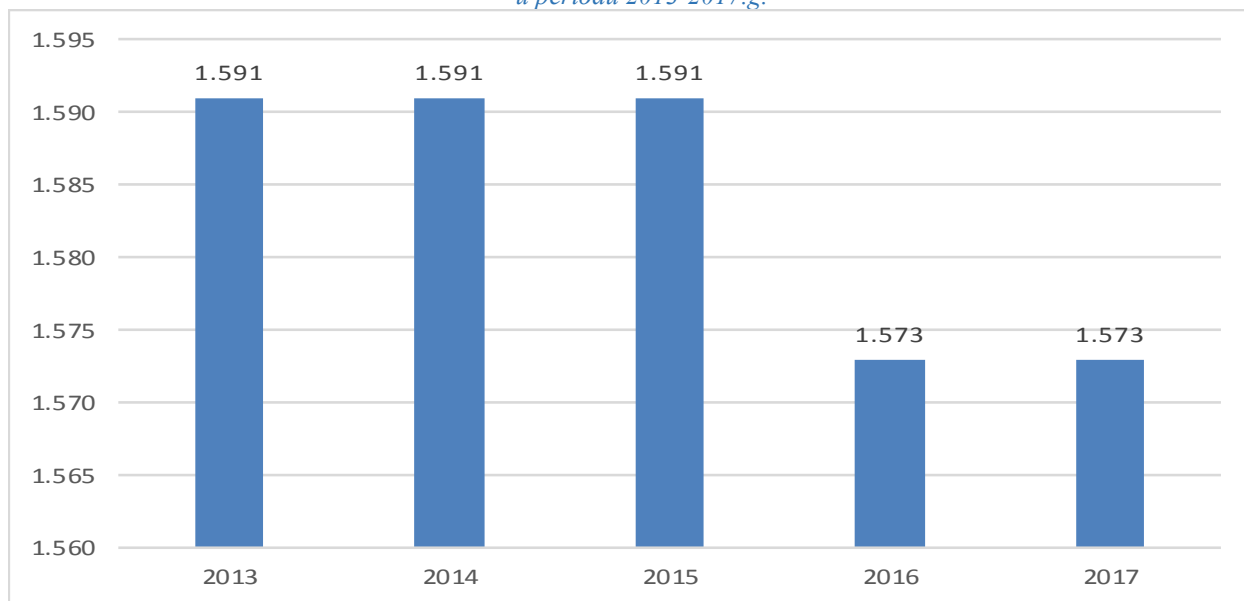
Izvor: Sarajevogas, 2018

Procent naplate usluga zagrijavanja stambenih prostora za posmatrani period je na zadovoljavajućem nivou i u 2017. godini iznosio je 94%, dok se konstantan pad procenta naplate usluga zagrijavanja prostora bilježi kod korisnika iz kategorije pravnih lica, i taj procent sa 102% u 2013. godini pao je na 94% u 2017. godini.

5.7. Komunalni otpad

Boljom organizacijom odvoza komunalnog otpada i modernizacijom sredstava za prikupljanje i odvoz otpada ostvareno je smanjenje broja kontejnera za prikupljanje otpada i taj broj je u 2017. godini iznosio 1.573 kontejnera, što je za nešto više od 1% manje u odnosu na 2013. godinu kada je broj kontejnera iznosio cca 1.600. Cijena usluge odvoza i zbrinjavanja komunalnog otpada po jedinici mjere nije se mijenjala u proteklih 5 godina i iznosi sa PDV-om 0,11 KM/m² stambene površine domaćinstva – korisnika usluge. Naplata usluga od građana je cca 80% kao i od pravnih lica 80%. Cijelo područje općine je uključeno u sistem odvoza otpada.

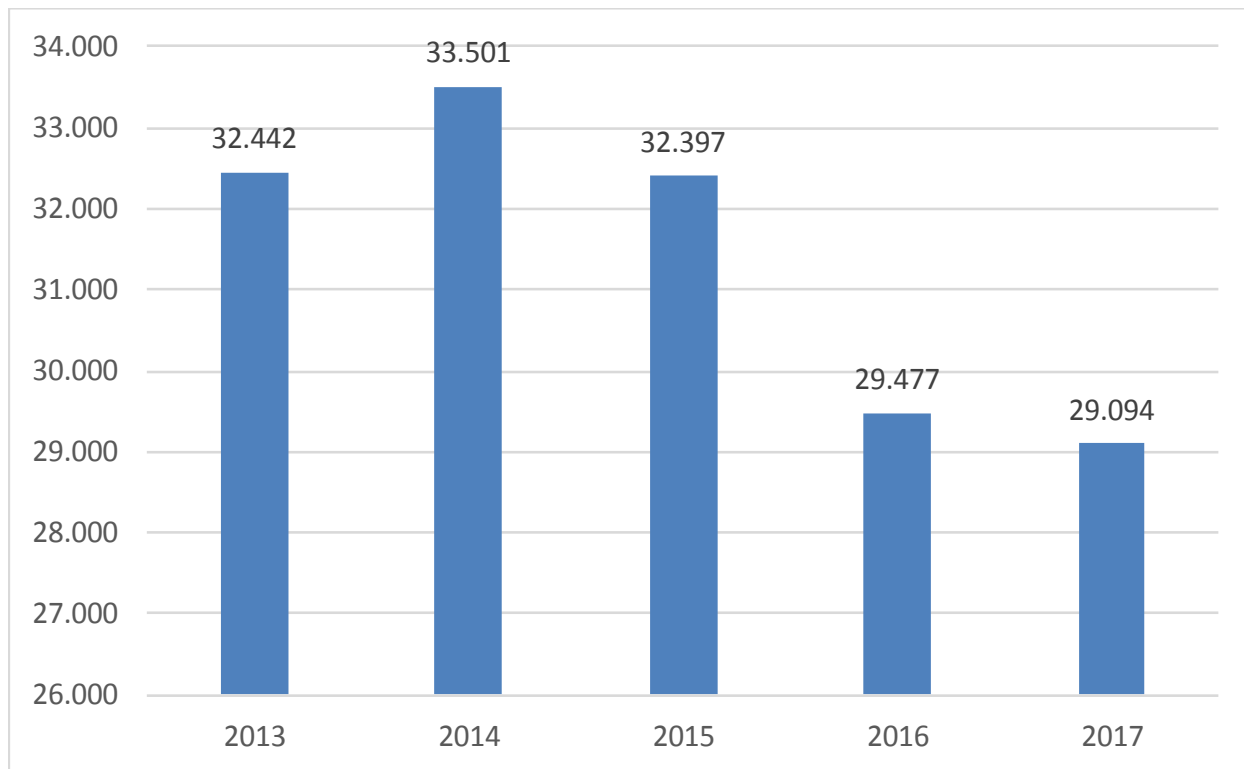
Slika 29. Broj kontejnera za prikupljanje komunalnog otpada na području Općine Novo Sarajevo u periodu 2013-2017.g.

Izvor: Općina Novo Sarajevo, 2018

Prema raspoloživim podacima uočava se i pad prikupljene količine komunalnog otpada na godišnjem nivou, tako da u 2017. godini registrujemo 29.094 m³ prikupljenog otpada, što je za 13,1% manje u odnosu na 2014. godinu.

Slika 30. Količina prikupljenog komunalnog otpada [m³] na području Općine Novo Sarajevo u periodu 2013-2017.g.

Izvor: Općina Novo Sarajevo, 2018

U narednom periodu potrebno je mnogo više raditi na uspostavljanju funkcionalnog sistema selektivnog prikupljanja otpada. Iako je to bilo predviđeno Strategijom razvoja općine, u proteklom petogodišnjem razvojnem periodu nije se desio značajan pomak u ovoj oblasti. Samo su postavljene natkrivene niše nad

kontejnerima u svim mjesnim zajednicama i postavljeno 120 novih kontejnera za selektivno prikupljanje otpada, što je ipak nedovoljno da bi se ovakav jedan sistem mogao staviti u funkciju.

U planu je uspostavljanje selektivnog prikupljanja otpada izgradnjom različitih tipova zelenih otoka. Određeni tipovi zelenih otoka podrazumjevaju ugradnju/postavku posuda za prikupljanje otpada koje zahtijevaju specijalno vozilo u svrhu pražnjenja istih.

Također, na području Općine Novo Sarajevo evidentirano je 69 lokacija niša unutar kojih su smještene posude za prikupljanje miješanog otpada. Na četiri lokacije postavljena su vrata, dok na preostalim lokacijama nisu. Ni na jednoj lokaciji nije evidentiran edukativni pano sa uputama o značaju i načinu selektivnog prikupljanja otpada.

Posebnu pažnju je potrebno posvetiti edukaciji stanovništva i podizanju njihove svijesti o selektivnom prikupljanju otpada.

Prema podacima Zavoda za planiranje razvoja Kantona Sarajevo za potrebe projekta uspostavljanja integrisanog upravljanja otpadom kroz sistem selektivnog prikupljanja otpada na nivou Kantona Sarajevo planirano je 8.800.000 KM, dok je za unapređenje sistema prikupljanja komunalnog otpada predviđeno dodatnih 6.000.000 KM. Dio ovih sredstava, kao i učešće u projektima odnosi se i na Općinu Novo Sarajevo, a početak realizacije ovog projekta je 2019. godina (Zavod za planirane razvoja KS – Nacrt programa javnih investicija Kantona Sarajevo 2019-2021. godina).

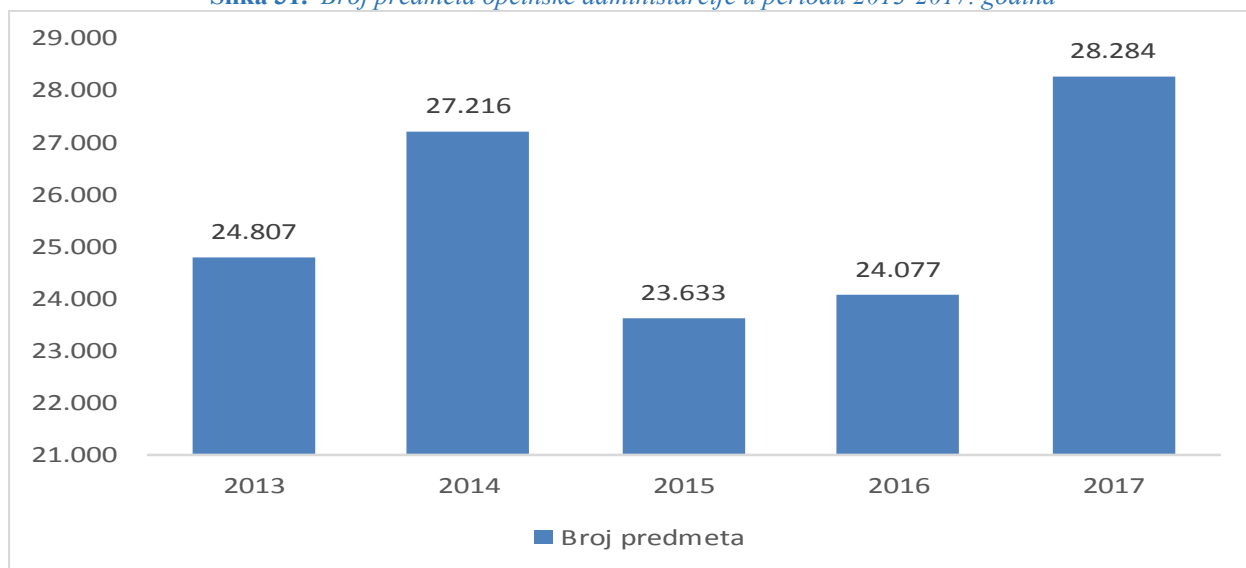
5.8. Groblja

Kada su u pitanju javne površine namijenjene za ukop preminulih osoba, tu je situacija jako složena i nepromijenjena u posljednjih 5 godina. Praktično da na području općine više nema niti jednog slobodnog mjesta na javnim grobljima, odnosno sva javna groblja su 100% popunjena, te se ukop umrlih vrši na gradskom Groblju Vlakovo površine 72 ha. Za održavanje postojećih površina grobalja na području općine svake godine se izdvoji cca 2.000 KM iz općinskog budžeta.

5.9. Administrativne usluge

U periodu 2013. - 2017. godine broj broj podnesenih zahtjeva (PA i UP) se povećao sa 24.807 na 28.284 predmeta, što je povećanje za 14%.

Slika 31. Broj predmeta općinske administracije u periodu 2013-2017. godina

Izvor: Općina Novo Sarajevo, 2018

Uvidom u raspoložive podatke može se konstatovati da se broj zahtjeva za legalizaciju objekata, izdavanje urbanističke saglasnosti i odobrenja za građenje u navedenom periodu povećao zbog promjene zakonske regulative u oblasti građenja, u oblasti prava boraca i članova njihovih porodica, kao i veće ekspeditivnosti općinske administracije u rješavanju zahtjeva.

Postotak rješenosti predmeta u periodu 2013-2015 godina se konstantno povećavao a što je u najvećoj mjeri doprinijela edukacija uposlenih, kao i preraspodjela poslova unutar službi. Međutim, zbog izrazitog povećanja broja predmeta u 2017. godini bilježi se i nešto manji procenat rješanih zahtjeva od strane općinske administracije. Pregled aktivnosti centra za pružanje usluga građanima dat je narednom tabelom.

Tabela 11. Broj predmeta Centra za pružanje usluga građanima Općine Novo Sarajevo.

	2013	2014	2015	2016	2017
Broj predmeta	24.807	27.216	23.633	24.077	28.284
Postotak riješenih predmeta [%]	81,44	85,93	86,76	81,17	82,21
Postotak prenesenih predmeta [%]	7,50	6,00	6,30	4,70	5,70

Izvor: Općina Novo Sarajevo, 2018

Cilj Centra je napraviti savremenu i transparentnu općinsku administraciju kojoj će građani uvijek biti na prvom mjestu, a istovremeno građanima je omogućeno da na jednom mjestu dobiju potrebne informacije i dokumenta koja su iz nadležnosti ostalih službi.

Prema podacima iz decembra 2018. godine, u Općini Novo Sarajevo ukupno je bilo zaposleno 187 radnika. Kvalifikaciona struktura zaposlenih je sljedeća:

NK	4	KV	2	SSS	87	VŠS	9	VSS	85
----	---	----	---	-----	----	-----	---	-----	----

ZAKLJUČAK ZA OBLAST JAVNE INFRASTRUKTURE I JAVNIH USLUGA

Stanje lokalne infrastrukture na području Općine Novo Sarajevo je na zadovoljavajućem nivou. Pokrivenost stanovništva pitkom vodom je skoro 100%, izuzev visinskih dijelova Brda Hum gdje se zbog tehničkih nemogućnosti priključenja na vodovodnu mrežu stanovništvo snabdijeva vodom cisternama. Oko 85% stanovništva pokriveno je odvozom krutog otpada. Značajniji problemi evidentni su u pokrivenosti stanovništva odvodnjom otpadnih voda, te je u narednom periodu neophodno planirati strateške intervencije koje bi omogućile veću pokrivenost općine kanalizacionim sistemima, sanirati vodovodnu mrežu i na taj način uticati na smanjenje gubitaka vode u sistemu koje iznosi oko 68%. Kvalitet cestovne mreže je na visokom nivou, ali još uvijek postoji prioritet izgradnje i održavanja lokalnih cesta, prvenstveno lokalne ceste Pofalići – Bušće, kao i izgradnja dodatnih parking mjesta.

Općina je u prethodnom periodu ulagala u efikasnost javne rasvjete, te su planovi da se sa ovakvim strateškim intervencijama nastavi i dalje, kao i u ulaganje u energetska efikasnost javnih objekata, u prvom redu škola. Prilikom rekonstrukcije postojeće i širenja mreže javne rasvjete neophodno je primjenjivati standarde energijske efikasnosti i koristiti LED rasvjetu.

Stanje uređenja javnih površina, posebno u gradskom području nije na najvišem nivou, te je neophodno u cilju poboljšanja kvaliteta života, u narednom periodu strateške intervencije fokusirati na uređenje trgova, parkova i proširenja zelenih površina i izgradnju dodatnih parking mjesta. Također je neophodno uvesti sistem naplate parkiranja i nova parking mjesta uvesti u navedeni sistem. Neophodno je dalje unapređivati efikasnost rada općinske administracije, te u skladu s tim dodatno proširiti kapacitete Centra za pružanje usluga građanima.

6. Stanje okoliša

6.1. Kvalitet zraka

U proteklom petogodišnjem razvojnem periodu postavljene su mjerne stanice za kontrolu kvaliteta zraka, ali ne kao rezultat implementacije Strategije, već kao intervencija vanjskih subjekata koji nisu bili nosioci implementacije strateških intervencija.

Trenutno se monitoring kvaliteta zraka u Kantonu Sarajevo vrši putem 4 automatske stanice koje čine lokalnu mrežu stanica u vlasništvu Ministarstva prostornog uređenja, građenja i zaštite okoliša Kantona Sarajevo i dvije stanice koje pripadaju Federalnom hidrometeorološkom zavodu od kojih je jedna pozadinska stanica.

Također, Zavod za javno zdravstvo Kantona Sarajevo svakodnevno vrši mjerenje i određuje zagađenost zraka za sumpor dioksid (SO₂), azotne okside (NO_x), ugljen monoksid (CO) i čvrste čestice (PM₁₀). Mjerenje se vrši putem tri automatske stanice: Otoka, Ilidža i Alipašina i sa tri manuelne stanice, kojima se korištenjem standardne engleske metode, 24-časovnim uzorkovanjem, određuju vrijednosti SO₂ i čađi na lokalitetima Higijenski zavod, Ilidža i Vogošća.

Sve stanice su uvezane u sistem za prikupljanje i obradu podataka, a svi podaci mjerenja, trenutno stanje opreme, važna obavještenja, zakonska regulativa i godišnji izvještaji se objavljuju na web stranici www.kvalitetzraka.ba

Tabela 12. Pregled prosječnih godišnjih vrijednosti čestica prašine PM₁₀ mjerenih automatskim stanicama (granična vrijednost godišnjeg prosjeka PM₁₀ 40 µg/m³)

	Alipašina	Vijećnica	Otoka	Mobilna	Ilijaš
2009	58		61		
2010	48		57		
2011	85		88	33	
2012	76		81	35	
2013	72		79	63	
2014	57		59	54	
2015	48		83	60	
2016		49*	59	58	
2017		39	49	63	106*

*stanica nije ostvarila dovoljan broj mjerenja za čitavu godinu

Izvor: Ministarstvo prostornog uređenja, građenja i zaštite okoliša

Tabela 13. Rezultati monitoringa SO₂ tokom proteklih deset godina na području KS: Pregled prosječnih godišnjih vrijednosti sumpor dioksida mjerenih automatskim stanicama

	Alipašina	Vijećnica	Otoka	Mobilna	Ilijaš
2009	34		59		
2010	35		21		
2011	42		31		
2012	51		33	69	
2013			70	72	
2014	24		28	53	
2015	33		44*	30	
2016		12*	20	32*	
2017		19	27	25	31*

*nije ostvaren dovoljan broj validnih podataka

Izvor: Ministarstvo prostornog uređenja, građenja i zaštite okoliša

Sarajevo je u nedjelju, 20. decembra 2018. godine sa 304 AQI (indeks kvalitete zraka), u 16.00 sati bio najzagađeniji grad u svijetu, objavila je Vlada Sjedinjenih Američkih Država, prema podacima koje prikuplja iz gradova gdje su smještene ambasade te zemlje.

Najveći izvori zagađenja u Kantonu su ložišta na čvrsta goriva (drvo, pelet, ugalj i sl.) i saobraćaj. Posljednja preliminarna mjerenja koja su provedena 2018.g. su pokazala da uticaj saobraćaja ide i do 40-50%, dok su dosadašnja saznanja koja su bila rezultat isključivo procjena govorila da se ovaj uticaj kreće oko 20%, te je u cilju sagledavanja stvarne slike omjera zagađenja potrebno izvršiti kampanje mjerenja i analiza u cilju dobijanja stvarne slike porijekla čvrstih čestica u ovim periodima i u skladu sa tim propisati i provoditi dugoročne i kratkoročne mjere.

Kako se ovdje radi o veoma velikom broju pojedinačnih izvora, ograničen je uticaj inspekcije, jer ista djeluje na pojedinačne izvore, te je njihovo djelovanje potrebno usmjeriti na veće izvore lebdećih čestica, veće kotlovnice na pelet, poslovni subjekti koji imaju emisije čvrstih čestica, aktivna gradilišta i sl., a kako bi se što efikasnije iskoristili ograničeni kapaciteti inspeksijskih službi.

Najveći broj ložišta na čvrsta goriva u KS su mala (kućna) ložišta i na njihove emisije nije moguće sistemski djelovati kroz Plan interventnih mjera, te je aktivnosti na smanjenju emisija usljed rada ovakvih izvora potrebno provoditi dugoročnim mjerama, a ograničeno ovim Planom. Emisije iz vozila nastaju sagorijevanjem goriva prilikom rada vozila, usljed trošenja kočionih sistema i guma na vozilima, te usljed podizanja prašine sa saobraćajnica. Najveće emisije iz vozila su iz starih dizel motora, gdje značajan doprinos imaju i saobraćajne gužve, kao opšta starost i tehnička neispravnost vozila.

6.2. Vodni resursi

Teritorijom Općine Novo Sarajevo protiče rijeka Miljacka u dužini cca 2,50 km. U rijeku Miljacku na granici s Općinom Centar Sarajevo ulijeva se potok Sušica, a na granici sa Općinom Novi Grad protiče Buća potok koji su promjenljivog kapaciteta zavisno od količine padavina.

Od izvorišta na području Općine Novo Sarajevo za vodosnabdijevanje se koristi vrelo "Kovačići", kapaciteta 60 l/sec. Izvorište je fizički zaštićeno, a u cilju urednog snabdijevanja građana vodom za piće potrebno je definisati zaštitne zone i implementirati odgovarajuće mjere zaštite u skladu sa zakonskom legislativom, čime će se između ostalog spriječiti i bespravna gradnja u utvrđenim zaštitnim zonama.

Prema podacima KJKP "Vodovod i kanalizacija", Općina Novo Sarajevo se najvećim dijelom snabdijeva vodom iz Sarajevskog polja, a jedan dio se snabdijeva vodom iz vrela "Kovačići" koje se isključuje iz sistema vodosnabdijevanja u vrijeme prirodnog zamućenja.

Rezervoari su raspoređeni tako da je njihov položaj u funkciji izravnjanja dnevne ravnomjernosti održavanja pritiska u vodovodnoj mreži i održavanja rezervi za potrebe gašenja požara.

Zbog starosti cjevovoda fizički gubici u vodovodnoj mreži su 68%. Gubici vode se statistički prate na nivou cjelokupnog vodovodnog sistema. Praćenje gubitaka vode se realizira monitoringom količina zahvaćene i transportovane vode do potrošača sa jedne strane i fakturisane vode prema potrošačima sa druge strane, a što je u nadležnosti KJKP "Vodovod i kanalizacija".

Zbog velikih gubitaka vode, u zadnje 2-3 godine učestale su bile redukcije vode, kako u popodnevnom tako i u večernjim satima.

Gubici vode su smanjeni zahvaljujući otklanjanju brojnih kvarova na vodovodnom sistemu. Prema najnovijim podacima KJKP "Vodovod i kanalizacija", vodosnabdijevanje korisnika na području Općine je uredno. Obustave se uglavnom vrše za opravke kvarova, zamjene dotrajale elektro-mašinske opreme na tehnološkim objektima, te za potrebe izvođenja radova na realizaciji projekta za smanjenje neoprihodovane vode (NRW) uz prethodnu najavu u javnim glasilima.

Budući da je postojeća vodovodna mreža stara i samim time u lošem stanju i u narednom periodu planira se nastaviti izgradnja i rekonstrukcija vodovodne mreže na području Općine kroz saradnju Općine Novo Sarajevo sa KJKP "Vodovod i kanalizacija" te kroz EBRD projekat (NRW) koji provodi KJKP "Vodovod i kanalizacija".

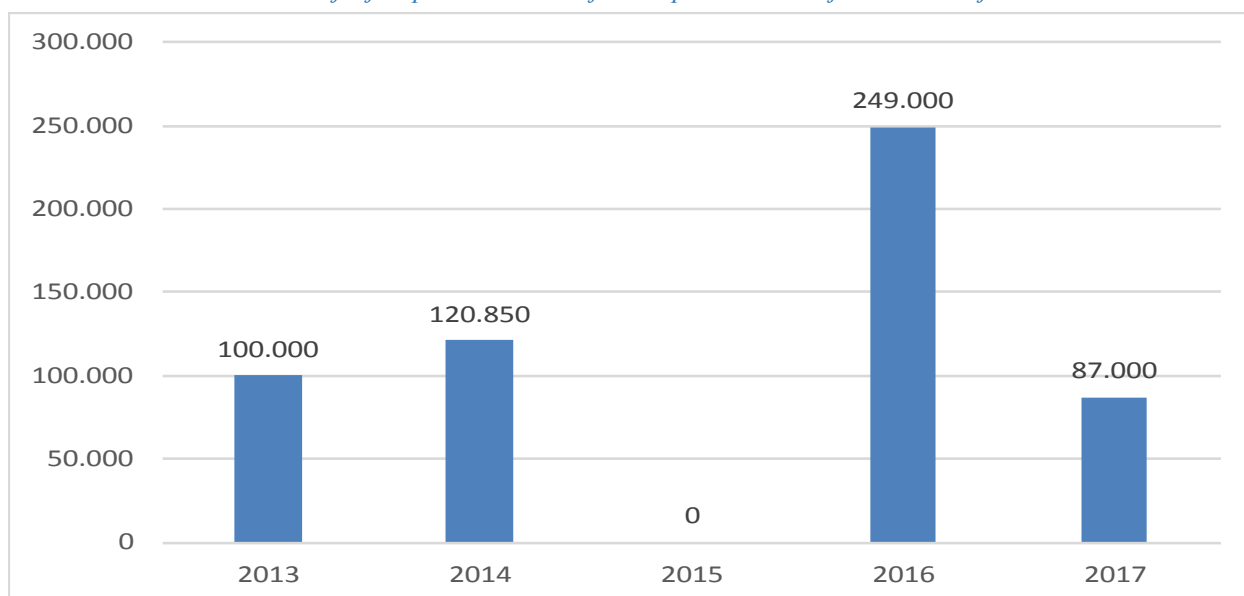
Potrebno je što prije početi sa primjenom Zakona o vodama, kojim će se regulisati osiguranje vodozaštitne zone, čime se između ostalog sprečava i bespravna gradnja u pojasu vodozaštite.

6.3. Stanje zemljišta

Na području Općine u 2017. godini registrovano je 120 klizišta koja ugrožavaju 900 stambenih objekata. U odnosu na 2013.g., sanirano je dodatnih 20 klizišta, a njih 9 se redovno održava. Preostala klizišta su umirena i ne ugrožavaju materijalna dobra i ljudske živote.

Za potrebe sanacije i stabilizacije klizišta Općina je u 2017. godini izdvojila 87.000 KM, što je za 162.000 KM manje nego u prethodnoj godini. Razlog smanjenju je taj što su sanirana prioritetna klizišta koja su zahtjevala izdvajanje većih finansijskih sredstava. U narednom periodu je potrebno nastaviti sa sanacijom klizišta prema utvrđenom Planu sanacije za period 2019.-2028.g.

Slika 32. Izdvajanje Općine Novo Sarajevo za potrebe sanacije i stabilizacije klizišta¹³

Izvor: Zavod za izgradnju Kantona Sarajevo, 2017.

6.4. Energetska efikasnost i obnovljivi izvori energije

U proteklom periodu na 9 objekata osnovnih škola koje su izgrađene prije 30 i više godina nije bilo značajnih ulaganja kada je u pitanju energetska efikasnost. Za 5 objekata je urađen energetski audit, te je potrebno uraditi audit za 4 objekta i dodatnu projektnu dokumentaciju za 5 objekata. Audit je potrebno uraditi za: 1. OŠ Kovačići; 2. OŠ Grbavica 1; 3. OŠ Grbavica 2; 4. OŠ Velešićki Heroji dok je dokumentaciju potrebno sačiniti za: 1. OŠ Kovačići; 2. OŠ Grbavica 1; 3. OŠ Grbavica 2; 4. Muzička i baletna škola, 5. Centar Vladimir Nadzor.

Pored navedenih objekata, općina ima za cilj da smanji zagađenje zraka u užoj gradskoj jezgri na način da subvencionira utopljanje individualnih i kolektivnih stambenih objekata. Cilj je postići da svi objekti na području općine postignu nivo potrošnje energije koji je ispod 90 Kwh/m² na godišnjem nivou.

¹³ Izvor: Zavod za izgradnju Kantona Sarajevo.

6.5. Upravljanje prostorom

Za područje Općine Novo Sarajevo primjenjuje se Prostorni plan Kantona Sarajevo za period 2003.-2023. godine, te 17 regulacionih planova i 7 urbanističkih projekata, a kontinuirano se vode aktivnosti na izmjenama i dopunama i izradi novih detaljnih planskih dokumenata.

Trenutno je u fazi izrade (izmjena i dopuna): 6 regulacionih planova i 2 urbanistička projekta. Planski dokumenti se rade na osnovu Zakona o prostornom uređenju Kantona Sarajevo (Službene novine Kantona Sarajevo, broj: 24/17, 1/18), posebnih zakona i posebnog akta o jedinstvenoj metodologiji za izradu planskih dokumenata donesenog od strane nadležnog organa Federacije BiH.

Nekontrolisana bespravna izgradnja, naročito individualnih stambenih objekata, predstavlja dominantan vid izgradnje. Ovakav odnos za posljedicu ima i nerazvijen sistem odgovarajućih infrastrukturnih sadržaja, jer zemljište koje se zauzima bespravnom gradnjom, u većini slučajeva nema obezbijedenu komunalnu infrastrukturu, niti mogućnost da se ona naknadno uvede na kvalitetan i legalan način. Jedna od posljedica bespravne gradnje je pogoršanje stabilnosti terena i pojava klizišta, gdje najveći problem predstavlja fizička opasnost za stanovnike koji žive na nestabilnom terenu. Trenutno Općina ne raspolaže sa preciznim podacima o broju bespravno izgrađenih objekata na području Općine Novo Sarajevo.

Zelene parkovske površine između stambenih blokova kolektivnog stanovanja se nalaze na listi evidentiranih, prethodno zaštićenih i zaštićenih nepokretnih spomenika kulture i prirodne baštine Kantona Sarajevo. Od 2013. godine do 2017. godine na području Općine Novo Sarajevo rekonstruisano je ukupno cca. 20.000 m² zelenih površina, zamijenjeno je 230 kom oboljelih stabala u Vilsonovom šetalištu, a posađeno 573 sadnica uz saobraćajnice. U istom periodu ograđeno je 11 dječjih igrališta i izgrađena 2 nova igrališta. Navedena postignuća predstavljaju direktan rezultat implementacije Strategije u prethodnom periodu.

Osim navedenog, u narednom periodu se planira izgraditi i urediti javna zelena površina preko puta hotela Bristol uz glavnu gradsku saobraćajnicu na centralnoj lokaciji Općine. Na navedenom lokalitetu planirana je gradnja „Parka nacionalnih manjina“, čime bi se uvećale uređene parkovske površine za 3.500 m², odnosno povećala uređena zelena površina za najmanje 3.000 m². Park se nalazi uz ulicu Zmaja od Bosne i to je zelena površina između poslovnog objekta „Šentada“ i MZ „Željeznička“.

Nakon usvajanja RP „Park-šume Hum“ urađen je izvedbeni projekat hortikulture za ovo specifično i kompleksno područje. Hortikulturnim uređenjem Park-šume Hum i sadnjom stabala visokog zelenila, dodatno se ovaj prostor prevenira protiv novih erozija ili aktiviranja klizišta jer se prema stabilnosti teren Hum ocjenjuje kao nestabilan. U narednom periodu je neophodno urediti najmanje 1ha ovog prostora.

Područje Općine Novo Sarajevo raspolaže malim brojem slobodnih lokacija za izgradnju novih stambenih i stambeno-poslovnih objekata kolektivnog stanovanja ili poslovnih i privrednih kompleksa, koji bi predstavljali značajniju investiciju i bili interesantni potencijalnim investitorima.

Na lokalitetima na kojima je moguća izgradnja ovakvih objekata, uglavnom je loše stanje pripremljenosti i opremljenosti zemljišta za gradnju predviđenu detaljnim planskim dokumentima. Riječ je o lokacijama koje se nalaze u obuhvatu RP „Centar Novo Sarajevo“, RP „Kvadrant 30“, RP „Pofalići-Ciglane“, RP „Kvadrant C Marijin dvor“, RP „Sarajevogas-Bosnalijek“.

ZAKLJUČAK ZA STANJE OKOLIŠA

Obzirom da je Grad Sarajevo u decembru 2018. godine proglašen gradom sa najzagađenijim zrakom u cijelom svijetu, neophodno je prioritarno djelovati na ublažavanju ovog problema. Najveći zagađivači zraka su veliki broj malih (kućnih) ložišta na čvrsta goriva i na njihove emisije nije moguće sistemski djelovati kroz Plan interventnih mjera, već je potrebno provoditi dugoročne mjere za smanjenje štetnih emisija polutanata usljed rada ovakvih izvora. Jedna od ključnih mjera u narednom periodu predstavljati će mjera povećanja energetske efikasnosti (mjere utopljanja) kolektivnih i individualnih stambenih objekata, kao i primjena mjera energetske efikasnosti u javnim objektima, prvenstveno školama.

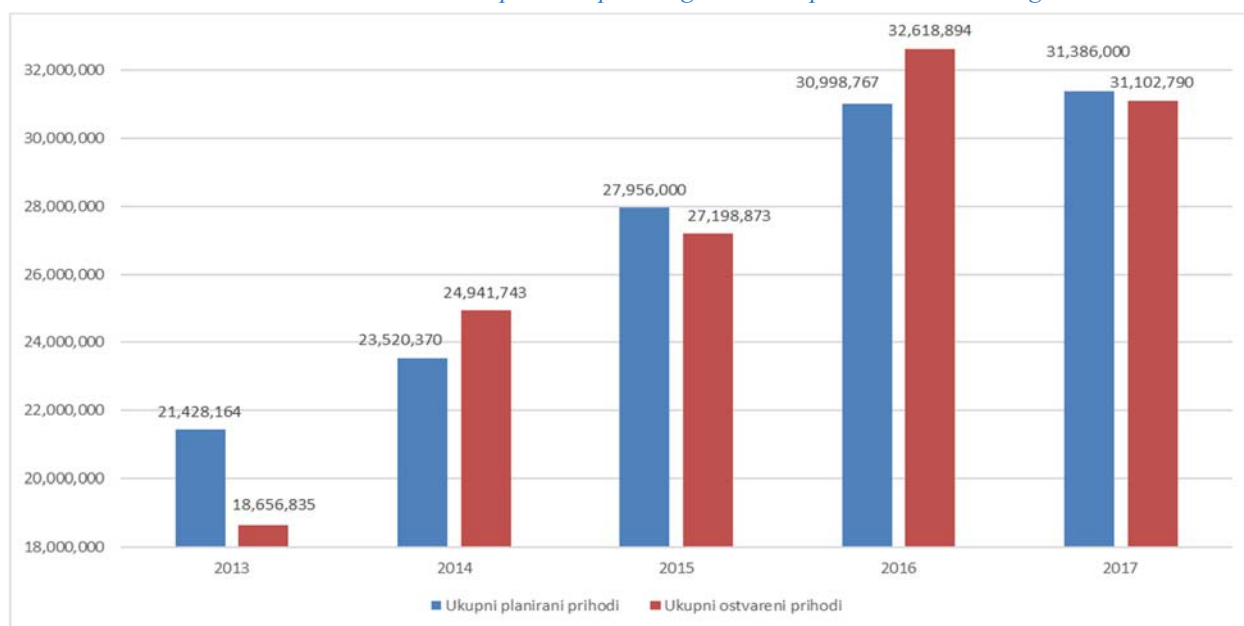
Osim emisije štetnih gasova i polutanata iz individualnih ložišta, jedan od najvećih zagađivača zraka predstavlja i saobraćaj. Emisije iz vozila nastaju sagorijevanjem goriva prilikom rada vozila, usljed trošenja kočionih sistema i guma na vozilima, te usljed podizanja prašine sa saobraćajnica. Najveće emisije iz vozila su iz starih dizel motora, gdje značajan doprinos imaju i saobraćajne gužve, kao i opšta starost i tehnička neispravnost vozila. U narednom periodu neophodno je nastaviti raditi na uspostavljanju efikasnijeg saobraćaja (unaprijediti saobraćajnu infrastrukturu) kao i regulisanja saobraćaja u mirovanju, čime će se stvoriti vrlo značajne pretpostavke za smanjenje zagađenja zraka usljed visoko frekventnog saobraćaja.

Pored rada na kvaliteti zraka, Općina Novo Sarajevo raspolaže sa određenim prostornim kapacitetima, koje je potrebno iskoristiti i dostupan javni prostor pretvoriti u funkcionalne parkove i prostore na kojima će građani imati priliku da kvalitetno provedu svoje slobodne aktivnosti.

7. Analiza budžeta

Općina odgovorno i transparentno raspolaže javnim novcem, te se u skladu sa tim u periodu 2013-2017 godine rukovodila politikom štednje kako bi održala sve pokrenute i novougovorene kapitalne poslove na planiranom nivou. Cilj svih trošenja bio je unapređenje života u zajednici i okruženju.

Slika 33. Planirani i ostvareni prihodi općinskog budžeta u periodu 2013-2017. godina

Izvor: Općina Novo Sarajevo, 2018

U strukturi prihoda u posmatranom periodu gotovo polovicu su činila rezervisana prenesena sredstva – Grantovi u iznosu od 47,4% ukupnih prihoda i veći su za 67% u odnosu na 2013. godinu, zatim slijede prihodi po osnovu poreza koji čine 34,4% godišnjih prihoda budžeta i za 139,61% su veći u odnosu na 2013 godinu. Neporezni prihodi u budžetu za 2017. godinu učestvuju sa 18,2% i za 5,4% su veći u odnosu na referentnu 2013. godinu.

Tabela 14. Struktura prihoda općinskog budžeta u periodu 2013- 2017. godina

Vrsta prihoda	2013 (000 KM)	(%)	2014 (000 KM)	(%)	2015 (000 KM)	(%)	2016 (000 KM)	(%)	2017 (000 KM)	(%)
POREZNI PRIHODI (ukupno)	4463	23.9	7925	31.8	10568	38.9	10748	33.0	10697	34.4
Porez na dobit pojedinaca i poduzeća	13	0.1	51	0.2	5	0.0	20	0.1	2	0.0
Porez na plate	426	2.3	451	1.8	474	1.7	494	1.5	525	1.7
Prorez na imovinu	3193	17.1	3625	14.5	4054	14.9	4467	13.7	4400	14.1
Prihodi od neizr. poreza	816	4.4	3775	15.1	6010	22.1	5753	17.6	5759	18.5
Ostali porezi	15	0.1	23	0.1	25	0.1	14	0.0	11	0.0
NEPOREZNI PRIHODI (ukupno)	5369	28.8	8466	33.9	6346	23.3	10393	31.9	5663	18.2
Prihodi od nefinancijskih institucija i financijskih institucija	3	0.0	235	0.9	241	0.9	187	0.6	174	0.6
Ostali prihodi od imovine	778	4.2	797	3.2	862	3.2	888	2.7	805	2.6
Administrativne takse				0.0		0.0		0.0		0.0
Komunalne takse	1256	6.7	1432	5.7	1561	5.7	1530	4.7	1592	5.1
Proračunske naknade	1961	10.5	4500	18.0	2103	7.7	6051	18.6	1393	4.5
Posebne naknade i takse	1283	6.9	1328	5.3	1344	4.9	1473	4.5	1530	4.9
Prihodi od vlastitih djelatnosti	67	0.4	170	0.7	98	0.4	210	0.6	101	0.3
Novčane kazne							14	0.0	18	0.1
Neplanirane uplate-prihod	21	0.1	4	0.0	137	0.5	40	0.1	50	0.2
GRANTOVI (ukupno)	8825	47.3	8550	34.3	10284	37.8	11477	35.2	14742	47.4
Grantovi od viših razina vlasti	3431	18.4	1930	7.7	489	1.8	108	0.3	529	1.7
namjenski	303	1.6	586	2.3	84	0.3	108	0.3	529	1.7
nenamjenski	3128	16.8	1344	5.4	405	1.5	0	0.0	0	0.0
Prenešena sred. pret.god.	5394	28.9	6620	26.5	9795	36.0	11369	34.9	14213	45.7
PRIHODI (ukupno)	18657	100	24941	100	27198	100	32618	100	31102	100

Izvor: Općina Novo Sarajevo, 2018

Kada su u pitanju rashodi općinskog budžeta najveći dio budžeta za 2017. godinu (37,2%) odlazi na plaće i naknade troškova zaposlenih i taj iznos je za 0,8% manji u odnosu na 2013. godinu. Zatim slijede izdvajanja za tekuće grantove u iznosu od 22,2% općinskog budžeta u 2017. godini i za 57,38% su veći u odnosu na iznos izdvajanja u 2013. godini. Izdvajanja za kapitalne grantove iznose 14,4% budžeta za 2017. godinu i veća su za 100,69% u odnosu na iznos izdvajanja u 2013. godini.

Izdaci za nabavku stalnih sredstava u rashodima budžeta općine u 2017. godini učestvuju sa 13,1% i 141,45% su veći u odnosu na izdvojena sredstva za ove svrhe u 2013. godini, a materijalni izdaci sa svojih 12,9% rashoda budžeta veći su za 18% u odnosu na 2013. godinu.

Tabela 15. Struktura rashoda općinskog budžeta u periodu 2013- 2017. godina

Vrsta rashoda	2013 (000 KM)	(%)	2014 (000 KM)	(%)	2015 (000 KM)	(%)	2016 (000 KM)	(%)	2017 (000 KM)	(%)
PLAĆE I NAKNADE TROŠKOVA ZAPOSLENIH	6004	49,9	5871	38,8	5926	37,4	6070	33,0	5955	37,2
Bruto plaće	4453	37,0	4743	31,3	4797	30,3	4779	26,0	4812	30,1
Naknade troškova zaposlenih i vijećnika	1085	9,0	632	4,2	627	4,0	791	4,3	639	4,0
Doprinosi poslodavca i ostali doprinosi	466	3,9	496	3,3	502	3,2	500	2,7	504	3,1
MATERIJALNI IZDACI	1748	14,5	2163	14,3	2056	13,0	2823	15,3	2063	12,9
TEKUĆI GRANTOVI	2262	18,8	2517	16,6	2629	16,6	3134	17,0	3560	22,2
Tekuća rezerva	8	0,1	12	0,1	32	0,2	28	0,2	30	0,2
Grantovi mjesnim zajednicama	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0
Grantovi pojedincima	589	4,9	749	4,9	817	5,2	849	4,6	1058	6,6
KAPITALNI GRANTOVI	1148	9,5	1859	12,3	1892	12,0	4226	23,0	2304	14,4
IZDACI ZA KAMATE I OSTALE NAKNADE										
Nabavka stalnih sredstava	866	7,2	2725	18,0	3295	20,8	2125	11,5	2091	13,1
DOZNAKE VANJSKIM KORISNICIMA (UKUPNO)	0		0		0		0		0	
RASHODI/IZDACI UKUPNO	1203 6	100	15147	100	15830	100	18406	100	1600 3	100

Izvor: Općina Novo Sarajevo, 2018

U periodu 2014.-2017. godine, za implementaciju strategije se ukupno izdvojilo 41.979.771,00 KM iz budžetskih i eksternih izvora i to prosječno 10.494.942,75 KM godišnje. Usljed manje realizacije sredstava iz budžeta i manjeg priliva sredstava iz eksternih izvora finansiranja, struktura realiziranih sredstava je značajno izmjenjena u odnosu na inicijalni plan, pa je od ukupno realizovanih sredstava iz budžeta izdvojeno ukupno 20.026.879,00 KM (47,71%) i iz eksternih izvora 21.952.892,00 KM (52,29%).

Kada je riječ o strukturi finansiranja po sektorima razvoja, sektorskim planovima implementacije je bilo predviđeno da se za sektor ekonomskog razvoja izdvoji 1.057.500,00 KM (0,72%), za društveni sektor 51.550.170,00 KM (34,90%), te za sektor zaštite okoliša 95.063.035,00 KM (64,38%).

Za potrebe programa aktivne politike zapošljavanja u budžetu Općine za 2018. godinu planirano je ukupno 400.000 KM razvrstane prema programima datim u tabeli 8.

Tabela 16. Planirana vrijednost programa politike aktivnog zapošljavanja budžetom Općine za 2018. godinu

Budžetski kod	Programska aktivnost	Planirana vrijednost [KM]
614500	Grant za naknade stručnom osposobljavanju bez zasnivanja radnog odnosa	100.000,00
614300	Inkubator poslovnih ideja za start uo biznis	20.000,00
614100	Subvencije za prekvalifikaciju, dokvalifikaciju i specijalizaciju nezaposlenih lica	50.000,00
614100	Subvencije za prekvalifikaciju, dokvalifikaciju i specijalizaciju boračke populacije	50.000,00
614100	Program sufinansiranja samozapošljavanja po javnom pozivu	80.000,00
614500	Kreditno – garantni fond za pokretanje start up biznisa	20.000,00
614500	Grant sredstva za aktivnu politiku zapošljavanja privatnim poduzećima i poduzetnicima	80.000,00
UKUPNO		400.000,00

Izvor: Općina Novo Sarajevo, 2018

Međutim, loša ekonomska i politička situacija uticala je na manji obim realizacije sredstava, prvenstveno iz eksternih izvora finansiranja, te je za ekonomski sektor izdvojeno 11,62%, za sektor društvenog razvoja 36,65%, te za sektor zaštite okoliša 24,16% sredstava.

U narednom periodu potrebno je Budžetom Općine i akcionim planom za realizaciju postavljenih ciljeva (a naročito razvoja kreativne i uslužne industrije), predvidjeti pojačanu edukaciju za razumijevanje, učestvovanje na javnim pozivima i pravilno popunjavanje aplikacija za fondove EU od strane same općine i proaktivnih nevladinih organizacija (Sarajevska regionalna razvojna agencija – SERDA i sl.) te privatnog sektora. Pretpostavka je da Općina Novo Sarajevo putem javnih poziva za dodjelu programskih sredstava EU može povući značajan iznos sredstava čime bi mogla riješiti dobar dio strateških ciljeva.

U pogledu budžeta za tekuću 2019. godinu, za implementaciju strategije je okvirno predviđeno 4.500.000,00 KM dok je iz eksternih izvora predviđeno 1.765.000,00 KM. Projekcijom budžeta za kapitalne projekte i ostale investiciono značajne projekte se za 2020. godinu predviđaju sredstva (okvirno) u iznosu od 4.000.000,00 KM, te za 2021. godinu 4.600.000,00 KM.

Kada je riječ o finansijskom stanju Općine Novo Sarajevo, akumulirane obaveze su na dan 01.01.2019. godine iznosile 1.295.000,00 KM. Općina Novo Sarajevo nema kredita niti je poznato da će u narednom periodu koristiti kreditna sredstva.

Tabela 17. Pregled procjene po glavnim izvorima finansiranja za period 2019.-2023. godine

Izvori finansiranja lokalne razvojne strategije	Okvirna procjena po godinama					
	2019	2020	2021	2022	2023	UKUPNO
Iz budžeta Općine Novo Sarajevo (u KM)	4.500.000,00	4.000.000,00	4.600.000,00	3.200.000,00	3.193.000,00	19.493.000,00
Iz eksternih izvora (kredit, entiteti, kantoni, država, javna preduzeća i privatni izvori) (u KM)	1.760.000,00	2.480.000,00	3.600.000,00	4.000.000,00	4.272.000,00	16.112.000,00
Iz eksternih izvora (IPA, donatori i ostalo) (u KM)	5.000,00	320.000,00	300.000,00	240.000,00	230.000,00	1.095.000,00
UKUPNO (u KM)	6.265.000,00	6.800.000,00	8.500.000,00	7.440.000,00	7.695.000,00	36.700.000,00

Izvor: Općina Novo Sarajevo, 2018

8. Strateško fokusiranje

8.1. SWOT analiza

SNAGE	SLABOSTI
• Sjedište administrativnih i obrazovnih institucija (univerzitetski centar, ambasade); • Postojanje resursa za rekreativne aktivnosti (Vilsonovo šetalište); • Uspostavljen dugoročni program politike aktivnog zapošljavanja (7 mjera); • Veliki broj raspoloživih visokoobrazovanih kadrova iz svih znanstvenih oblasti; • Sjedište velikog broja privrednih subjekata; • Postojanje prostora i opreme za iniciranje aktivnosti Centra za razvoj karijere; • Poslovna infrastruktura (poslovni prostori) u vlasništvu Općine i građevinsko zemljište kao potencijalni izvor prihoda; • Razvijeni sistemi snabdijevanja energentima (gas, struja, toplane); • Dobra pokrivenost stanovništva obrazovnim ustanovama (obdaništa, osnovne i srednje škole i fakulteti); • Pokrivenost stanovništva primarnom zdravstvenom zaštitom je na zadovoljavajućem nivou; • Uspostavljen kalendar obrazovnih, sportskih i kulturnih događaja; • Razvijena sportska infrastruktura; • Formirano javno preduzeće za upravljanje objektima u vlasništvu općine; • JU "Međunarodni centar za djecu i omladinu Novo Sarajevo"; • Centri za zdravo starenje; • Javna uprava certificirana u skladu sa ISO 9001; • Izrađeni regulacioni planovi općine; • Doneseni strateški dokumenti iz oblasti zaštite okoliša (Plan upravljanja otpadom, program edukacije i obuke oblasti upravljanja zaštitom okoliša, plan lokacija za postavljanje zelenih otoka, Strategija razvoja lokalnih cesta do 2027. itd.); • Veliki broj aktivnih organizacija civilnog društva; • Izrađen Vodič za investiciona ulaganja; • Izrađen program finansiranja NVO kroz projektni model; • Programsko i timsko kreiranje budžeta općine; • Javne usluge u općini su pristupnim rampama i liftovima fizički prilagođene osobama sa invaliditetom.	• Bespravno izgrađeni objekti; • Loše stanje određenog broja stambenih i poslovnih objekata u vlasništvu općine; • Centar za razvoj karijere nije u funkciji zbog čega je izgrađen; • Ponuda radne snage na tržištu rada ne odgovara potrebama poslodavaca; • Nezainteresiranost mladih da učestvuju u programu politike aktivnog zapošljavanja; • Nepostojanje programa podrške razvoju MSP u sektoru kreativnih industrija; • Općina nije certificirana u skladu sa zahtjevima BFC-a; • Nepostojanje jednog mjesta („One stop shop“) za pružanje usluga potencijalnim investitorima; • Nedovoljan broj parking mjesta; • Na postojećim parking mjestima nije uspostavljen sistem naplate; • Neefikasnost saobraćaja (velike gužve u saobraćaju koje za posljedicu imaju povećanje zagađenja zraka); • Nedovoljan broj kvalitetnih kulturnih sadržaja za sve generacije, a posebno za mlade; • Nedovoljan broj djece koji učestvuju u sportskim aktivnostima; • Povećan broj djece izložen prosjačenju i maloljetničkoj delinkvenciji; • Izražen problem huliganstva na sportskim terenima; • Nedostatak usluge koja objedinjuje sve potrebne informacije za investitore na jednom mjestu; • Neredovno održavanje zelenih, parkovskih i javnih površina; • Iako je fizička pristupačnost obezbjeđena, javne usluge koje se pružaju djeci i odraslim građanima nisu prilagođene osobama sa invaliditetom (nepostojanje asistenta u nastavi, biblioteka za slijepe itd.); • Nedovoljna svijest stanovništva o zaštiti i očuvanju okoliša; • Nedovoljno razvijen sistem selektivnog prikupljanja otpada; • Gubici vode u sistemu vodosnabdjevanja procijenjeni su na 68%; • Energetska efikasnost u školama nije na zadovoljavajućem nivou; • Lokalne saobraćajnice ne odgovaraju standardima i potrebama razvoja općine; • Kapaciteti službe CZ nisu na zadovoljavajućem nivou da odgovore na rizike od katastrofa; • Kapaciteti organa općinske uprave nisu dovoljni da odgovore razvojnim potrebama lokalne zajednice (kvalitetom i kvantitetom).

PRIJEDNE	PRIJETNJE
• Uključenje u Programe i potpore državnih, entitetskih i kantonalnih institucija; • Regionalno povezivanje na infrastrukturnim i projektima zaštite okoliša; • Dosljedna primjena povelje o lokalnoj samoupravi; • Usvojena strategija razvoja Kantona Sarajevo; • Dostupnost domaćih i međunarodnih razvojnih fondova (EU, USAID, SDC itd.) i kreditnih sredstava razvojnih banaka; • Trendovi u finansiranju projekata energetske efikasnosti i zaštite okoliša; • Tradicionalno održavanje Sarajevo Film Festivala; • Trend razvoja kreativnih industrija u EU i regionu; • Izrađena studija za razvoj kreativnih industrija; • Postojanje resursa za rekreativni turizam (Park Šuma Hum, Vraca); • Prostorni i Urbanistički plan grada i kantona; • Uspostavljanje Javno-privatnog partnerstva u cilju finansiranja implementacije razvojnih projekata	• Politička nestabilnost u zemlji i regiji (ustavno uređenje zemlje, nesinhronizirani zakoni, nepovoljan politički ambijent, otvorena pitanja BiH i susjednih država); • Nedovoljno stimulativan pravni i finansijski okvir u BiH odvraća strane ulagače (nesigurnost za investitora); • Ekonomska stagnacija BiH i rastuća nezaposlenost; • Pad kreditnog rejtinga BiH i gubitak interesa stranih investitora; • Neadekvatna zastupljenost općine u projektima strateškog razvoja Kantona, Regije i Federacije u oblasti poduzetništva, turizma, poljoprivrede, ekologije; • Smanjenje broja učenika u osnovnim i srednjim školama; • Odlazak mladih obrazovanih kadrova (posebno ljekara) kao posljedica nepostojanja mogućnosti za zaposlenje i lošeg kvaliteta života; • Pojava delinkvencije kao posljedica nemogućnosti zapošljavanja; • Prisustvo sive ekonomije i rada na crno; • Aktiviranje klizišta usljed prirodnih nepogoda; • Proširenje starih i pojava novih klizišta; • Neadekvatan pravni i regulatorni okvir za sprječavanje bespravne izgradnje; • Gradski saobraćaj neadekvatno riješen, obzirom na potrebe stanovništva (nadležnost kantona); • Ovisnost općinskog budžeta o raspodjeli sredstava od viših nivoa vlasti (dijeljeni prihodi).

SWOT analiza predstavlja most između sadašnjeg stanja, koje je utvrđeno analizom, i željenog budućeg stanja koje se definiše strateškim planom razvoja. Ovaj koncept nam daje sistematsku analizu prijetnji i prilika kao i njihovo usaglašavanje sa jakim i slabim stranama općine. SWOT analiza obezbjeđuje informacije korisne za usklađivanje općinskih kapaciteta i sposobnosti sa prilikama u okruženju u kojem općina djeluje.

Iz nalaza revidirane SWOT analize, bazirane najvećim dijelom na revidiranoj socio-ekonomskoj analizi, zaključcima i preporukama evaluacije strategije razvoja općine, ali i drugim izvorima, definirani su strateški fokusi koji su usljed promjene prioriteta i pod utjecajem vanjskih faktora pretrpjeli određene izmjene u odnosu na strateške fokuse definirane Strategijom razvoja Općine Novo Sarajevo.

8.2. Strateški fokusi

A. Iskoristiti dostupnost postojećih resursa i staviti ih u funkciju razvoja poduzetništva kroz razvoj kreativnih industrija i sektora MSP

Poboljšati uslove za investiranje u lokalni ekonomski razvoj sa fokusom na podršku razvoja poduzetništva i start-up ideja. Posebnu pažnju posvetiti razvoju kreativnih industrija i sektora malih i srednjih preduzeća, uključujući i obrte, te poboljšanju administrativnih procedura. Potrebno je

iskoristiti postojeće potencijale za poboljšanje poslovnog okruženja i uspostaviti jedinstveni servis za pružanje informacija investitorima na jednom mjestu.

Također, potrebno je iskoristiti postojanje razvijene obrazovne ponude i infrastrukture i potaknuti mlade da se osposobljavaju (prekvalifikacija, dokvalifikacija, obuka i specijalizacija) i osposobe za poslove u privrednim/uslužnim sektorima gdje će se analizom utvrditi deficit kvalitetne radne snage. Kroz različite programe subvencioniranja zaposlenja, omogućiti stvaranje novih radnih mjesta, naročito u sektoru MSP, sa težištem na kreativne industrije.

B. Unaprijediti kvalitetu života, rada i odmora građana s ciljem razvoja Općine Novo Sarajevo kao mjesta ugodnog življenja.

Iskoristiti veliki broj aktivnih kulturnih i sportskih ustanova i organizacija, te u saradnji sa njima poboljšati kvalitet kulturnih, rekreativnih i sportskih sadržaja. Prioritet dati razvoju sportskog i takmičarskog duha djece kroz organizaciju različitih sportskih manifestacija (organizacija malih olimpijskih igara).

Iskoristiti dostupnost domaćih razvojnih fondova i budžeta institucija, te u osnovnom obrazovanju poboljšati sistem inkluzivne nastave čineći objekte fizički pristupačnim djeci sa invaliditetom, te uspostaviti servis Asistivnog kabineta koji će omogućiti kvalitetnije praćenje nastave.

Unaprijediti usluge socijalne zaštite i smanjiti izloženost mladih prosjačenju, kao i prevenirati huliganstvo maloljetnih osoba, naročito oblik huliganstva koji se ispoljava na sportskim događajima.

Potrebno je izgraditi dodatne kapacitete u oblasti kulture i uvesti nove kulturne sadržaje. Smanjiti izloženost i ranjivost lokalne zajednice na klizišta i bujične poplave, a što uključuje jačanje tehničkih i kadrovskih kapaciteta Civilne zaštite, uređenje i čišćenje odvodnih kanala i rekonstrukciju zastarjele vodovodne mreže. Također je neophodno unaprijediti sigurnost djece primjenom strukturnih i nestrukturnih mjera za smanjenje rizika od katastrofa u školama i drugim javnim objektima i mjestima.

Kontinuirano raditi na izgradnji kapaciteta općinske uprave da adekvatno odgovori na izazove lokalnog razvoja (edukacija na temu upravljanja lokalnim razvojem, PCM, apliciranje za fondove EU, itd.).

C. Iskoristiti trendove u primjeni energetske efikasnosti, te poboljšanjem kumunalne infrastrukture, stanja javnih površina, te saobraćaja, unaprijediti zaštitu okoliša.

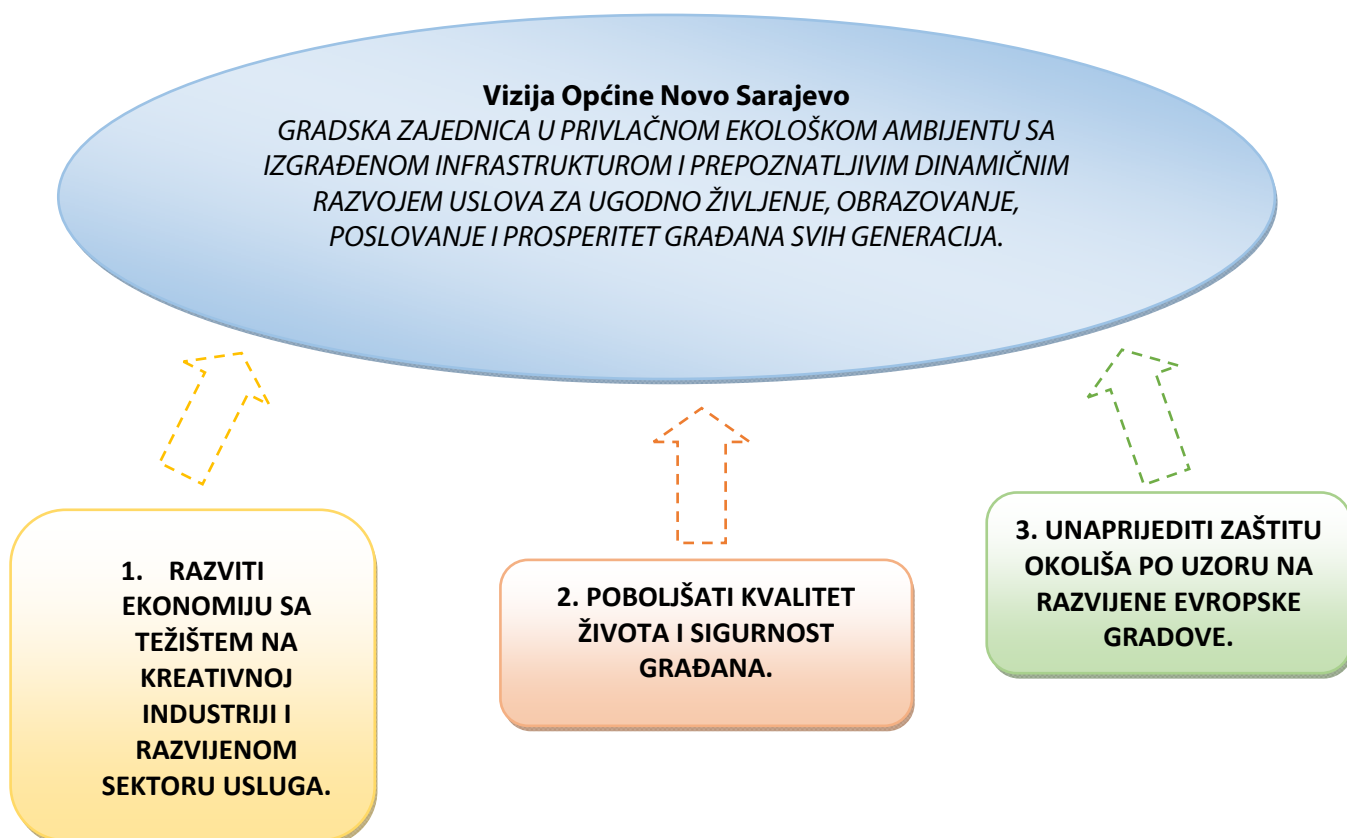
Primjenom mjera energetske efikasnosti u javnim ustanovama (školama) i jedinicama individualnih i kolektivnih stanovanja, postigli bi ciljani nivo racionalnijeg korištenja energije, smanjenja troškova nabavke energenata kao i veći stepen zaštite okoline.

Poboljšanjem kvaliteta saobraćajnica i stanja saobraćaja u mirovanju, smanjiti opterećenje na saobraćajnicama, a time smanjiti veća zadržavanja vozila u saobraćaju, čime će se smanjiti negativan pritisak ispušnih gasova na zrak. Uporedo sa unapređenjem sistema selektivnog prikupljanja otpada i sistema odvodnje otpadnih i oborinskih voda, intenzivno raditi na podizanju svijesti građana i mladih o očuvanju okoliša (kontinuirani programi edukacije) čime bi se postigla ekološka inkluzija stanovništva, te stvorio ambijent za ugodno življenje za sve stanovnike.

Unapređenjem održavanja postojećih javnih i zelenih površina poboljšali bi se uslovi života građana, a što podrazumijeva i uređenje Vilsonovog šetališta, te uređenje postojećih parkovskih površina, odnosno izgradnju novih.

9. Vizija i strateški ciljevi razvoja

Uzimajući u obzir revidovanu SWOT analizu, revidovane strateške fokuse i preporuke srednjoročne evaluacije Strategije razvoja, strateški ciljevi su pretrpjeli određene promjene u odnosu na prethodno definisane strateške ciljeve za period 2014.-2018.g. Na tako zasnovanim i definisanim strateškim ciljevima ocrtavaju se glavni pravci i očekivani dometi transformacije Općine Novo Sarajevo, kao cjeline u narednom razvojnem periodu. Vizija se nije mijenjala.

Očekivani uticaj revidiranih strateških ciljeva na sveukupni razvoj Općine Novo Sarajevo u narednom periodu će se pratiti i sagledavati putem sljedećih makro indikatora:

STRATEŠKI CILJ (SC) 1. RAZVITI EKONOMIJU SA TEŽIŠTEM NA KREATIVNOJ INDUSTRIJI I RAZVIJENOM SEKTORU USLUGA.

- U periodu 2019-2023. g. stopa povećanja broja zaposlenih je veća za najmanje 3% u odnosu na stopu povećanja u periodu 2014-2018. g.
- U periodu 2019-2023. g. prosječna stopa nezaposlenosti je manja za najmanje 5% u odnosu na period 2014-2018. g.
- Do 2023. g. najmanje 30% obrta i MSP čine poslovni subjekti registrovani u sektoru kreativne industrije.

STRATEŠKI CILJ (SC) 2. POBOLJŠATI KVALITET ŽIVOTA I SIGURNOST GRAĐANA.

- Do 2023.g. najmanje 90% roditelja i djece zadovoljno kulturnim sadržajima koji se pružaju na području općine.

- Do 2023.g. broj građanih svih starosnih uzrasta koji učestvuju u sportsko-rekreativnim aktivnostima veći je za najmanje 20% u odnosu na 2017.g.
- Do 2023.g. smanjen ukupan broj registriranih krivičnih djela za najmanje 10% u odnosu na 2017.g.
- Do 2023.g. najmanje 90% roditelja/staratelja djece sa teškoćama u razvoju zadovoljno je pristupom djece osnovnom obrazovanju.
- Do 2023.g. rizici od požara i klizišta smanjeni za kategoriju niže u odnosu na 2017.g.

STRATEŠKI CILJ (SC) 3. UNAPRIJEDITI ZAŠTITU OKOLIŠA PO UZORU NA RAZVIJENE EVROPSKE GRADOVE.

- Do 2023.g. najmanje 85% anketiranih građana zadovoljno uslugama odvodnje otpadnih voda.
- Do 2023.g. izrađen energetska audit i certifikat za sve osnovne škole i objekte u vlasništvu općine i izvedeni radovi energetske efikasnosti na 60% ovih objekata.
- Do 2023.g. uređene javne površine veće za najmanje 50% u odnosu na 2017. godinu.
- Do 2023. godine pokrivenost općine selektivnim načinom prikupljanja otpada je 30%.
- Do 2023. godine povećan broj javnih parking mjesta za 15% u odnosu na 2017. godinu.

V. SEKTORSKI RAZVOJNI PLANOVI

V.1. Usklađenost, komplementarnost i međusobni uticaj sektorskih planova

Prilikom revizije sektorskih razvojnih planova zadržana je komplementarnost svakog od planova, te se vodilo računa da implementacija jednog plana nema negativan utjecaj na implementaciju ostala dva sektorska plana.

Elementi sektorskog plana ekonomskog razvoja usklađeni su sa principima zaštite okoliša i svakako će imati utjecaj i na društveni razvoj općine. Privlačenje investicija u pokretanje nove i proširenje postojećeg poslovanja sektora malih i srednjih preduzeća, sa posebnim težištem na kreativnu industriju ima direktan uticaj na unapređenje društvenih, odnosno sportsko - kulturnih sadržaja lokalne zajednice i podizanje životnog standarda značajnog dijela stanovništva.

Strateške intervencije definisane u sektoru društvenog razvoja se prvenstveno odnose na uravnotežen razvoj društvene infrastrukture i sadržaja društvenih aktivnosti u svim dijelovima općine, te povećanje kapaciteta lokalne zajednice da prevenira i efikasno odgovori na rizike od katastrofa. Unapređenje društvene infrastrukture pogoduje jačanju poslovne atraktivnosti općine, dok jačanje sigurnosti građana i unapređenje obrazovanja direktno utiču na jačanje svijesti građana o očuvanju okoliša. Nadalje, unapređenje socijalnih usluga kao i inkluzije u obrazovanju, te jačanje kapaciteta NVO za namicanje sredstava iz eksternih izvora namijenjenih za strateške intervencije imat će podjednak uticaj na implementaciju sva tri sektorska razvojna plana.

Sektor zaštite okoliša predviđa strateške intervencije čija realizacija ima pozitivan uticaj na kvalitet života svih građana, posebno na stanje komunalne infrastrukture. Osnovni projekti u sektoru zaštite okoliša jesu proširenje kanalizacionog sistema, uređenje javnih i zelenih površina, poboljšanje saobraćaja i unapređenje energetske efikasnosti javnih objekata. Izgradnja komunalne infrastrukture značajno će doprinijeti investicionoj atraktivnosti općine, dok će uređenje javnih površina i objekata omogućiti kvalitetnije društvene sadržaje općine, što ima direktan uticaj na unapređenje društvenog života građana.

V.2. Plan lokalnog ekonomskog razvoja

Revizija Sektorskog plana lokalnog ekonomskog razvoja Općine Novo Sarajevo urađena je na temelju zaključaka i preporuka nezavisne srednjoročne evaluacije Strategije razvoja Općine Novo Sarajevo, revizije socio-ekonomske analize, vizije razvoja i strateških ciljeva kao i revizije snaga, slabosti, prilika i prijetnji u sektoru ekonomije.

Analizom je utvrđeno da se usljed velike gustine naseljenosti i nedostatku adekvatnog građevinskog zemljišta za razvoj klasične privrede, ekonomski razvoj Općine Novo Sarajevo bazira na razvoju malih i srednjih preduzeća sa težištem na sektoru usluga i kreativne industrije.

U tom kontekstu, Općinski razvojni tim definisao je sljedeće revidirane fokuse ekonomskog razvoja:

- Iskoristiti snagu administrativnog centra i postojeću obrazovnu infrastrukturu, te na osnovu sveobuhvatnog istraživanja tržišta rada, prilagoditi obrazovnu ponudu potrebama poslodavaca.
- Jačati sistemski pristup lokalnom ekonomskom razvoju kroz poticajne mjere za zapošljavanje (uključujući i zapošljavanje osoba sa invaliditetom), odnosno kreiranje programa subvencioniranja kapitalnih investicija MSP-a i preduzeća koja posluju u okviru socijalnog poduzetništva.
- Privući investicije u lokalni ekonomski razvoj kreiranjem povoljnog poslovnog okruženja kroz uspostavljanje efikasnijih servisa za investitore, certifikaciju općine prema BFC zahtjevima, formiranje „One stop shop-a“ i unapređenje usluga Šalter sale.

V.2.1. Pregled sektorskih ciljeva sa očekivanim ishodima i indikatorima

Uzimajući u obzir preporuke srednjoročne evaluacije Strategije razvoja Općine Novo Sarajevo, revidirane strateške ciljeve i revidirane fokuse ekonomskog razvoja, Općinski razvojni tim je definisao sljedeće ciljeve ekonomskog razvoja:

Sektorski cilj	Očekivani ishod	Indikator
DO 2023.g. UNAPRIJEDITI EFIKASNOT UPRAVLJANJA LOKALNIM EKONOMSKIM RAZVOJEM.	⇒ Ishod 1: Ukupan iznos investicija na području općine u periodu 2019-2023.g. iznosi najmanje 5.000.000 KM ; ⇒ Ishod 2: U 2023.g. najmanje 90% ispitanih građana i poslovnih subjekata zadovoljno je uslugama Šalter sale ⇒ Ishod 3: Do 2023.g. najmanje 15 MSP potpisalo sporazum sa razvojnim fondovima o finansiranju njihovog razvoja.	⇒ Iznos investicija; ⇒ Zadovoljstvo građana i poslovnih subjekata uslugama Šalter sale; ⇒ Sporazum sa razvojnim fondovima o finansiranju razvoja MSP.
DO 2023. GODINE RAZVITI SEKTOR MALIH I SREDNJIH PODUZEĆA SA TEŽIŠTEM U KREATIVNIM I KULTURNIM INDUSTRIJAMA	⇒ Ishod 1: Do 2023.g. broj MSP i obrta povećan za 20% u odnosu na 2017. g. ⇒ Ishod 2: U periodu 2019 - 2023.g. u sektoru MSP zaposleno najmanje 300 novih radnika	⇒ Broj MSP i obrta; ⇒ Broj zaposlenih novih radnika.

V.2.2. Usklađenost sa strateškim dokumentima viših nivoa

Revidirani sektorski ciljevi ekonomskog razvoja Općine Novo Sarajevo temelje se na strategijama, planovima i zakonima viših nivoa vlasti, kao i programima i planovima u EU, i to:

- **Strategija razvoja Grada Sarajeva 2012-2020**, u Odnosu na Strateški cilj: **(e) Stvaranje povoljnog poslovnog okruženja**
- **Strategija razvoja Kantona Sarajevo 2016-2020**, u odnosu na Strateški cilj 1./ „Poboljšati administrativni i poslovni ambijent za ubrzan ekonomski rast i unaprijediti ekonomsku strukturu radi povećanja izvoza roba i usluga“; i Strateški cilj 2./ „Povećati zaposlenost i kreirati nova bolje vrednovana radna mjesta“
- **Strategija razvoja Federacije BiH 2010-2020.g.**, gdje se veze očituju u odnosu na Strateške ciljeve 2./Konkurentnost, 4./Zapošljavanje-Razvoj malih i srednjih preduzeća i otvaranje novih radnih mjesta, te 5./Održivi rast i razvoj;
- **Strategija zapošljavanja FBiH**, u vezi sa Strateškim ciljevima 1./Stimulirati rast, zapošljavanje i poboljšanje kvaliteta radnih mjesta i 5./Jačanje socijalne i teritorijalne kohezije kroz razvoj poduzetništva;
- U odnosu na EU strateška opredjeljenja predstavljena u **Europskoj strategiji rasta i razvoja 2020.g.**, u vezi sa strateškim pravcem 2./Održiva, efikasna i kompetitivna ekonomija,
- U odnosu na **Evropsku strategiju zapošljavanja**, u vezi sa Smjernicama br. 1./Provođenje politika zapošljavanja kojima je cilj ostvarivanje pune zaposlenosti i br. 4./Bolji odgovor na potrebe tržišta rada.

V.2.3. Inicijative međuopćinske saradnje

U oblasti ekonomskog razvoja postoje brojne mogućnosti za ostvarivanje međuopćinske saradnje u realizaciji različitih zajedničkih projekata i to prvenstveno sa općinama Grada Sarajeva (Općina Centar, Općina Stari grad, Općina Novi Grad i Općina Vogošća). Najznačajnije oblasti i inicijative koje predstavljaju snažan potencijal da se pretvore u projekte međuopćinske saradnje u narednom periodu su:

- Jačanje kapaciteta razvojnih agencija za upravljanje lokalnim razvojem;
- Pokretanje Start-up akademije.
- Razvoj socijalnog poduzetništva (osposobljavanje osoba sa invaliditetom za zapošljavanje).

V.2.4. Programi, projekti i mjere

Za realizaciju revidiranog plana ekonomskog razvoja Općine Novo Sarajevo definirano je 13 projekata i mjera grupisanih u 4 programa:

PROGRAM	MJERA/PROJEKAT
1.1.1. Program jačanja kapaciteta općine za upravljanje lokalnim ekonomskim razvojem	1.1.1.1. Projekat: Business Friendly Certificate – BFC (2020-2023)
	1.1.1.2. Projekat: One stop shop (2020-2021)
	1.1.1.3. Projekat: Povećanje kapaciteta prijemnog odjeljenja Šalter sale općine (2019-2023)
1.1.2. Program jačanja kapaciteta razvojnih agencija i organizacija	1.1.2.1. Projekat: Jačanje kapaciteta općine i razvojne agencije SERD-a za upravljanje lokalnim razvojem (2019-2023)
	1.1.2.2. Projekat: Startup Akademija - pilot projekat (2020-2023)
1.2.1. Program razvoja konkurentnosti radne snage	1.2.1.1. Analiza potreba tržišta radne snage

	(2020)
	1.2.1.2. Mjera: Stručno osposobljavanje bez zasnivanja radnog odnosa (2019-2023)
	1.2.1.3. Mjera: Sufinansiranje samozapošljavanja (2019-2023)
	1.2.1.4. Mjera: Obuka dokvalifikacija, prekvalifikacija i specijalizacija boračke populacije i drugih nezaposlenih lica. (2019-2023)
	1.2.1.5. Projekat: Razvoj socijalnog poduzetništva (osposobljavanje osoba sa invaliditetom za zapošljavanje) (2020-2023)
1.2.2. Program jačanja MSP u sektoru kreativne industrije	1.2.2.1. Mjera: Program subvencioniranja razvoja MSP i obrta u sektoru kreativnih i kulturnih industrija (2020-2023)
	1.2.2.2. Projekat: Projekat otvorenih inovacija i razvoja (2021)
	1.2.2.3. Mjera: Sufinansiranje kamatne stope za postojeća preduzeća (2019-2023)

Ukupna očekivana ulaganja za realizaciju revidiranog sektorskog plana ekonomskog razvoja su: **4.000.000 KM.**

V.3. Plan društvenog razvoja

Revizija Sektorskog plana društvenog razvoja Općine Novo Sarajevo urađena je na temelju zaključaka i preporuka nezavisne srednjoročne evaluacije Strategije razvoja Općine Novo Sarajevo, revizije socio-ekonomske analize, vizije razvoja i revidiranih strateških ciljeva, kao i revidiranih snaga, slabosti, prilika i prijetnji u sektoru društvenog razvoja. Revidirani fokusi društvenog razvoja Općine Novo Sarajevo za naredni period su:

- Iskoristiti razvojne fondove i dostupna budžetska sredstva, te poboljšati ponudu i kvalitet kulturnih i sportskih sadržaja. Poseban akcenat dati na unapređenje pozorišnih sadržaja za sve generacije i životnih stilova djece, te organiziranje netradicionalnih sportskih aktivnosti i animiranje omladine i djece da učestvuje u tim aktivnostima (rukomet, kuglanje, streljaštvo itd.).
- Iskoristi dostupnost budžetskih sredstava općine i unaprijediti kvalitet socijalnih usluga. Prioritetno implementirati aktivnosti na prevenciji maloljetničkog prosjačenja, delinkvencije i huliganstva na sportskim terenima (uključivanje zanemarene djece u društvene aktivnosti, psiho-socijalna podrška djeci kod kojih su detektovani poremećaji u ponašanju, edukacija roditelja i djece na temu prevencije huliganstva na sportskim terenima).
- Iskoristiti dostupna budžetska sredstva općine i kantona, i dogradnjom (rekonstrukcijom) i opremanjem školskih objekata poboljšati uslove školovanja učenika osnovnih škola, te omogućiti pristup djeci sa teškoćama u razvoju svim obrazovnim sadržajima (formiranje asistivnog kabineta, izgradnja pristupnih rampi i liftova za djecu sa teškoćama u razvoju).
- Koristeći se sredstvima iz budžeta Općine i Kantona, kao i dostupnim sredstvima iz međunarodnih razvojnih fondova, unaprijediti sigurnosnu situaciju na području općine kroz sanaciju prioritetnih lokacija na kojima se javljaju klizišta, te staviti u funkciju hidrantske mreže u jedinicama kolektivnog stanovanja (objekti spratnosti 5 spratova i više). Neophodno je uspostaviti video nadzor na javnim površinama kako bi se preveniralo uništavanje javne opreme i objekata. Također je neophodno ojačati

kapacitete vatrogasne jedinice (nabaviti neophodnu opremu i obučiti pripadnike vatrogasne jedinice) i izgraditi Dom civilne zaštite koji će omogućiti pristupačniju lokaciju za smještaj opreme i ljudstva, te smanjiti vrijeme intervencije vatrogasnih jedinica.

V.3.1. Pregled sektorskih ciljeva sa očekivanim ishodima i indikatorima

Uzimajući u obzir preporuke srednjoročne evaluacije Strategije razvoja Općine Novo Sarajevo, revidirane strateške ciljeve i revidirane fokuse društvenog razvoja, Općinski razvojni tim je izvršio reviziju sektorskih ciljeva i definisao sljedeće ciljeve društvenog razvoja:

Sektorski cilj	Očekivani ishod	Indikator
2.1. DO 2023. GODINE POBOLJŠATI KVALITET I DOSTUPNOST SPORTSKIH, REKREATIVNIH I KULTURNIH SADRŽAJA ZA SVE KATEGORIJE STANOVNIŠTVA.	⇒ Ishod 1: Do 2023.g. povećan broj građana uključenih u kulturne sadržaje za najmanje 10% u odnosu na 2017. godinu; ⇒ Ishod 2: Do 2023.g. ukupan broj djece koja učestvuju u sportsko rekreativnim aktivnostima na godišnjem nivou uvećan za najmanje 50% u odnosu na 2017. godinu; ⇒ Ishod 3: Do 2023.g. povećan broja mladih sportista sa invaliditetom za 20% u odnosu na 2017. godinu; ⇒ Ishod 4: Do 2023.g. povećan broj građana koji učestvuju u sportsko-rekreativnim aktivnostima za najmanje 10% u odnosu na 2017. godinu.	⇒ Broj građana uključenih u kulturne sadržaje; ⇒ Broj djece koja učestvuju u sportsko rekreativnim aktivnostima; ⇒ Broj mladih sportista sa invaliditetom; ⇒ Broj građana koji učestvuju u sportsko-rekreativnim aktivnostima.
2.2 DO 2023.GODINE POBOLJŠATI UKUPNU SIGURNOSNU SITUACIJU U OPĆINI.	⇒ Ishod 1: Do 2023.g. smanjen rizik od požara, za kategoriju niže u odnosu na 2017.g.; ⇒ Ishod 2: Do 2023.g. smanjen rizik od klizišta za kategoriju niže u odnosu na 2017.g.; ⇒ Ishod 3: Do 2023.g. smanjen broj prekršajnih i krivičnih prijava za uništavanje javne imovine za najmanje 25 % u odnosu na 2017. godinu	⇒ Kategorija rizika od požara; ⇒ Kategorija rizika od klizišta ⇒ Broj prekršajnih i krivičnih prijava za uništavanje javne imovine.
2.3. DO 2023. GODINE POBOLJŠATI KVALITET I DOSTUPNOST INKLUZIVNOG OBRAZOVANJA I SOCIJALNE ZAŠTITE.	⇒ Ishod 1: Do 2023.g. smanjen broj prijava prosjačenja malodobnih lica za najmanje 20% u odnosu na 2017.g.; ⇒ Ishod 2: Do 2023.g. smanjen broj krivičnih djela u kojem učestvuju malodobna lica za najmanje 10% u odnosu na 2017.g. ⇒ Ishod 3: Do 2023.g. najmanje 85% djece sa teškoćama u razvoju ima pristup obrazovnim sadržajima. ⇒ Ishod 4: Do 2023.g. smanjen broj izgreda na stadionima i sportskim manifestacijama za najmanje 10 % u odnosu na 2017.g.	⇒ Broj prijava prosjačenja malodobnih lica; ⇒ Broj krivičnih djela u kojem učestvuju malodobna lica; ⇒ Broj djece sa teškoćama u razvoju koja imaju pristup obrazovnim sadržajima; ⇒ Broj izgreda na stadionima i sportskim manifestacijama.

V.3.2. Usklađenost sa strateškim dokumentima viših nivoa

Revidirani sektorski ciljevi društvenog razvoja Općine Novo Sarajevo temelje se na strategijama, planovima i zakonima viših nivoa vlasti, kao i programima i planovima u EU, i to:

- **Strategija razvoja Grada Sarajeva 2012-2020**, u Odnosu na Strateške ciljeve: **(a) Zaštita, razvoj i promocija historijskih obilježja i kulturnih sadržaja grada u funkciji izgradnje Sarajeva kao svjetske turističke destinacije, (d) Podrška obrazovnom sistemu u oblastima neformalnog obrazovanja, cjeloživotnog učenja, obrazovanja osoba sa invaliditetom, profesionalne orijentacije i specijaliziranih obrazovnih programa;**
- **Strategija razvoja Kantona Sarajevo 2016-2020**, direktno doprinosi Strateškom cilju 2./ „Stvoriti uslove za uključujući društveno ekonomski rast i smanjenje siromaštva i unaprijediti dostupnost i pouzdanost svih javnih servisa“;
- **Strategija socijalnog uključivanja BiH**, u svim njenim prioritetima, a naročito u okviru Podcila 3/Poboljšati obrazovanje;
- **Strategija razvoja FBiH 2010-2020.g.**, u odnosu na Okvirni prioritetni strateški cilj 6/ Obuhvat sve djece u predškolski, osnovni i srednjoškolski odgoj i obrazovanje; Transfer znanja, nastavnih planova i programa obrazovanja uskladiti sa standardima EU; *Inkluzija maloljetnika i punoljetnika u sistem obrazovanja i tržište rada; Jačanje nadzora nad porodicama s djecom koja su u stanju socijalne potrebe;*
- **Platforma za smanjenje rizika od katastrofa BiH**, posebice u odnosu na Viziju platforme, stav (2)/ Jačanje upravljanja rizicima od katastrofa i stav (3)/ Ulaganje u smanjenje rizika od katastrofa radi povećanja otpornosti;
- **Program razvoja zaštite i spašavanja ljudi i materijalnih dobara od prirodnih i drugih nesreća u FBiH 2018-2025**, u odnosu na sva tri strateška cilja programa: *Strateški cilj 1./ Izgradnja i jačanje sistema zaštite i spašavanja u skladu sa preporukama i direktivama Evropske unije, Strateški cilj 2./ Razvoj kapaciteta za upravljanje rizicima od katastrofa i Strateški cilj 3./ Jačanje zaštite od požara i vatrogastva kao dijela jedinstvenog sistema zaštite i spašavanja.*
- U odnosu na EU strateška opredjeljenja predstavljena u **Europskoj strategiji rasta i razvoja 2020.**, u vezi sa Strateškim pravcem 3./ *Inkluzivni rast.*

V.3.3. Inicijative međuopćinske saradnje

U oblasti društvenog razvoja postoje brojne mogućnosti za ostvarivanje međuopćinske saradnje u realizaciji različitih zajedničkih projekata i to prvenstveno sa općinama Grada Sarajeva (Općina Centar, Općina Stari grad, Općina Novi Grad i Općina Vogošća). Najznačajnije oblasti i inicijative koje predstavljaju potencijal za međuopćinsku saradnju u domenu društvenog razvoja, a koje općina treba istražiti u narednom periodu su:

- Saradnja sa susjednim općinama u segmentu smanjenja rizika od klizišta.
- Prevencija prosjačenja, maloljetničke delinkvencije i huliganstva na sportskim terenima kroz uključivanje zanemarene i zapuštene djece u društvene aktivnosti, psihosocijalnu podršku malodobnim licima kod kojih su detektovani poremećaji u ponašanju i edukaciju roditelja i djece na temu prevencije huliganstva na sportskim terenima.

V.3.4. Programi, projekti i mjere

Za realizaciju revidiranog plana društvenog razvoja Općine Novo Sarajevo definisano je 19 projekata i mjera grupisanih u 7 programa:

PROGRAM	MJERA/PROJEKAT
2.1.1. Program unapređenja kulturnih sadržaja	2.1.1.1. Projekat: „Pozorište i film za sve generacije” (2020-2023)
	2.1.1.2. Projekat: Dječija kuća (2019-2023)
2.1.2. Program unapređenja sportsko-rekreativnih sadržaja	2.1.2.1. Projekat: Novosarajevske sportske igre - Sport dostupan svima (2020-2023)
	2.1.2.2. Projekat: Zimski grad „Ledena čarolija“ – Vilsonovo šetalište (2019-2023)
2.1.3. Program unapređenja zdravih stilova života	2.1.3.1. Projekat: Škola rukometa (2019-2023)
	2.1.3.2. Projekat: Škola streljaštva (2019-2023)
	2.1.3.3. Projekat: Škola kuglanja (2020-2023)
	2.1.3.4. Projekat: Promocija zdravih stilova života (2020-2023)
2.2.1. Program jačanja kapaciteta subjekata zaštite i spašavanja	2.2.1.1. Projekat: Opremanje Službe zaštite od požara neophodnom opremom i obučavanje vatrogasaca (2019-2023)
	2.2.1.2. Projekat: Izgradnja Doma civilne zaštite (centar službi za zaštitu i spašavanje) (2019-2023)
2.2.2. Program sanacije ključne infrastrukture	2.2.2.1. Projekat: Sanacija i monitoring klizišta (2019-2023)
	2.2.2.2. Projekat: Ugradnja pumpnih sistema na hidrantskim mrežama u zgradama iznad 5 spratova (2019-2023)
	2.2.2.3. Projekat: Instaliranje video nadzora javnih površina, postavljanje kamera i nadzornog centra (2019-2022)
2.3.1. Program unapređenja zaštite maloljetnih lica	2.3.1.1. Projekat: Uključivanje zanemarene i zapuštene djece u društvene aktivnosti (2020-2021)
	2.3.1.2. Projekat: Rad sa djecom, malodobnim licima kod kojih su detektovani poremećaji u ponašanju (2020-2021)
	2.3.1.3. Projekat: Prevencija nogometnog huliganstva i nereda na sportskim terenima (2019- 2023)
2.3.2. Program unapređenja inkluzivnog obrazovanja	2.3.2.1. Projekat: Pобољшanje dostupnosti prostora osnovnih škola osobama sa poteškoćama u kretanju (2020-2023)
	2.3.2.2. Projekat: Izgradnja objekta JU OŠ „POFALIĆI“ (2019-2023)
	2.3.2.3. Projekat: Asistivni kabinet (2020-2021)

Ukupna očekivana ulaganja za realizaciju revidiranog sektorskog plana društvenog razvoja su: **16.300.000 KM**

V.4. Plan zaštite okoliša

Revizija Sektorskog plana zaštite okoliša Općine Novo Sarajevo urađena je na temelju zaključaka i preporuka nezavisne srednjoročne evaluacije Strategije razvoja Općine Novo Sarajevo, revizije socio-ekonomske analize, vizije razvoja i revidiranih strateških ciljeva kao i revidiranih snaga, slabosti, prilika i prijetnji u sektoru zaštite okoliša.

Revidirani fokusi razvoja sektora zaštite okoliša Općine Novo Sarajevo za naredni period su:

- Iskoristiti dostupnost razvojnih fondova i sredstava iz budžeta Kantona i unaprijediti kanalizacionu infrastrukturu čime će se povećati pokrivenost stanovništva i privrednih subjekata kvalitetnom odvodnjom i tretmanom otpadnih voda. Iste izvore finansiranja iskoristiti za poboljšanje vodovodne infrastrukture i unaprijeđenje kvaliteta distribucije pitke vode.
- Unaprijediti usluge odvoza mješanog čvrstog otpada čime će se smanjiti količina nepropisno deponovanog otpada, te iskoristiti likvidnost općinskog budžeta i dostupna sredstva usmjeriti na jačanju infrastrukture za selektivno prikupljanje otpada.
- Primjenom mjera energetske efikasnosti na javnim objektima (školama), individualnim i kolektivnim stambenim objektima, smanjiti potrošnju energenata (neobnovljivih izvora energije) koji imaju negativan uticaj na kvalitetu vazduha, ali i na druge segmente životne sredine. Prilikom primjene mjera EE u javnim objektima voditi se principom „obnova na bolje“ i primjeniti adekvatne materijale i mjere koji direktno utiču na smanjenje rizika od prirodnih i drugih opasnosti (vodootporna fasada i stolarija, izolacioni materijali otporni na visoke temperature itd.).
- Iskoristiti dostupnu podršku Kantonalnog ministarstva prostornog uređenja, kao i Fonda za zaštitu okoliša i zajedno sa vlastitim sredstvima urediti javne površine i objekte (Park šume Hum, Park nacionalnih manjina, Spomen park Vraca, Park u ulici Grbavička itd.), povećati ukupne zelene površine, urediti saobraćajnice, saobraćaj u mirovanju i saobraćajnu signalizaciju (izgradnja kružnih tokova, izgradnja parking mjesta, ugradnja zvučne signalizacije za slijepa i slabovidna lica, itd.), čime će se unaprijediti dostupni javni servisi i kvalitet života u lokalnoj zajednici.

V.4.1. Pregled sektorskih ciljeva sa očekivanim ishodima i indikatorima

Uzimajući u obzir preporuke srednjoročne evaluacije Strategije razvoja Općine Novo Sarajevo, revidirane strateške ciljeve i revidirane fokuse zaštite okoliša, Općinski razvojni tim je izvršio reviziju sektorskih ciljeva i definisao sljedeće ciljeve zaštite okoliša:

Sektorski cilj	Očekivani ishod	Indikator
3.1. DO 2023. GODINE UNAPRIJEDITI USLUGE ODVODNJE OTPADNIH VODA I DISTRIBUCIJE PITKE VODE.	⇒ Ishod 1: Do 2023.g. pokrivenost stanovništva općine separatnom kanalizacijom iznosi najmanje 60%; ⇒ Ishod 2: Do 2023.g. rekonstruisano najmanje 5 % vodovodne mreže planirane prostornim planom.	⇒ Pokrivenost stanovništva općine separatnom kanalizacijom (u%); ⇒ Procenat rekonstruisane vodovodne mreže.
3.2. DO 2023. GODINE UNAPRIJEDITI USLUGE ODVOZA OTPADA.	⇒ Ishod 1: Do 2023.g. najmanje 8.000 tona selektivno prikupljenog otpada proslijeđeno na dalju obradu; ⇒ Ishod 2: Do 2023.g. najmanje 35.000 tona miješanog krutog otpada godišnje se odloži na komunalnu deponiju.	⇒ Količina selektivno prikupljenog otpada proslijeđena na dalju obradu; ⇒ Količina miješanog krutog otpada koji se odloži na komunalnu deponiju.

3.3. DO 2023. GODINE POVEĆATI NIVO ENERGETSKE EFIKASNOSTI.	⇒ Ishod 1: Do 2023.g. potpisana najmanje 3 sporazuma o finansiranju primjene EE u osnovnim školama; ⇒ Ishod 2: U periodu 2020 - 2023.g. smanjen iznos troška za nabavku energenta za zagrijavanje škola za najmanje 20% u odnosu na period 2014-2017.g.; ⇒ Ishod 3: Do 2023.g. najmanje 90% javnih objekata u vlasništvu općine ima smanjenu specifičnu potrošnju toplotne energije na min ≤ 95 kWh/m² god; ⇒ Ishod 4: Do 2020.g. najmanje 5% objekata kolektivnog i individualnog stanovanja ima smanjenu specifičnu potrošnju toplotne energije na min ≤ 95 kWh/m² god.	⇒ Broj sporazuma o finansiranju primjene EE u osnovnim školama; ⇒ Iznos troška za nabavku energenta za zagrijavanje škola. ⇒ Procenat javnih objekata u vlasništvu općine koji ima smanjenu specifičnu potrošnju toplotne energije na min ≤ 95 kWh/m² god; ⇒ Procenat objekata kolektivnog i individualnog stanovanja koji ima smanjenu specifičnu potrošnju toplotne energije na min ≤ 95 kWh/m² god.
3.4. DO 2023. GODINE POBOLJŠATI STANJE JAVNIH I ZELENIH POVRŠINA.	⇒ Ishod 1: Do 2023.g. uređeno najmanje 80% javnih površina planiranih Prostornim planom; ⇒ Ishod 2: Do kraja 2023. površina uređenih zelenih prostora veća je za najmanje 20% u odnosu na 2018.g.	⇒ Procenat uređenih javnih površina planiranih Prostornim planom; ⇒ Površina uređenih zelenih prostora.
3.5. DO 2023. GODINE UNAPRIJEDITI EFIKASNOST JAVNOG SAOBRAĆAJA.	⇒ Ishod 1: Do 2023.g. potpisan sporazum sa izvođačima radova o početku izgradnje saobraćajnice Brdo Hum – Bušće; ⇒ Ishod 2: U periodu 2019-2023.g. godišnji broj saobraćajnih nezgoda na teritoriji Općine Novo Sarajevo smanjen za najmanje 10%; ⇒ Ishod 3: Do 2023.g. smanjen broj prekršajnih naloga za nepropisno parkiranje za najmanje 20% u odnosu na 2017.g.	⇒ Sporazum sa izvođačima radova o početku izgradnje saobraćajnice Brdo Hum – Bušće; ⇒ Broj saobraćajnih nezgoda na teritoriji Općine Novo Sarajevo ⇒ Broj prekršajnih naloga za nepropisno parkiranje

V.4.2. Usklađenost sa strateškim dokumentima viših nivoa

Revidirani sektorski ciljevi zaštite okoliša Općine Novo Sarajevo temelje se na strategijama, planovima i zakonima viših nivoa vlasti, kao i programima i planovima u EU, i to:

- **Strategija razvoja Grada Sarajeva 2012-2020**, u Odnosu na Strateške ciljeve: **(f) Ravnoteža između urbanog razvoja i zaštite životne sredine**;
- **Strategija razvoja Kantona Sarajevo 2016-2020.g.**, u odnosu na Strateški cilj 3./ *Odgovorno upravljati okolišem, prostorom, prirodnim i infrastrukturnim resursima.*;
- **Prostorni plan FBiH**, vezano za Opći cilj 3./ *Prostorno planskim rješenjima obezbijediti održivi razvoj prema stvarnim prostornim i ekonomskim mogućnostima, bez ograničenja koja proizlaze iz administrativnog ustrojstva entiteta FBiH*;
- **Strategija razvoja FBiH 2010-2020.g.**, vezano za Strateški cilj 4./ *Održivi rast i razvoj-Ekologija i razvoj energetske potencijala*;
- **Strategija upravljanja vodama FBiH 2010-2022.g.**, koja u svim svojim aspektima definira razvoj komunalne infrastrukture, prvenstveno u odnosu na *Strateški cilj 8./Postizanje i održavanje dobrog stanja površinskih i podzemnih voda radi zaštite akvatične flore i faune i potreba korisnika voda*;
- **Strategija zaštite okoliša FBiH 2008-2018.g.**, a prvenstveno u odnosu na Strateške ciljeve 4.2/*Održiva upotreba prirodnih resursa*, 4.4/*Smanjenje pritiska na biološku i geološku raznolikost FBiH*, 5.1/*Stvoriti osnovu za skladan i prostorno uravnotežen ekonomski razvoj*, 5.2/*Minimiziranje/otklanjanje rizika po ljudsko zdravlje, biodiverzitet, prirodno i graditeljsko naslijeđe*, te 6.3/*Unaprjeđenje korištenja energije*;
- **Okvirna energetska strategija Federacije Bosne i Hercegovine do 2035**, a prvenstveno u odnosu na Strateške smjernice za energetske efikasnost i prioritet “Unaprjeđenje energetske efikasnosti u segmentu zgradarstva kao krajnjem potrošaču”
- **Okvirna strategija prometa BiH 2015-2030**, a prvenstveno u odnosu na Strateški cilj: „Pružiti najviši nivo usluge po najnižim mogućim cijenama“, i podciljeve: (a) *Unaprjeđenje kvaliteta javnih cestovnih mreža* i (b) *Smanjenje gužve gradskog cestovnog prometa*
- U odnosu na programske intervencije koje se odnose na *primjenu principa energetske efikasnosti i očuvanje prirodnih resursa* Plan zaštite okoliša se dijelom vezuje za **NEAP BiH (Ekološki Akcijski plan BiH)**, kao i na postojeće međudržavne obaveze preuzete prvenstveno potpisivanjem **Ugovora o uspostavi energetske zajednice**.

V.4.3. Inicijative međuopćinske saradnje

Najznačajnija inicijativa koja predstavlja potencijal za međuopćinsku saradnju u domenu zaštite okoliša predstavlja saradnja sa općinama Grada Sarajeva (Općina Centar, Općina Stari grad, Općina Novi Grad i Općina Vogošća). Najznačajnije oblasti i inicijative koje predstavljaju potencijal za međuopćinsku saradnju u domenu zaštite okoliša, a koje općina treba istražiti u narednom periodu su:

- Model poboljšanja energetske efikasnosti u zgradarstvu na području Kantona Sarajevo
- Rekonstrukcija i revitalizacija Spomen parka Vraca

V.4.4. Programi, projekti i mjere

Za realizaciju revidiranog plana društvenog razvoja Općine Novo Sarajevo definisano je 19 projekata i mjera grupisanih u 4 programa:

PROGRAM	MJERA/PROJEKAT
3.1.1. Program unapređenja kanalizacione infrastrukture	3.1.1.1. Projekat: Izgradnja separatne kanalizacije i vodovoda u ulici Fra Matije Divkovića (2019)
	3.1.1.2. Projekat: Izgradnja separatne kanalizacije u Varaždinskoj ulici (2019)
	3.1.1.3. Projekat: Izgradnja separatne kanalizacije u ulici Olovska (2019)
	3.1.1.4. Projekat: Izgradnja separatne kanalizacije u ulici Pofalička (2020-2021)
3.1.2. Program unapređenja vodovodne infrastrukture	3.1.2.1. Projekat: Rekonstrukcija vodovodne mreže u ulici Muhameda ef. Pandže (2019-2020)
	3.1.2.2. Izgradnja vodovodne mreže u ulici Kupreška (2019-2020)
3.2.1. Program unapređenja usluga odvoza kućnog otpada	3.2.1.1. Projekat: Rekonstrukcija postojećih niša sa posudama za selektivno prikupljanje otpada (2019-2023)
	3.2.1.2. Projekat: Sanacija postojećih niša sa posudama za prikupljanje miješanog otpada (2020-2023)
	3.2.1.3. Projekat: Izgradnja zelenih otoka sa posudama „zvono“ (Zeleni otok Tip 5) (2019-2023)
3.3.1. Program unapređenja energetske efikasnosti u javnim objektima	3.3.1.1 Projekat: Izrada energetskih audita i projektne dokumentacije za objekte OŠ (2019-2023)
	3.3.1.2. Projekat: Utopljavanje objekata osnovnih škola (2020-2023)
	3.3.1.3. Projekat: Utopljavanje objekata u vlasništvu općine (2020-2023)
3.3.2. Program unapređenja energetske efikasnosti u kolektivnim i individualnim stambenim objektima	3.3.2.1. Model poboljšanja energetske efikasnosti u zgradarstvu na području Kantona Sarajevo - Pilot projekat (2019)
3.4.1. Program uređenja javnih površina	3.4.1.1. Projekat: Izgradnja Centralnog spomen obilježja šehidima i poginulim braniocima (2019-2023)
	3.4.1.2. Projekat: Izgradnja dječijih igrališta u Ul. Envera Šehovića (2019-2021)
3.4.2. Program uređenja zelenih površina	3.4.2.1. Projekat: Hortikulturno uređenje "Park šume Hum" (2020-2023)
	3.4.2.2. Projekat: Izgradnja parka nacionalnih manjina (2019-2021)
	3.4.2.3. Projekat: Rekonstrukcija i revitalizacija Spomen parka Vraca (2019-2023)
	3.4.2.4. Projekat: Izgradnja parka u ulici Grbavička (2019-2021)
3.5.1. Program rekonstrukcije saobraćajnica	3.5.1.1. Sanacija klizišta na potezu Hum Brdo-Bušće (2020-2021)
	3.5.1.2. Projekat: Izgradnja kružnog toka na spoju Sjeverne longitudinalne I II Transferzale (2019)
	3.5.1.3. Projekat: Ugradnja zvučne signalizacije za slijepa i slabovidna lica (2019-2023)
3.5.2. Program regulisanja saobraćaja u mirovanju	3.5.2.1. Projekat: Izgradnja podzemne garaže u ulici Kolodvorska (2020-2023)
	3.5.2.2. Projekat: Izgradnja parkirališta na otvorenom (2020-2023)

Ukupna očekivana ulaganja za realizaciju revidiranog sektorskog plana zaštite okoliša su: **16.400.000 KM**

VI. OPERATIVNI DIO

VI.1. Plan implementacije strateških projekata i mjera za 3 godine (1+2)

Veza sa strateškim ciljem/ ciljevima	Projektat/mjera i orijentacioni period realizacije (od 2017. do 2019.)	Ukupni ishodi	Ukupni orijent. izdaci (do završetka projekta)	Ukupni predviđeni izdaci (za III godine)	Finansiranje iz općinskog budžeta				Finansiranje iz ostalih izvora				Nositelji implementacije	Veza sa budžetom i/ili oznaka ekst. izvora finansiranja	Opštinska služba odgovorna za praćenje
					god. I	god. II	god. III	ukupno (I+II+III)	god. I	god. II	god. III	ukupno (I+II+III)			
SCI/SEC1.1	1.1.1.1. Projektat: Business Friendly Certificate – BFC (2020-2023)	U periodu 2020 - 2023 na godišnjem nivou se ostvare najmanje 4 investicije usmjerene na privredni razvoj općine	20,000	20,000	0	10,000	10,000	20,000	0	0	0	0	Služba za upravljanje lokalnim razvojem	614500 Program aktivne politike zapošljavanja	Služba za upravljanje lokalnim razvojem
SCI/SEC1.1	1.1.1.2. Projektat: One stop shop (2020-2021)	Do 2023. godine One stop shop na godišnjem nivou pruža usluge za najmanje 20 privrednika i potencijalnih investitora	50,000	50,000	0	25,000	25,000	50,000	0	0	0	0	Služba za upravljanje lokalnim razvojem	614500 Program aktivne politike zapošljavanja	Služba za upravljanje lokalnim razvojem
SCI/SEC1.1	1.1.1.3. Projektat: Povećanje kapaciteta prijemnog odjeljenja Šalter sale općine (2019-2023)	Do 2023.g. broj uslužbenih građana i poslovnih subjekata na dnevnoj osnovi povećan za najmanje 20% u odnosu na 2017. g.	1,200,000	780,000	50,000	400,000	330,000	780,000	0	0	0	0	Služba za investicije i zaštitu okoliša	821600 Program prostornog planiranja i uređenja građevinskog zemljišta	Služba za investicije i zaštitu okoliša

Veza sa strateškim ciljem/ ciljevima	Projekat/mjera i orijentacioni period realizacije (od 2017. do 2019.)	Ukupni ishodi	Ukupni orijent. izdaci (do završetka projekta)	Ukupni predviđeni izdaci (za III godine)	Finansiranje iz općinskog budžeta				Finansiranje iz ostalih izvora				Nositelji implementacije	Veza sa budžetom i/ili oznaka ekst. izvora finansiranja	Opštinska služba odgovorna za praćenje
					god. I	god. II	god. III	ukupno (I+II+III)	god. I	god. II	god. III	ukupno (I+II+III)			
SCI/SEC1.1	1.1.2.1. Projekat: Jačanje kapaciteta općine i razvojne agencije SERD-a za upravljanje lokalnim razvojem (2019-2023)	Do 2023. g. najmanje 30 MSP apliciralo za razvojna sredstva različitih fondova	100,000	39,000	0	15,000	15,000	30,000	3,000	3,000	3,000	9,000	SERDA	614500 Program aktivne politike zapošljavanja / EU	Služba za upravljanje lokalnim razvojem
SCI/SEC1.1	1.1.2.2. Projekat: Startup Akademija - pilot projekat (2020-2023)	Do 2023. g. najmanje 20 korisnika usluga akademije je pokrenulo vlastiti biznis	30,000	15,000	0	3,750	3,750	7,500	0	3,750	3,750	7,500	SERDA	614500 Program aktivne politike zapošljavanja / EU	Služba za upravljanje lokalnim razvojem
SCI/SEC1.2	1.2.1.1. Analiza potreba tržišta radne snage (2020)	Do 2020. g. realizirano najmanje 50% mjera predviđenih Analizom potreba tržišta radne snage	10,000	10,000	0	10,000	0	10,000	0	0	0	0	Služba za upravljanje lokalnim razvojem	614500 Program aktivne politike zapošljavanja / EU	Služba za upravljanje lokalnim razvojem
SCI/SEC1.2	1.2.1.2. Mjera: Stručno osposobljavanje bez zasnivanja radnog (2019-2023)	Do 2023. g. Stručno osposobljeno najmanje 40 korisnika sredstava	500,000	295,000	95,000	100,000	100,000	295,000	0	0	0	0	Služba za upravljanje lokalnim razvojem	614500 Program aktivne politike zapošljavanja	Služba za upravljanje lokalnim razvojem

Veza sa strateškim ciljem/ ciljevima	Projekat/mjera i orijentacioni period realizacije (od 2017. do 2019.)	Ukupni ishodi	Ukupni orijent. izdaci (do završetka projekta)	Ukupni predviđeni izdaci (za III godine)	Finansiranje iz općinskog budžeta				Finansiranje iz ostalih izvora				Nositelji implementacije	Veza sa budžetom i/ili oznaka ekst. izvora finansiranja	Opštinska služba odgovorna za praćenje
					god. I	god. II	god. III	ukupno (I+II+III)	god. I	god. II	god. III	ukupno (I+II+III)			
SCI/SEC1.2	1.2.1.3. Mjera: Sufinansiranje samozapošljavanja (2019-2023)	Do 2023. g. samozaposleno najmanje 100 korisnika sredstava.	750,000	591,000	291,000	150,000	150,000	591,000	0	0	0	0	Služba za upravljanje lokalnim razvojem	614500 Program aktivne politike zapošljavanja	Služba za upravljanje lokalnim razvojem
SCI/SEC1.2	1.2.1.4. Mjera: Obuka dokvalifikacija, prekvalifikacija, i specijalizacija boračke populacije i drugih nezaposlenih lica (2019-2023)	Do 2023. g. zaposleno najmanje 50 korisnika sredstava.	100,000	50,000	10,000	20,000	20,000	50,000	0	0	0	0	Služba za upravljanje lokalnim razvojem	614500 Program aktivne politike zapošljavanja	Služba za upravljanje lokalnim razvojem
SCI/SEC1.2	1.2.1.5. Projekat: Razvoj socijalnog poduzetništva (osposobljavanje osoba sa invaliditetom za zapošljavanje) (2020-2023)	Do 2023. g. zaposleno najmanje 10 osoba sa invaliditetom.	70,000	50,000	0	5,000	5,000	10,000	0	20,000	20,000	40,000	Služba za socijalna pitanja, zdravlje, izbjeglice i raseljena lica	614500 Program aktivne politike zapošljavanja / Fond za profesionalnu rehabilitaciju	Služba za socijalna pitanja, zdravlje, izbjeglice i raseljena lica

Veza sa strateškim ciljem/ ciljevima	Projekat/mjera i orijentacioni period realizacije (od 2017. do 2019.)	Ukupni ishodi	Ukupni orijent. izdaci (do završetka projekta)	Ukupni predviđeni izdaci (za III godine)	Finansiranje iz općinskog budžeta				Finansiranje iz ostalih izvora				Nositelji implementacije	Veza sa budžetom i/ili oznaka ekst. izvora finansiranja	Općinska služba odgovorna za praćenje
					god. I	god. II	god. III	ukupno (I+II+III)	god. I	god. II	god. III	ukupno (I+II+III)			
SC1/SEC1.2	1.2.2.1. Mjera: Program subvencioniranja razvoja MSP i obrta u sektoru kreativnih i kulturnih industrija (2020-2023)	Do 2023. g. registrovano najmanje 50 obrtnika/MSP iz sektora kreativnih industrija.	500,000	250,000	0	125,000	125,000	250,000	0	0	0	0	Služba za upravljanje lokalnim razvojem	614500 Program aktivne politike zapošljavanja	Služba za upravljanje lokalnim razvojem
SC1/SEC1.2	1.2.2.2. Projekat: Projekat otvorenih inovacija i razvoja (2021)	Do 2021. g. registrovano najmanje 15 obrtnika iz oblasti IT tehnologija.	80,000	80,000	0	0	80,000	80,000	0	0	0	0	Služba za upravljanje lokalnim razvojem	614300 Program aktivne politike zapošljavanja	Služba za upravljanje lokalnim razvojem
SC1/SEC1.2	1.2.2.3. Mjera: Sufinansiranje kamatne stope za postojeća preduzeća (2019-2023)	Do 2023. g. najmanje 30 korisnika mjere je proširilo kapacitete proizvodnje/pružanja usluga.	500,000	280,000	80,000	100,000	100,000	280,000	0	0	0	0	Služba za upravljanje lokalnim razvojem	614500 Program aktivne politike zapošljavanja	Služba za upravljanje lokalnim razvojem
SC2/SEC2.1	2.1.1.1. Projekat: „Pozorište i film za sve generacije“ (2020-2023)	Do kraja 2023 godine najmanje 700 građana prisustvovalo pozorišnim i filmskim projekcijama na godišnjem nivou.	275,000	80,000	0	30,000	30,000	60,000	0	10,000	10,000	20,000	JU“Međunarodni centar za djecu i omladinu Novo Sarajevo“	614400 Program projekta za razvoj sporta, kulture i obrazovanja / KS	Služba za obrazovanje kulturu i sport

Veza sa strateškim ciljem/ ciljevima	Projekat/mjera i orijentacioni period realizacije (od 2017. do 2019.)	Ukupni ishodi	Ukupni orijent. izdaci (do završetka projekta)	Ukupni predviđeni izdaci (za III godine)	Finansiranje iz općinskog budžeta				Finansiranje iz ostalih izvora				Nositelji implementacije	Veza sa budžetom i/ili oznaka ekst. izvora finansiranja	Općinska služba odgovorna za praćenje
					god. I	god. II	god. III	ukupno (I+II+III)	god. I	god. II	god. III	ukupno (I+II+III)			
SC2/SEC2.1	2.1.1.2. Projekat: Dječija kuća (2019-2023)	Do kraja 2023. godine usluge Dječije kuće koristi najmanje 500 djece na godišnjem nivou.	600,000	410,000	90,000	150,000	150,000	390,000	0	10,000	10,000	20,000	JU“Međunarodni centar za djecu i omladinu Novo Sarajevo“	614400 Program projekta za razvoj sporta, kulture i obrazovanja / KS	Služba za obrazovanje kulturu i sport
SC2/SEC2.1	2.1.2.1. Projekat: Novosarajevske sportske igre - Sport – dostupan svima (2020-2023)	Do 2023.g. Novosarajevske sportske igre uvrštene u kalendar sportskih dešavanja Općine. Do 2023.g. najmanje 55 djece sa teškoćama u razvoju učestvovalo u sportskim aktivnostima	200,000	100,000	0	45,000	45,000	90,000	0	5,000	5,000	10,000	JP ONSA	614400 Program projekta za razvoj sporta, kulture i obrazovanja / KS	Služba za obrazovanje kulturu i sport
SC2/SEC2.1	2.1.2.2. Projekat: Zimski grad „Ledena čarolija“ – Vilsonovo šetalište (2019-2023)	Do 2023.g. klizalište posjeti najmanje 300 klizača dnevno dok je klizalište otvoreno.	625,000	375,000	125,000	125,000	125,000	375,000	0	0	0	0	Služba za obrazovanje , kulturu i sport	613900 Program podrške javnim manifestacijama	Služba za obrazovanje kulturu i sport

Veza sa strateškim ciljem/ ciljevima	Projekat/mjera i orijentacioni period realizacije (od 2017. do 2019.)	Ukupni ishodi	Ukupni orijent. izdaci (do završetka projekta)	Ukupni predviđeni izdaci (za III godine)	Finansiranje iz općinskog budžeta				Finansiranje iz ostalih izvora				Nositelji implementacije	Veza sa budžetom i/ili oznaka ekst. izvora finansiranja	Opštinska služba odgovorna za praćenje
					god. I	god. II	god. III	ukupno (I+II+III)	god. I	god. II	god. III	ukupno (I+II+III)			
SC2/SEC2.1	2.1.3.1. Projekat: Škola rukometa (2019-2023)	Do 2023. g. najmanje 40% polaznika škole je nastavilo sportsku karijeru u drugim rukometnim klubovima	120,000	70,000	20,000	20,000	20,000	60,000	0	5,000	5,000	10,000	JP ONSA	614400 Program projekta za razvoj sporta, kulture i obrazovanja / KS	Služba za obrazovanje kulturu i sport
SC2/SEC2.1	2.1.3.2. Projekat: Škola streljaštva (2019-2023)	Do 2023. g. najmanje 50% polaznika škole streljaštva učestvovalo na zvaničnim sportskim takmičenjima.	100,000	60,000	20,000	16,000	16,000	52,000	0	4,000	4,000	8,000	JP ONSA	614400 Program projekta za razvoj sporta, kulture i obrazovanja / KS	Služba za obrazovanje kulturu i sport
SC2/SEC2.1	2.1.3.3. Projekat: Škola kuglanja (2020-2023)	Do 2023. g. najmanje 50% polaznika škole kuglanja učestvovalo na zvaničnim sportskim takmičenjima.	80,000	40,000	0	16,000	16,000	32,000	0	4,000	4,000	8,000	JP ONSA	614400 Program projekta za razvoj sporta, kulture i obrazovanja / KS	Služba za obrazovanje kulturu i sport

Veza sa strateškim ciljem/ ciljevima	Projekat/mjera i orijentacioni period realizacije (od 2017. do 2019.)	Ukupni ishodi	Ukupni orijent. izdaci (do završetka projekta)	Ukupni predviđeni izdaci (za III godine)	Finansiranje iz općinskog budžeta				Finansiranje iz ostalih izvora				Nositelji implementacije	Veza sa budžetom i/ili oznaka ekst. izvora finansiranja	Opštinska služba odgovorna za praćenje
					god. I	god. II	god. III	ukupno (I+II+III)	god. I	god. II	god. III	ukupno (I+II+III)			
SC2/SEC2.1	2.1.3.4. Projekat: Promocija zdravih stilova života (2020-2023)	Do 2023. g. najmanje 500 učenika uzrasta od 1-9 razreda i njihovih roditelja pohađalo sportsko-edukativne aktivnosti.	120,000	70,000	20,000	20,000	20,000	60,000	0	5,000	5,000	10,000	JP ONSA	614400 Program projekta za razvoj sporta, kulture i obrazovanja / KS	Služba za obrazovanje kulturu i sport
SC2/SEC2.2	2.2.1.1. Projekat: Opremanje Službe zaštite od požara neophodnom opremom i obučavanje vatrogasaca (2019-2023)	Do 2023. g. svi pripadnici Službe zaštite od požara certificirani za gašenje požara u objektima i na otvorenom.	150,000	90,000	30,000	30,000	30,000	90,000	0	0	0	0	Služba za civilnu zaštitu	821300 Program izdataka za prirodne i druge nesreće	Služba za civilnu zaštitu
SC2/SEC2.2	2.2.1.2. Projekat: Izgradnja Doma civilne zaštite (centar službi za zaštitu i spašavanje) (2019-2023)	Do 2023. g. vrijeme proteklo od momenta prijema prijave do momenta dolaska spasilačkih ekipa na lice mjesta kraće je za 50% u odnosu na 2017. g.	2.500,000	715,000	15,000	100,000	100,000	215,000	0	250,000	250,000	500,000	Služba za investicije i zaštitu okoliša	821200 Program izdataka za prirodne i druge nesreće / FBiH Vatrogasni savez	Služba za civilnu zaštitu

Veza sa strateškim ciljem/ ciljevima	Projekat/mjera i orijentacioni period realizacije (od 2017. do 2019.)	Ukupni ishodi	Ukupni orijent. izdaci (do završetka projekta)	Ukupni predviđeni izdaci (za III godine)	Finansiranje iz općinskog budžeta				Finansiranje iz ostalih izvora				Nositelji implementacije	Veza sa budžetom i/ili oznaka ekst. izvora finansiranja	Opštinska služba odgovorna za praćenje
					god. I	god. II	god. III	ukupno (I+II+III)	god. I	god. II	god. III	ukupno (I+II+III)			
SC2/SEC2.2	2.2.2.1. Projekat: Sanacija i monitoring klizišta (2019-2023)	Do 2023. godine nisu zabilježena nova pomjeranja tla na saniranim klizištima.	3,500,000	1,920,000	420,000	500,000	500,000	1,420,000	0	250,000	250,000	500,000	Zavod za izgradnju KS	615100 Program izdataka za prirodne i druge nesreće / UNDP i KUCZ KS	Služba za investicije i zaštitu okoliša Služba za civilnu zaštitu
SC2/SEC2.2	2.2.2.2. Projekat: Ugradnja pumpnih sistema na hidrantskim mrežama u zgradama iznad 5 spratova (2019-2023)	Do 2023.g. najmanje 30% objekata spratnosti preko 5 spratova sa područja općine posjeduje ugrađenu hidrantsku mrežu	200,000	92,000	38,000	38,000	10,000	86,000	2,000	2,000	2,000	6,000	Služba za civilnu zaštitu	821300 Program izdataka za prirodne i druge nesreće / Upravitelji stanbenih objekata	Služba za civilnu zaštitu
SC2/SEC2.2	2.2.2.3. Projekat: Instaliranje video nadzora javnih površina, postavljanje kamera i nadzornog centra (2019-2022)	Do 2023.g. smanjeni iznosi za popravku mobilijara usljed oštećenja uzrokovanih vandalizmom za najmanje 10% na godišnjem nivou	300,000	250,000	150,000	50,000	50,000	250,000	0	0	0	0	Služba za civilnu zaštitu	821300 Program izdataka za prirodne i druge nesreće	Služba za civilnu zaštitu

Veza sa strateškim ciljem/ ciljevima	Projekt/mjera i orijentacioni period realizacije (od 2017. do 2019.)	Ukupni ishodi	Ukupni orijent. izdaci (do završetka projekta)	Ukupni predviđeni izdaci (za III godine)	Finansiranje iz općinskog budžeta				Finansiranje iz ostalih izvora				Nositelji implementacije	Veza sa budžetom i/ili oznaka ekst. izvora finansiranja	Općinska služba odgovorna za praćenje
					god. I	god. II	god. III	ukupno (I+II+III)	god. I	god. II	god. III	ukupno (I+II+III)			
SC2/SEC2.3	2.3.1.1. Projekat: Uključivanje zanemarene i zapuštene djece u društvene aktivnosti (2020-2021)	Do 2021. g. najmanje 80% anketirane djece zadovoljno je organiziranim radionicama (mjereno evaluacionom anketom).	45,000	30,000	0	15,000	15,000	30,000	0	0	0	0	Služba za socijalna pitanja, zdravstvo, izbjeglice i raseljena lica	614200 Program socijalne potpore	Služba za socijalna pitanja, zdravstvo, izbjeglice i raseljena lica
SC2/SEC2.3	2.3.1.2. Projekat: Rad sa djecom, malodobnim licima kod kojih su detektovani poremećaji u ponašanju (2020-2021)	Do 2023. g. smanjen broj djece kod kojih su detektovani poremećaji u ponašanju za najmanje 40% u odnosu na 2017. g.	30,000	30,000	0	15,000	15,000	30,000	0	0	0	0	Služba za socijalna pitanja, zdravstvo, izbjeglice i raseljena lica	614200 Program socijalne potpore	Služba za socijalna pitanja, zdravstvo, izbjeglice i raseljena lica
SC2/SEC2.3	2.3.1.3. Projekat: Prevencija nogometnog huliganstva i nereda na sportskim terenima (2019-2023)	Do 2023. g. najmanje 700 učenika osnovnih škola, njihovih roditelja i navijača educirano na temu prevencije nogometnog huliganstva (mjereno evaluacionom anketom gdje je prosječna ocjena	120,000	70,000	20,000	20,000	20,000	60,000	0	5,000	5,000	10,000	JP ONSA	614400 Program projekta za razvoj sporta, kulture i obrazovanja / KS	Služba za obrazovanje kulturu i sport

Veza sa strateškim ciljem/ ciljevima	Projekt/mjera i orijentacioni period realizacije (od 2017. do 2019.)	Ukupni ishodi	Ukupni orijent. izdaci (do završetka projekta)	Ukupni predviđeni izdaci (za III godine)	Finansiranje iz općinskog budžeta				Finansiranje iz ostalih izvora				Nositelji implementacije	Veza sa budžetom i/ili oznaka ekst. izvora finansiranja	Opštinska služba odgovorna za praćenje
					god. I	god. II	god. III	ukupno (I+II+III)	god. I	god. II	god. III	ukupno (I+II+III)			
		minimalno 3).													
SC2/SEC2.3	2.3.2.1. Projekat: Pобољшanje dostupnosti prostora osnovnih škola osobama sa poteškoćama u kretanju (2020-2023)	Do 2023. g. omogućen fizički pristup školskim sadržajima za sve učenike sa teškoćama u razvoju u 4 škole	200,000	65,000	0	30,000	30,000	60,000	0	0	5,000	5,000	Služba za investicije i zaštitu okoliša	821600 Program prostornog planiranja i uređenja / KS	Služba za obrazovanje kulturu i sport
SC2/SEC2.3	2.3.2.2. Projekat: Izgradnja objekta JU OŠ POFALIĆI (2019-2023)	Do 2023. godine najmanje 570 učenika (uključujući i djecu sa teškoćama u razvoju) pohađa novi objekat škole JU OŠ Pofalići.	7,100,000	3,280,000	100,000	600,000	1,080,000	1,780,000	500,000	500,000	500,000	1,500,000	Zavod za izgradnju KS	615100 Program prostornog planiranja i uređenja građevinskog zemljišta / KS	Služba za investicije i zaštitu okoliša
SC2/SEC2.3	2.3.2.3. Projekat: Asistivni kabinet (2020-2021)	Do 2021. godine usluge asistivnog kabineta koristi najmanje 50 djece sa teškoćama u razvoju na godišnjem nivou	40,000	40,000	0	20,000	20,000	40,000	0	0	0	0	Služba za obrazovanje , kulturu i sport	821300 Program prostornog planiranja i uređenja građevinskog zemljišta	Služba za obrazovanje kulturu i sport

Veza sa strateškim ciljem/ ciljevima	Projekt/mjera i orijentacioni period realizacije (od 2017. do 2019.)	Ukupni ishodi	Ukupni orijent. izdaci (do završetka projekta)	Ukupni predviđeni izdaci (za III godine)	Finansiranje iz općinskog budžeta				Finansiranje iz ostalih izvora				Nositelji implementacije	Veza sa budžetom i/ili oznaka ekst. izvora finansiranja	Opštinska služba odgovorna za praćenje
					god. I	god. II	god. III	ukupno (I+II+III)	god. I	god. II	god. III	ukupno (I+II+III)			
SC2/SEC3.1	3.1.1.1. Projekat: Izgradnja separatne kanalizacije u ulici Fra Matije Divkovića (2019)	Do 2019.g. priključeno 50 domaćinstava na kanalizacionu mrežu. Do 2019.g. najmanje 50 domaćinstava koristi rekonstruisanu vodovodnu mrežu	700,000	700,000	430,000	0	0	430,000	100,000	170,000	0	270,000	Služba za investicije i zaštitu okoliša	615100 Program prostornog planiranja i uređenja građevinskog zemljišta / Min komunalne privrede i infrastrukture KS	Služba za investicije i zaštitu okoliša
SC2/SEC3.1	3.1.1.2. Projekat: Izgradnja separatne kanalizacije u Varaždinskoj ulici (2019)	Do 2019.g. priključeno najmanje 11 novih objekata na kanalizacionu mrežu.	80,000	80,000	80,000	0	0	80,000	0	0	0	0	Služba za komunalne i stambene poslove i saobraćaj	615100 Program prostornog planiranja i uređenja građevinskog zemljišta	Služba za komunalne i stambene poslove i saobraćaj
SC2/SEC3.1	3.1.1.3. Projekat: Izgradnja separatne kanalizacije u ulici Olovaska (2019)	Do 2019.g. priključeno najmanje 40 novih objekata na kanalizacionu mrežu.	427,000	427,000	427,000	0	0	427,000	0	0	0	0	Služba za komunalne i stambene poslove i saobraćaj	615100 Program prostornog planiranja i uređenja građevinskog zemljišta	Služba za komunalne i stambene poslove i saobraćaj
SC2/SEC3.1	3.1.1.4. Projekat: Izgradnja separatne kanalizacije u ulici Pofalička (2020-2021)	Do 2021.g. priključeno najmanje 50 novih objekata na kanalizacionu mrežu.	400,000	400,000	0	100,000	100,000	200,000	0	100,000	100,000	200,000	Služba za investicije i zaštitu okoliša	615100 Program prostornog planiranja i uređenja građevinskog zemljišta / Min komunalne	Služba za investicije i zaštitu okoliša

Veza sa strateškim ciljem/ ciljevima	Projekat/mjera i orijentacioni period realizacije (od 2017. do 2019.)	Ukupni ishodi	Ukupni orijent. izdaci (do završetka projekta)	Ukupni predviđeni izdaci (za III godine)	Finansiranje iz općinskog budžeta				Finansiranje iz ostalih izvora				Nositelji implementacije	Veza sa budžetom i/ili oznaka ekst. izvora finansiranja	Opštinska služba odgovorna za praćenje
					god. I	god. II	god. III	ukupno (I+II+III)	god. I	god. II	god. III	ukupno (I+II+III)			
														privrede i infrastrukture KS	
SC2/SEC3.1	3.1.2.1. Projekat: Rekonstrukcija vodovodne mreže u ulici Muhameda ef. Pandže (2019-2020)	Do 2020.g. na vodovodnu mrežu priključeno najmanje 20 korisnika	470,000	470,000	400,000	70,000	0	470,000	0	0	0	0	Služba za investicije i zaštitu okoliša	615100 Program prostornog planiranja i uređenja građevinskog zemljišta	Služba za investicije i zaštitu okoliša
SC2/SEC3.1	3.1.2.2. Izgradnja vodovodne mreže u ulici Kupreška (2019-2020)	Do 2020.g. na vodovodnu mrežu priključeno najmanje 40 korisnika	120,000	120,000	100,000	20,000	0	120,000	0	0	0	0	KJKP ViK	615100 Program prostornog planiranja i uređenja građevinskog zemljišta	Služba za komunalne i stambene poslove i saobraćaj

Veza sa strateškim ciljem/ ciljevima	Projekt/mjera i orijentacioni period realizacije (od 2017. do 2019.)	Ukupni ishodi	Ukupni orijent. izdaci (do završetka projekta)	Ukupni predviđeni izdaci (za III godine)	Finansiranje iz općinskog budžeta				Finansiranje iz ostalih izvora				Nositelji implementacije	Veza sa budžetom i/ili oznaka ekst. izvora finansiranja	Opštinska služba odgovorna za praćenje
					god. I	god. II	god. III	ukupno (I+II+III)	god. I	god. II	god. III	ukupno (I+II+III)			
SC2/SEC3.2	3.2.1.1. Projekat: Rekonstrukcija postojećih niša sa posudama za selektivno prikupljanje otpada (2019-2023)	Do 2023.g. količina selektivno prikupljenog otpada iznosi 5.000 tona godišnje	120,000	60,000	0	30,000	30,000	60,000	0	0	0	0	Služba za komunalne i stambene poslove i saobraćaj	615100 Program uređenja javnih površina i zaštite okoliša	Služba za komunalne i stambene poslove i saobraćaj
SC2/SEC3.2	3.2.1.2. Projekat: Sanacija postojećih niša sa posudama za prikupljanje miješanog otpada (2020-2023)	Do 2023.g. količina prikupljenog miješanog krutog otpada iznosi 35.000 tona godišnje	100,000	50,000	0	25,000	25,000	50,000	0	0	0	0	Služba za komunalne i stambene poslove i saobraćaj	615100 Program uređenja javnih površina i zaštite okoliša	Služba za komunalne i stambene poslove i saobraćaj
SC2/SEC3.2	3.2.1.3. Projekat: Izgradnja zelenih otoka sa posudama „zvono“ (Zeleni otok Tip 5) (2019-2023)	Do 2023.g. količina selektivno prikupljenog otpada iznosi 3.500 tona godišnje	280,000	200,000	120,000	40,000	40,000	200,000	0	0	0	0	Služba za komunalne i stambene poslove i saobraćaj	615100 Program uređenja javnih površina i zaštite okoliša	Služba za komunalne i stambene poslove i saobraćaj
SC2/SEC3.3	3.3.1.1 Projekat: Izrada energetskih audita i projektne dokumentacije za objekte OŠ (2019-2023)	Do 2023.g. potencijalnim finansijerima upućeno najmanje 5 projektnih prijedloga za finansiranje EE u osnovnim školama.	47,000	27,000	7,000	10,000	10,000	27,000	0	0	0	0	Služba za investicije i zaštitu okoliša	615100 Program uređenja javnih površina i zaštite okoliša	Služba za investicije i zaštitu okoliša

Veza sa strateškim ciljem/ ciljevima	Projekat/mjera i orijentacioni period realizacije (od 2017. do 2019.)	Ukupni ishodi	Ukupni orijent. izdaci (do završetka projekta)	Ukupni predviđeni izdaci (za III godine)	Finansiranje iz općinskog budžeta				Finansiranje iz ostalih izvora				Nositelji implementacije	Veza sa budžetom i/ili oznaka ekst. izvora finansiranja	Opštinska služba odgovorna za praćenje
					god. I	god. II	god. III	ukupno (I+II+III)	god. I	god. II	god. III	ukupno (I+II+III)			
SC2/SEC3.3	3.3.1.2. Projekat: Utopljanje objekata osnovnih škola (2020-2023)	Do 2023.g. svi objekti OŠ imaju smanjenu specifičnu potrošnju toplotne energije na min ≤ 95 kWh/m ² god	1,935,000	1,000,000	0	150,000	150,000	300,000	0	350,000	350,000	700,000	Služba za investicije i zaštitu okoliša	615100 Program uređenja javnih površina i zaštite okoliša / KS	Služba za investicije i zaštitu okoliša
	3.3.1.3. Projekat: Utopljanje objekata u vlasništvu općine (2020-2023)	Do 2023.g. primjenjeno najmanje 80% mjera EE planiranih Studijom.	70,000	40,000	0	20,000	20,000	40,000	0	0	0	0	Služba za investicije i zaštitu okoliša	821600 Program prostornog planiranja i uređenja građevinskog zemljišta	Služba za investicije i zaštitu okoliša
SC2/SEC3.3	3.3.2.1. Model poboljšanja energetske efikasnosti u zgradarstvu na području Kantona Sarajevo - pilot projekat (2019)	Do 2020.g. najmanje 5% objekata kolektivnog i individualnog stanovanja ima smanjenu specifičnu potrošnju toplotne energije na min ≤ 95 kWh/m ² god	470,000	470,000	140,000	0	0	140,000	330,000	0	0	330,000	SERDA	615200 Program sanacije devastiranog stambenog fonda / sufinansiranje putem SERDE	Služba za investicije i zaštitu okoliša
SC2/SEC3.4	3.4.1.1. Projekat: Izgradnja Centralnog spomen-obilježja šehidima i poginulim braniocima (2019-2020)	Od 2023.g. na spomen-obilježju se godišnje obilježe najmanje tri manifestacije u spomen šehidima i	200,000	250,000	200,000	50,000	0	250,000	0	0	0	0	Služba za investicije i zaštitu okoliša	615100 Program prostornog planiranja i uređenja građevinskog zemljišta	Služba za investicije i zaštitu okoliša

Veza sa strateškim ciljem/ ciljevima	Projekat/mjera i orijentacioni period realizacije (od 2017. do 2019.)	Ukupni ishodi	Ukupni orijent. izdaci (do završetka projekta)	Ukupni predviđeni izdaci (za III godine)	Finansiranje iz općinskog budžeta				Finansiranje iz ostalih izvora				Nositelji implementacije	Veza sa budžetom i/ili oznaka ekst. izvora finansiranja	Opštinska služba odgovorna za praćenje
					god. I	god. II	god. III	ukupno (I+II+III)	god. I	god. II	god. III	ukupno (I+II+III)			
		poginulim borcima.													
SC2/SEC3.4	3.4.1.2. Projekat: Izgradnja dječijih igrališta u Ul. Envera Šehovića (2019-2021)	Do 2021. g. dječija igrališta koristi najmanje 2.000 djece godišnje.	700,000	700,000	450,000	100,000	150,000	700,000	0	0	0	0	Služba za investicije i zaštitu okoliša	615100 Program prostornog planiranja i uređenja građevinskog zemljišta	Služba za investicije i zaštitu okoliša
SC2/SEC3.4	3.4.2.1. Projekat: Hortikulturno uređenje „Park šume Hum“ (2020-2023)	Do kraja 2023.g. površina "Park šume Hum" zasađena cvijećem i niskim rastinjem iznosi najmanje 25%	100,000	50,000	0	25,000	25,000	50,000	0	0	0	0	Služba za komunalne i stambene poslove i saobraćaj	615100 Program prostornog planiranja i uređenja građevinskog zemljišta	Služba za komunalne i stambene poslove i saobraćaj
SC2/SEC3.4	3.4.2.2. Projekat: Izgradnja parka nacionalnih manjina (2019-2021)	Do kraja 2021.g. površinu parka nacionalnih manjina čini najmanje 75% zelenih površina.	310,000	310,000	10,000	150,000	150,000	310,000	0	0	0	0	Služba za investicije i zaštitu okoliša	615100 Program prostornog planiranja i uređenja građevinskog zemljišta	Služba za investicije i zaštitu okoliša

Veza sa strateškim ciljem/ ciljevima	Projekat/mjera i orijentacioni period realizacije (od 2017. do 2019.)	Ukupni ishodi	Ukupni orijent. izdaci (do završetka projekta)	Ukupni predviđeni izdaci (za III godine)	Finansiranje iz općinskog budžeta				Finansiranje iz ostalih izvora				Nositelji implementacije	Veza sa budžetom i/ili oznaka ekst. izvora finansiranja	Opštinska služba odgovorna za praćenje
					god. I	god. II	god. III	ukupno (I+II+III)	god. I	god. II	god. III	ukupno (I+II+III)			
SC2/SEC3.4	3.4.2.3. Projekat: Rekonstrukcija i revitalizacija Spomen parka Vraca (2019-2023)	Do kraja 2023.g. Spomen park Vraca posjeti najmanje 20.000 posjetilaca godišnje.	1,200,000	645,000	65,000	50,000	50,000	165,000	0	240,000	240,000	480,000	Zavod za zaštitu kulturno-historijskog i prirodnog nasljedja KS	615100 Program prostornog planiranja i uređenja građevinskog zemljišta / Min kulture KS	Služba za komunalne i stambene poslove i saobraćaj
SC2/SEC3.4	3.4.2.4. Projekat: Izgradnja parka u ulici Grbavička (2019-2021)	Do kraja 2021.g. prostor parka čini najmanje 80% zelenih površina.	310,000	310,000	10,000	150,000	150,000	310,000	0	0	0	0	Služba za investicije i zaštitu okoliša	615100 Program prostornog planiranja i uređenja građevinskog zemljišta	Služba za investicije i zaštitu okoliša
SC2/SEC3.5	3.5.1.1. Projekat izgradnje seobraćajnice ulice Hum Brdo - I faza izgradnje (sanacija klizišta) (2020-2021)	Do 2021.g. izrađen izvještaj o monitoringu stanja klizišta. Do 2021.g. izdata dozvola za gradnju saobraćajnice Hum Brdo-Bušće	800,000	300,000	0	0	300,000	300,000	0	0	0	0	Služba za komunalne i stambene poslove i saobraćaj	615100 Program unapređenja stanja lokalnih cesta	Služba za komunalne i stambene poslove i saobraćaj
SC2/SEC3.5	3.5.1.2. Projekat: Izgradnja kružnog toka na spoju Sjeverne long. i II Transferzale (2019)	Do kraja 2019.g. broj saobraćajnih nesreća na raskrsnici Sjeverne long. i II Transferzale smanjen za	1,200,000	1,200,000	400,000	0	0	400,000	800,000	0	0	800,000	Direkcija za puteve KS	615100 Program unapređenja stanja lokalnih cesta / Direkcija za puteve KS	Služba za komunalne i stambene poslove i saobraćaj

Veza sa strateškim ciljem/ ciljevima	Projekat/mjera i orijentacioni period realizacije (od 2017. do 2019.)	Ukupni ishodi	Ukupni orijent. izdaci (do završetka projekta)	Ukupni predviđeni izdaci (za III godine)	Finansiranje iz općinskog budžeta				Finansiranje iz ostalih izvora				Nositelji implementacije	Veza sa budžetom i/ili oznaka ekst. izvora finansiranja	Opštinska služba odgovorna za praćenje
					god. I	god. II	god. III	ukupno (I+II+III)	god. I	god. II	god. III	ukupno (I+II+III)			
		najmanje 30% u odnosu na period 2014-2018.g.													
SC2/SEC3.5	3.5.1.3. Projekat: Ugradnja zvučne signalizacije za slijepa i slabovidna lica (2019-2023)	Do 2023.g. pokrivenost raskrsnica na teritoriji općine zvučnom signalizacijom je najmanje 15% u odnosu na 2017. godinu.	300,000	180,000	30,000	30,000	30,000	90,000	30,000	30,000	30,000	90,000	Služba za komunalne i stambene poslove i saobraćaj	615100 Program unapređenja stanja lokalnih cesta / KS	Služba za komunalne i stambene poslove i saobraćaj
SC2/SEC3.5	3.5.2.1. Projekat: Izgradnja podzemne garaže u ulici Kolodvorska (2020-2023)	Do 2023.g. podzemnu garažu koristi najmanje 3500 vozila na mjesečnom nivou	5,500,000	2,800,000	0	0	0	0	0	800,000	2,000,000	2,800,000	Zavod za izgradnju KS	615100 Program unapređenja stanja lokalnih cesta / Privatni investitor	Služba za komunalne i stambene poslove i saobraćaj
SC2/SEC3.5	3.5.2.2. Projekat: Izgradnja parkirališta na otvorenom (2020-2023)	Do 2023.g. Parking mjesta koristi najmanje 1.000 vozila na mjesečnom nivou	500,000	250,000	0	125,000	125,000	250,000	0	0	0	0	Služba za komunalne i stambene poslove i saobraćaj	615100 Program unapređenja stanja lokalnih cesta	Služba za komunalne i stambene poslove i saobraćaj
UKUPNO:			36,554,000	21,336,000	4,443,000	3,948,750	4,610,750	13,002,500	1,765,000	2,766,750	3,801,750	8,333,500			

VI.2. Plan organizacionih i ljudskih kapaciteta za implementaciju, praćenje i vrednovanje strategije

Plan organizacionih i institucionalnih kapaciteta za uspješnu implementaciju Strategije izrađen je na osnovu zaključaka koji su proizašli kao rezultat analize koju je sproveo Općinski razvojni tim u okviru procesa revizije Strategije razvoja, a na bazi preporuka za poboljšanja koja su definisana u okviru aktivnosti ILDP projekta, te preporuka Srednjoročne evaluacije razvojnog strategije Općine Novo Sarajevo.

Pregled postojećih kapaciteta za implementaciju strategije

Procjena institucionalnih i organizacionih kapaciteta Općine Novo Sarajevo, kao nosioca izrade i implementacije Strategije, provedena je u svrhu analize raspoloživosti i adekvatnosti kapaciteta za uspješnu implementaciju strateških intervencija. Procjena je provedena poređenjem trenutnog stanja u odnosu na izmjene koje su preporučene Strategijom, te u odnosu na preporuke Projekta ILDP, koje su pružene Općini Novo Sarajevo u okviru tehničke podrške UNDP-a, a koje su bile usmjerene na jačanje institucionalnih kapaciteta za sistemsku i učinkovitu implementaciju Strategije.

U prethodnom razvojnem periodu 2013-2018, nije došlo do uspostavljanja Jedinice za upravljanje razvojem (JURA), odnosno JURA nije postala funkcionalna. U tom periodu razrada projekata vršena je na „*ad hoc*“ osnovi, po potrebi i po otvorenom javnom pozivu. Razradu projekata vršili su službenici u pojedinim službama u zavisnosti od vrste projekata, a u saradnji sa pomoćnicima načelnika, odnosno šefovima službi. Podaci o realizaciji nisu centralizirani na jednom mjestu, nego se prikupljaju po potrebi od strane pojedinačnih službi i po pojedinačnim projektima, iako je na nivou Općine uspostavljena APIS baza podataka.

U oktobru 2017. godine donesen je Pravilnik o izmjenama i dopunama Pravilnika o unutrašnjoj organizaciji jedinstvenog općinskog organa uprave i stručnih službi Općine Novo Sarajevo, kojim je pri Kabinetu Načelnika uspostavljen Odsjek za upravljanje lokalnim razvojem sa šest sistematiziranih radnih mjesta. Odsjek za upravljanje lokalnim razvojem je zvanično počeo sa radom u drugoj polovini 2018. godine, pri čemu su popunjena 3 radna mjesta.

Na 25. sjednici Općinskog vijeća održanoj 5. februara, donesena je Odluka o organizaciji i djelokrugu poslova službi za upravu, stručnih i drugih službi Općine Novo Sarajevo. Ovom odlukom planirana je uspostava dvije nove službe i to: Službe za investicije i zaštitu okoliša i Službe za upravljanje lokalnim razvojem. Rješenjem Načelnika broj 02-05-530/19 od 12.06.2019. godine ove službe su konačno i uspostavljene.

Navedenom Odlukom je definisan djelokrug rada Službe za upravljanje lokalnim razvojem, te je zbog obimnosti i složenosti poslova i radnih zadataka, planirano da se poslovi i zadaci vrše u dvije (2) unutrašnje organizacione jedinice, i to:

- a) Odsjek za lokalni ekonomski razvoj i
- b) Odsjek za strateško planiranje i upravljanje

U procesu ekonomske, političke i administrativne decentralizacije, lokalni razvoj sve više dobiva na značaju, te je planiranje njegovog održivog razvoja nužna pretpostavka za postizanje ekonomske i socijalne dobrobiti lokalne zajednice.

Također, nalazi nezavisne srednjoročne evaluacije Strategije ukazuju na potrebu jačanja lokalnog ekonomskog razvoja, stvaranje dobrog poslovnog okruženja, te promicanje poduzetništva, razvoja obrta i malih i srednjih preduzeća. Unapređenje poslovnog okruženja, certificiranje za općinu sa povoljnim poslovnim okruženjem i privlačenje investitora, postala je neminovnost savremene javne uprave.

Postoji veliki interes i potreba općine za povlačenjem sredstava iz raznih programa, što je i navedeno u djelokrugu rada Službe. Shodno navedenom, neophodno je jačanje kapaciteta za razumijevanje politika i programa EU, praćenje natječaja, osmišljavanje i pripremu kvalitetnih projekata, te poznavanje procedura provedbe projekata, praćenje projektnog napretka i evaluacije.

Zakon o razvojnom planiranju i upravljanju razvojem u FBiH usvojen je 2017. godine, te su istim utvrđeni ciljevi i principi razvojnog planiranja i upravljanja razvojem Federacije Bosne i Hercegovine, kantona i jedinica lokalne samouprave, vrste strateških dokumenata, vrste dokumenata neophodnih u postupku implementacije strateških dokumenata, tijela odgovornih za razvojno planiranje i upravljanje razvojem, proces razvojnog planiranja i upravljanja razvojem u Federaciji, programiranje, monitoring, evaluacija i izvještavanje o implementaciji strateških dokumenata, finansiranje implementacije strateških dokumenata i nadzor nad primjenom ovog Zakona.

Članom 10. pomenutog Zakona definisana je organizacija poslova za razvojno planiranje i upravljanje razvojem u jedinicama lokalne samouprave:

1. Jedinice lokalne samouprave u skladu sa svojom unutrašnjom organizacijom i nadležnostima organiziraju poslove razvojnog planiranja i upravljanja razvojem.
2. Poslovi razvojnog planiranja i upravljanja razvojem u jedinicama lokalne samouprave obuhvataju:
 - a) koordinaciju izrade strategije razvoja i programiranja razvoja jedinice lokalne samouprave;
 - b) učešće u izradi strateških dokumenata kantona;
 - c) osiguravanje usklađenosti budžetskog planiranja i PJI sa razvojnim prioritetima jedinice lokalne samouprave;
 - d) definiranje poticajnih mehanizama za finansiranje razvojnih prioriteta utvrđenih u strategiji razvoja jedinice lokalne samouprave u saradnji sa nadležnim institucijama kantona;
 - e) koordinaciju razrade i implementacije projekata identifikovanih u strategiji razvoja jedinice lokalne samouprave u saradnji sa nadležnim institucijama u okviru jedinice lokalne samouprave, kantonalnim organima uprave, susjednim jedinicama lokalne samouprave i socio-ekonomskim partnerima, a koji doprinose realizaciji razvojnih prioriteta;
 - f) koordinaciju procesa monitoringa, evaluacije i izvještavanja o realizaciji strategije razvoja jedinice lokalne samouprave u skladu sa utvrđenim sistemom indikatora i vođenje javno dostupne baze podataka za praćenje implementacije strategije razvoja jedinice lokalne samouprave;
 - g) poslove iz oblasti razvojnog planiranja i upravljanja razvojem u procesu evropskih integracija;
 - h) osiguravanje javnosti rada u procesima razvojnog planiranja, programiranja i implementacije, monitoringa, evaluacije i izvještavanja o strategiji razvoja jedinice lokalne samouprave.
3. U procesima koordinacije razvojnog planiranja i upravljanja razvojem sa višim nivoima vlasti jedinice lokalne samouprave izražavaju i zastupaju svoje interese putem Saveza Federacije.

Intenziviranjem aktivnosti na adekvatnom stručnom i kadrovskom popunjavanju Službe za upravljanje lokalnim razvojem osigurat će se osnova za kvalitetan sistemski pristup strateškom planiranju i implementaciji Strategije, jačanju lokalnog ekonomskog razvoja, te kvalitetno upravljanje projektnim ciklusima.

Unutar svih ostalih službi, a kroz djelokrug poslova općinskih službi, osigurana je vertikalna i horizontalna koordinacija rada jedinstvenog općinskog organa uprave na poslovima upravljanja razvojem, konkretno u smislu definisanja uloge službi i pomoćnika u procesima upravljanja lokalnim razvojem. U tom kontekstu, u opis poslova Pomoćnika općinskog načelnika, odnosno Šefa službe su, između ostalih, uključena sljedeća zaduženja:

- učestvuje u procesu strateškog planiranja i dostavlja statističke i druge podatke iz djelokruga Službe,
- analizira i dostavlja analize stanja u područjima u nadležnosti Službe;
- dostavlja informacije o eksternim akterima sa kojim Služba direktno sarađuje ili im pruža usluge;
- dostavlja informacije i izvještaje o napretku implementacije projekata za koje je zadužena Služba;
- dostavlja informacije potrebne za izradu plana implementacije strategije i učestvuje u izradi istog.

Na ovaj način je Pravilnikom o unutrašnjoj organizaciji predviđeno da se podrži rad Službe za upravljanje lokalnim razvojem, te osigura uključenost svih ostalih službi u procesima izrade i praćenja dokumenata vezanih za lokalni integralni razvoj.

Uspostavljanjem Službe za upravljanje lokalnim razvojem omogućiti će se kvalitetnija koordinacija operacionalizacije Strategije i sistemskog upravljanja razvojem. Služba će brojati 10 radnih mjesta i osobe iz

Odsjeka za upravljanje lokalnim razvojem će preći u Službu za upravljanje lokalnim razvojem.

Ključnu ulogu u implementaciji, praćenju i vrednovanju Strategije imaju:

Načelnik općine kroz jasno uspostavljanje mehanizama i definiranje odgovornosti službi u pogledu implementacije dijelova Strategije iz njihove nadležnosti, te osiguravanja njihove koordinacije.

Općinsko vijeće koje razmatra Izvještaj o realizaciji strateških dokumenata Općine, uključujući i (Revidiranu) integriranu Strategiju razvoja kao vodeći strateški dokument koji je osnova za kreiranje i usvajanje svih ostalih razvojnih politika Općine.

Jedinstveni općinski organ kroz svoje organizacione jedinice (Kabinet načelnika i službe) priprema Program razvoja općine, prostorne i urbanističke planove i učestvuje u izradi i operacionalizaciji plana implementacije strateških intervencija 1+2.

Služba za upravljanje lokalnim razvojem se ekspertno bavi izradom i implementacijom Strategije razvoja općine kao cjeline, zatim inicira, koordinira i olakšava internu i eksternu koordinaciju aktivnosti svih aktera od promocije, pripreme i iniciranja projekata, izvođenja, praćenja, izvještavanja do iniciranja i ažuriranja Strategije, te permanentnog praćenja mogućih izvora finansiranja na svim razinama.

Općinski razvojni tim (ORT) čiji je zadatak da sudjeluje u procesu planiranja na općinskom nivou i prati implementaciju Strategije razvoja, te učestvuje u izradi godišnjeg plana implementacije i izvješća o realizaciji Strategije, kojeg Služba za upravljanje lokalnim razvojem podnosi Načelniku, odnosno Općinskom vijeću na usvajanje. ORT je sastavljen od predstavnika: općinskih službi, javnih ustanova i poduzeća, predstavnika nevladinog sektora, te privrednog sektora.

Partnerska grupa, sastavljena od ključnih aktera lokalnog razvoja, koja kao konsultativno tijelo učestvuje u procesu planiranja, revidiranja i praćenja implementacije Strategije.

Komisija za strateško planiranje Općinskog vijeća, čija je uloga da daje saglasnost na integriranu strategiju razvoja Općine Novo Sarajevo, prati realizaciju strategije, učestvuje u izradi i odabiru razvojnih projekata za trogodišnje i godišnje planove, te vrši kontrolu godišnjeg izvještavanja.

Potrebe za unapređenjem pristupa upravljanju razvojem

U proteklom srednjoročnom periodu međusobna komunikacija i razmjena informacija i iskustava vezanih za Strategiju između pojedinih općinskih službi nije bila na zadovoljavajućem nivou, jer JURA nije bila u funkciji.

Ipak, u cilju kontinuiranog poboljšanja upravljanja lokalnim razvojem, Općinski razvojni tim se na radionici tokom izrade Revidirane integrirane strategije razvoja Općine Novo Sarajevo usaglasio sa sljedećim prijedlozima i preporukama, koji su proizašli iz srednjoročne evaluacije implementacije strategije Općine Novo Sarajevo:

- Općina je donošenjem Rješenja o određivanju organizacionih jedinica kojima se pošta dostavlja u rad (broj 02-05-530/19 od 12.06.2019. godine.), formalno stvorila okvir za uspostavljanje i funkcionisanje Službe za upravljanje lokalnim razvojem, dok je ranije, tokom 2018.godine, pri Kabinetu načelnika formirana JURA u vidu Odsjeka za upravljanje lokalnim razvojem, te je prioritetno potrebno provesti proces potpunog popunjavanja radnih mjesta u navedenoj Službi;
- Intenzivirati aktivnosti na početku rada Službe u punom kapacitetu, te adekvatnim stručnim i kadrovskim popunjavanjem Službe osigurati osnovu za kvalitetan sistemski pristup strateškom planiranju i implementaciji Strategije;
- Intenzivirati aktivnosti lobiranja, zagovaranja i saradnje sa drugim partnerima u svrhu povećanja finansiranja iz vanjskih izvora;

- U narednom periodu neophodno je osigurati veće učešće socio-ekonomskih aktera odnosno dodatni angažman i uključenost svih institucija i organizacija sa lokalnog područja u implementaciju Strategije u svrhu ostvarenja boljih i održivih rezultata u budućnosti.
- Potrebno je intenzivirati sastanke Partnerske grupe kao mehanizam za provedbu redovnih konsultacija sa relevantnim akterima o pitanjima vezanim za implementaciju Strategije, na kontinuiranom nivou.
- Izvršiti izmjene i dopune Procedure planiranja, praćenja i izvještavanja u Općini Novo Sarajevo, u okviru čega je neophodno uvrstiti i godišnje izvještavanje o realizaciji Strategije razvoj, kao i ostale novonastale promjene u procesu planiranja, praćenja, vrednovanja i izvještavanja o radu Općinske uprave kako bi se navedeni proces, odnosno procedura uskladila i ažurirala.
- Potrebno je da se Komisija za strateško planiranje uključi u redovne sastanke Razvojnog tima na temu implementacije Strategije kako bi se osigurala politička podrška, ali i veće razumijevanje pripremljenih planova i izvještaja, prije razmatranja na sjednici OV-a.
- U narednom periodu je potrebno intenzivnije raditi na prikupljanju podataka posebno u pogledu makro indikatora razvoja, te sistematičnije pratiti indikatore sektorskih ishoda, kao i programsko-projektne indikatore. Praćenje ostvarenja programsko-projektnih indikatora na godišnjem nivou daje objektivnu sliku o realizaciji postavljenih strateških intervencija, a praćenje napretka u makro-indikatorima analizira utjecaj strateških intervencija na razvoj općine.

Finalno vrednovanje implementacije revidirane strategije razvoja izvršit će se sa istekom petogodišnjeg razvojnog perioda(2023). Također, finalno vrednovanje će poslužiti i kao podloga za novi ciklus strateškog planiranja.

Pregled osnovnih aktivnosti i odgovornosti za implementaciju Revidirane strategije razvoja Općine Novo Sarajevo

Osnovne uloge i odgovornosti za implementaciju , praćenje, vrednovanje i izvještavanje	
Aktivnosti^(*)	Nadležnost (ko?) /
Priprema/ažuriranje Kalendara aktivnosti Službe za upravljanje lokalnim razvojem	Inicijator i vlasnik procesa: Pomoćnik općinskog načelnika Službe za upravljanje lokalnim razvojem Nositelji i sudionici procesa: Odsjek za strateško planiranje i upravljanje i ORT
Definiranje prioriteta na osnovu strateško-programskih dokumenata za naredni 1+2 planski ciklus	Inicijator i vlasnik procesa: Pomoćnik općinskog načelnika Službe za upravljanje lokalnim razvojem Nositelji i sudionici u procesu: Kolegij načelnika Općine, uposlenici Službe za upravljanje lokalnim razvojem i ORT
Priprema trogodišnjih/godišnjih planova rada službi, uključujući projekte iz strategije razvoja i vezane redovne aktivnosti	Inicijator i vlasnik procesa: Pomoćnici općinskog načelnika Nositelji i sudionici u procesu: Pomoćnik općinskog načelnika Službe za upravljanje lokalnim razvojem i uposlenici Službe
Izrada Trogodišnjeg/Godišnjeg plana rada općinske uprave	Inicijator i vlasnik procesa: Pomoćnik općinskog načelnika Službe za upravljanje lokalnim razvojem Nositelji i sudionici u procesu: Kolegij načelnika općine
Uključivanje strateških projekata i aktivnosti u plan Budžeta (<u>za narednu godinu</u>)	Inicijator i vlasnik procesa: Pomoćnik općinskog načelnika Službe za upravljanje lokalnim razvojem zajedno sa Kabinetom načelnika Nositelji i sudionici procesa: Pomoćnik općinskog načelnika Službe za upravljanje lokalnim razvojem, Kolegij načelnika općine
Usklađivanje trogodišnjih/godišnjih planova rada službi i Trogodišnjeg/Godišnjeg plana rada općinske uprave sa usvojenim Budžetom (<u>za narednu godinu</u>)	Inicijator i vlasnik procesa: Pomoćnik općinskog načelnika Službe za upravljanje lokalnim razvojem zajedno sa Kabinetom načelnika Nositelji i sudionici procesa: Kolegij načelnika općine
Usvajanje Godišnjeg plana rada	Inicijator i vlasnik procesa: Načelnik općine

općinske uprave (za narednu godinu)	Nosioci i učesnici u procesu: Općinsko vijeće
Razrada projekata iz Godišnjeg plana rada JLS	Inicijator i vlasnik procesa: Pomoćnik općinskog načelnika Službe za upravljanje lokalnim razvojem Nositelji i sudionici procesa: Uposlenici Službe i ORT, nadležne općinske službe
Praćenje i privlačenje eksternih izvora finansiranja projekata	Inicijator i vlasnik procesa: Pomoćnik općinskog načelnika Službe za upravljanje lokalnim razvojem Nositelji i sudionici procesa: Nadležne općinske službe; Uposlenici Službe za upravljanje lokalnim razvojem
Praćenje provođenja Godišnjeg plana rada općinske uprave i ostvarenja strateških i sektorskih ciljeva	Inicijator i vlasnik procesa: Pomoćnik općinskog načelnika Službe za upravljanje lokalnim razvojem Nositelji i sudionici procesa: Uposlenici Službe za upravljanje lokalnim razvojem, pomoćnici načelnika nadležnih službi.
Izrada i razmatranje polugodišnjih izvještaja o realizaciji planova rada općinske uprave	Inicijator i vlasnik procesa: Pomoćnici općinskog načelnika Nositelji i sudionici procesa: Kolegij načelnika općine, uposlenici Službe za upravljanje lokalnim razvojem i ORT
Izrada godišnjih izvještaja o radu općinskih službi	Inicijator i vlasnik procesa: Rukovoditelji općinskih službi Nositelji i sudionici procesa: Kolegij načelnika općine i uposlenici Službe za upravljanje lokalnim razvojem
Uključivanje Partnerske grupe u praćenje provođenja strategije lokalnog razvoja	Inicijator i vlasnik procesa: Pomoćnik općinskog načelnika Službe za upravljanje lokalnim razvojem Nositelji i sudionici u procesu: uposlenici Službe za upravljanje lokalnim razvojem, ORT i Partnerska grupa
Priprema i razmatranje Izvještaja o razvoju (za prethodnu godinu)	Inicijator i vlasnik procesa: Pomoćnik općinskog načelnika Službe za upravljanje lokalnim razvojem Nositelji i sudionici u procesu: uposlenici Službe za upravljanje lokalnim razvojem, ORT, Kolegij načelnika
Priprema i razmatranje Godišnjeg izvještaja o radu općinske uprave (za prethodnu godinu)	Inicijator i vlasnik procesa: Pomoćnik općinskog načelnika Službe za upravljanje lokalnim razvojem zajedno sa kabinetom načelnika općine Nositelji i sudionici procesa: Kolegij načelnika općine
Usvajanje i objavljivanje Izvještaja o razvoju (za prethodnu godinu)	Inicijator i vlasnik procesa: Načelnik općine Nositelji i sudionici procesa: Općinsko vijeće
Usvajanje i objavljivanje Godišnjeg izvještaja o radu općine (za prethodnu godinu)	Inicijator i vlasnik procesa: Načelnik općine Nositelji i sudionici procesa: Općinsko vijeće
Ostale važne aktivnosti: ▪ Redovno ažuriranje web stranice JLS u domenu informacija koje se odnose na razvojne aktivnosti ▪ Redovni kontakti sa višim razinama vlasti ▪ Uspostavljanje i unapređenje međuopćinske saradnje ▪ Pokretanje procesa finalne evaluacije strategije razvoja	Inicijator i vlasnik procesa: Pomoćnik općinskog načelnika Službe za upravljanje lokalnim razvojem Nosioci i sudionici: uposlenici Službe za upravljanje lokalnim razvojem, ORT, Odsjek za informisanje, odnose s javnošću i protokolarne poslove

**Rokovi za izvršenje predviđenih aktivnosti su određeni PPVI procedurom koja je na snazi u Općini Novo Sarajevo a isti će se korigovati stupanjem na snagu relevantnih uredbi koje proizilaze iz Zakona o razvojnom planiranju Federacije BiH.*

PRILOZI

Prilog 1: Integrirani pregled lokalne razvojne strategije

Veza sa strateškim i sektorskim ciljem i programom	Projekat /mjera	Ukupni očekivani ishod projekta/mjere (output)		Izvori finansiranja		
				Budžet	Eksterni izvori	Ukupno
1. STRATEŠKI CILJ: RAZVITI EKONOMIJU SA TEŽIŠTEM NA KREATIVNOJ INDUSTRIJI I RAZVIJENOM SEKTORU USLUGA.						
1.1. Sektorski cilj	1.1. DO 2023.g. UNAPRIJEDITI EFIKASNOST UPRAVLJANJA LOKALNIM EKONOMSKIM RAZVOJEM.	Očekivani sektorski ishodi	Ishod 1: Ukupan iznos investicija na području općine u periodu 2019-2023.g. iznosi najmanje 5.000.000 KM Ishod 2: U 2023.g. najmanje 90% ispitanih građana i poslovnih subjekata zadovoljno je uslugama Šalter sale Ishod 3: Do 2023.g. najmanje 15 MSP potpisalo sporazum sa razvojnim fondovima o finansiranju njihovog razvoja.	Indikatori sektorskog cilja	Iznos investicija; Zadovoljstvo građana i poslovnih subjekata uslugama Šalter sale; Sporazum sa razvojnim fondovima o finansiranju razvoja MSP.	
1.1.1. Program	1.1.1. Program jačanja kapaciteta općine za upravljanje lokalnim ekonomskim razvojem					
	1.1.1.1. Projekat: Business Friendly Certificate – BFC (2020-2023)	U periodu 2020 - 2023 na godišnjem nivou se ostvare najmanje 4 investicije usmjerene na privredni razvoj općine.		20,000	-	20,000
	1.1.1.2. Projekat: One stop shop (2020-2021)	Do 2023. godine „One stop shop“ na godišnjem nivou pruža usluge za najmanje 20 privrednika i potencijalnih investitora.		50,000	-	50,000
	1.1.1.3. Projekat: Povećanje kapaciteta prijemnog odjeljenja Šalter sale općine (2019-2023)	Do 2023.g. broj uslužbenih građana i poslovnih subjekata na dnevnoj osnovi povećan za najmanje 20% u odnosu na 2017.g.		1,200,000	-	1,200,000
1.1.2. Program	1.1.2. Program jačanja kapaciteta razvojnih agencija i organizacija					
	1.1.2.1. Projekat: Jačanje kapaciteta općine i razvojne agencije SERD-a za upravljanje lokalnim razvojem (2019-2023)	Do 2023. g. najmanje 30 MSP apliciralo za razvojna sredstva različitih fondova.		85,000	15,000	100,000
	1.1.2.2. Projekat: Startup Akademija - pilot projekat (2020-2023)	Do 2023.g. najmanje 20 korisnika usluga akademije je pokrenulo vlastiti biznis.		15,000	15,000	30,000
1.2.	1.2. DO 2023. GODINE	Očekivani	Ishod 1: .Do 2023.g. broj MSP i obrta povećan za 20% u	Indikatori	Broj MSP i obrta	

Sektorski cilj	RAZVITI SEKTOR MALIH I SREDNJIH PODUZEĆA SA TEŽIŠTEM U KREATIVNIM I KULTURNIM INDUSTRIJAMA	sektorski ishodi	odnosu na 2017. g	sektorskog cilja	
			Ishod 2: U periodu 2019 - 2023.g. u sektoru MSP zaposleno najmanje 300 novih radnika		Broj zaposlenih novih radnika
1.2.1. Program	1.2.1. Program razvoja konkurentnosti radne snage				
	1.2.1.1. Analiza potreba tržišta radne snage (2020)	Do 2020.g. realizirano najmanje 50% mjera predviđenih Analizom potreba tržišta radne snage.	10,000	-	10,000
	1.2.1.2. Mjera: Stručno osposobljavanje bez zasnivanja radnog odnosa (2019-2023)	Do 2023.g. Stručno osposobljeno najmanje 40 korisnika sredstava.	500,000		500,000
	1.2.1.3. Mjera: Sufinansiranje samozapošljavanja (2019-2023)	Do 2023.g. samozaposleno najmanje 100 korisnika sredstava.	750,000		750,000
	1.2.1.4. Mjera: Obuka dokvalifikacija, prekvalifikacija, i specijalizacija boračke populacije i drugih nezaposlenih lica. (2019-2023)	Do 2023.g. zaposleno najmanje 50 korisnika sredstava.	100,000		100,000
	1.2.1.5. Projekat: Razvoj socijalnog poduzetništva (osposobljavanje osoba sa invaliditetom za zapošljavanje) (2020-2023)	Do 2023.g. zaposleno najmanje 10 osoba sa invaliditetom.	70,000		70,000
	1.2.2. Program	1.2.2. Program jačanja MSP u sektoru kreativne industrije			
1.2.2.1. Mjera: Program subvencioniranja razvoja MSP i obrta u sektoru kreativnih i kulturnih industrija (2020-2023)		Do 2023.g. registrovano najmanje 50 obrtnika/MSP iz sektora kreativnih industrija.	500,000	-	500,000
1.2.2.2. Projekat: Projekat otvorenih inovacija i razvoja (2021)		Do 2021.g. registrovano najmanje 15 obrtnika iz oblasti IT tehnologija	80,000	-	80,000
1.2.2.3. Mjera: Sufinansiranje kamatne stope za postojeća preduzeća (2019-2023)		Do 2023.g. najmanje 30 korisnika mjere je proširilo kapacitete proizvodnje/pružanja usluga.	500,000	-	500,000
UKUPNO (KM):			3.880.000	30.000	3.910.000

Veza sa strateškim i sektorskim ciljem i programom	Projekat /mjera	Ukupni očekivani ishod projekta/mjere (output)	Izvori finansiranja		
			Budžet	Eksterni izvori	Ukupno
1. STRATEŠKI CILJ: POBOLJŠATI KVALITET ŽIVOTA I SIGURNOST GRAĐANA.					
2.1. Sektorski cilj	2.1. DO 2023. GODINE POBOLJŠATI KVALITET I DOSTUPNOST SPORTSKIH, REKREATIVNIH I KULTURNIH SADRŽAJA ZA SVE KATEGORIJE STANOVNIŠTVA.	Očekivani sektorski ishodi	Ishod 1: Do 2023.g. povećan broj građana uključenih u kulturne sadržaje za najmanje 10% u odnosu na 2017.godinu. Ishod 2: Do 2023.g. ukupan broj djece koja učestvuju u sportsko rekreativnim aktivnostima na godišnjem nivou uvećan za najmanje 50% u odnosu na 2017. godinu. Ishod 3: Do 2023.g. povećan broja mladih sportista sa invaliditetom za 20% u odnosu na 2017. godinu Ishod 4: Do 2023.g. povećan broj građana koji učestvuju u sprtsko-rekreativnim aktivnostima za najmanje 10% u odnosu na 2017.godinu.	Indikatori sektorskog cilja	Broj građana uključenih u kulturne sadržaje Broj djece koja učestvuju u sportsko rekreativnim aktivnostima Broj mladih sportista sa invaliditetom Broj građana koji učestvuju u sprtsko-rekreativnim aktivnostima
2.1.1. Program	2.1.1. Program unapređenja kulturnih sadržaja				
	2.1.1.1. Projekat: „Pozorište i film za sve generacije“ (2020-2023)	Do kraja 2023 godine najmanje 700 građana pristustvovalo pozorišnim i filmskim projekcijama na godišnjem nivou.	135,000	140,000	275,000
	2.1.1.2. Projekat: Dječija kuća (2019-2023)	Do kraja 2023. godine usluge dječije kuće koristi najmanje 500 djece na godišnjem nivou.	550,000	50,000	600,000
2.1.2. Program	2.1.2. Program unapređenja sportsko-rekreativnih sadržaja				
	2.1.2.1. Projekat: Novosarajevske sportske igre - Sport – dostupan svima (2020-2023)	Do 2023.g. Novosarajevske sportske igre uvrštene u kalendar sportskih dešavanja Općine. Do 2023.g. najmanje 55 djece sa teškoćama u razvoju učestvovalo u sportskim aktivnostima	180,000	20,000	200,000
	2.1.2.2. Projekat: Zimski grad „Ledena čarolija“ – Vilsonovo šetalište (2019-2023)	Do 2023.g. klizalište posjeti najmanje 300 klizača dnevno dok je klizalište otvoreno.	625,000	-	625,000

2.1.3. Program	2.1.3. Program unapređenja zdravih stilova života					
	2.1.3.1 Projekat: Škola rukometa (2019-2023)	Do 2023.g. najmanje 40% polaznika škole je nastavilo sportsku karijeru u drugim rukometnim klubovima		100,000	20,000	120,000
	2.1.3.2. Projekat: Škola streljaštva (2019-2023)	Do 2023.g. najmanje 50% polaznika škole streljaštva učestvovalo na zvaničnim sportskim takmičenjima.		80,000	20,000	100,000
	2.1.3.3. Projekat: Škola kuglanja (2020-2023)	Do 2023.g. najmanje 50% polaznika škole kuglanja učestvovalo na zvaničnim sportskim takmičenjima.		60,000	20,000	80,000
	2.1.3.4. Projekat: Promocija zdravih stilova života (2020-2023)	Do 2023.g. najmanje 500 učenika uzrasta od 1-9 razreda i njihovih roditelja pohađalo sportsko-edukativne aktivnosti.		100,000	20,000	120,000
2.2. Sektorski cilj	2.2. DO 2023.GODINE POBOLJŠATI UKUPNU SIGURNOSNU SITUACIJU U OPĆINI	Očekivani sektorski ishodi	Ishod 1: Do 2023.g. Smanjeni rizik od požara, za kategoriju niže u odnosu na 2017.g. Ishod 2: Do 2023.g. smanjen rizik od klizišta za kategoriju niže u odnosu na 2017.g. Ishod 3: Do 2023.g. smanjenjen broj prekršajnih i krivičnih prijava za uništavanje javne imovine za najmanje 25 % u odnosu na 2017.g.	Indikatori sektorskog cilja	Kategorija rizika od požara; Kategorija rizika od klizišta Broj prekršajnih i krivičnih prijava za uništavanj javne imovine	
2.2.1. Program	2.2.1 Program jačanja kapaciteta subjekata zaštite i spašavanja					
	2.2.1.1. Projekat: Opremanje Službe zaštite od požara neophodnom opremom i obučavanje vatrogasaca (2019-2023)	Do 2023.g. Svi pripadnici Službe zaštite od požara certificirani za gašenje požara u objektima i na otvorenom.		150,000	-	150,000
	2.2.1.2. Projekat: Izgradnja Doma civilne zaštite (centar službi za zaštitu i spašavanje) (2019-2023)	Do 2023.g. vrijeme proteklo od momenta prijema dojave do momenta dolaska spasilačkih ekipa na lice mjesta kraće je za 50% u odnosu na 2017.g.		1,750,000	750,000	2,500,000
2.2.2. Program	2.2.2. Program sanacije ključne infrastrukture					
	2.2.2.1. Projekat: Sanacija i monitoring klizišta (2019-2023)	Do 2023. godine nisu zabilježena nova pomjeranja tla na saniranim klizištima.		2,500,000	1,000,000	3,500,000

	2.2.2.2. Projekat: Ugradnja pumpnih sistema na hidrantskim mrežama u zgradama iznad 5 spratova (2019-2023)	Do 2023.g. najmanje 30% objekata spratnosti preko 5 spratova sa područja općine posjeduje ugrađenu hidrantsku mrežu		190,000	10,000	200,000
	2.2.2.3. Projekat: Instaliranje video nadzora javnih površina, postavljanje kamera i nadzornog centra (2019-2022)	Do 2023.g. smanjenjeni iznosi za popravku mobilijara usljed oštećena uzrokovanih vandalizmom za najmanje 10% na godišnjem nivou		300,000	-	300,000
2.3. Sektorski cilj	2.3. DO 2023. GODINE POBOLJŠATI KVALITET I DOSTUPNOST INKLUZIVNOG OBRAZOVANJA I SOCIJALNE ZAŠTITE.	Očekivani sektorski ishodi	Ishod 1: Do 2023.g. smanjen broj prijava prosjačenja malodobnih lica za najmanje 20% u odnosu na 2017.g.; Ishod 2: Do 2023.g. smanjenjen broj krivičnih djela u kojem učestvuju malodobna lica za najmanje 10 % u odnosu na 2017.g. Ishod 3: Do 2023.g. najmanje 85% djece sa teškoćama u razvoju ima pristup obrazovnim sadržajima Ishod 4: Do 2023.g. smanjenjen broj izgreda na stadionima i sportskim manifestacijama za najmanje 10 % u odnosu na 2017.g.	Indikatori sektorskog cilja	Broj prijava prosjačenja malodobnih lica; Broj krivičnih djela u kojem učestvuju malodobna lica; Broj djece sa teškoćama u razvoju koja imaju pristup obrazovnim sadržajima; Broj izgreda na stadionima i sportskim manifestacijama.	
2.3.1. Program	2.3.1. Program unapređenja zaštite maloljetnih lica					
	2.3.1.1. Projekat: Uključivanje zanemarene i zapuštene djece u društvene aktivnosti (2020-2021)	Do 2021.g. najmanje 80% anketirane djece zadovoljno je organiziranim radionicama (mjereno evaluacionom anketom).		45,000	-	45,000
	2.3.1.2. Projekat: Rad sa djecom, malodobnim licima kod kojih su detektovani poremećaji u ponašanju (2020-2021)	Do 2021.g. smanjen broj djece kod kojih su detektovani poremećaji u ponašanju za najmanje 40% u odnosu na 2017.g.		30,000	-	30,000
	2.3.1.3. Projekat: Prevencija nogometnog huliganstva i nereda na sportskim terenima (2019- 2023)	Do 2023.g. najmanje 700 učenika osnovnih škola, njihovih roditelja i navijača educirano na temu prevencije nogometnog huliganstva (mjereno evaluacionom anketom gdje je prosječna ocjena minimalno 3).		100,000	20,000	120,000

2.3.2. Program	2.3.2. Program unapredenja inkluzivnog obrazovanja				
	2.3.2.1. Projekat: Pобољшanje dostupnosti prostora osnovnih škola osobama sa poteškoćama u kretanju (2020-2023)	Do 2023.g. u najmanje 4 škole omogućen fizički pristup školskim sadržajima za učenike sa teškoćama u razvoju.	150,000	50,000	200,000
	2.3.2.2. Projekat: Izgradnja objekta JU OŠ POFALIĆI (2019-2023)	Do 2023. godine najmanje 570 učenika (uključujući i djecu sa teškoćama u razvoju) pohađa novi objekat škole JUOŠ Pofalići.	1,800,000	5,300,000	7,100,000
	2.3.2.3. Projekat: Asistivni kabinet (2020-2021)	Do 2020 godine usluge asistivnog kabineta koristi najmanje 50 djece sa teškoćama u razvoju na godišnjem nivou	40,000	-	40,000
UKUPNO (KM):			8.885.000	7.420.000	16.305.000

Veza sa strateškim i sektorskim ciljem i programom	Projekat /mjera	Ukupni očekivani ishod projekta/mjere (output)	Izvori finansiranja		
			Budžet	Eksterni izvori	Ukupno
3. STRATEŠKI CILJ: UNAPRIJEDITI ZAŠTITU OKOLIŠA PO UZORU NA RAZVIJENE EVROPSKE GRADOVE.					
3.1. Sektorski cilj	3.1. DO 2023. GODINE UNAPRIJEDITI USLUGE ODVOĐNJE OTPADNIH VODA I DISTRIBUCIJE PITKE VODE	Očekivani sektorski ishodi	Ishod 1. Do 2023.g. pokrivenost stanovništva općine separatnom kanalizacijom iznosi najmanje 60%; Ishod 2. Do 2023.g. rekonstruisano najmanje 5 % vodovodne mreže planirane prostornim planom.	Indikatori sektorskog cilja	Pokrivenost stanovništva općine separatnom kanalizacijom (u%) Procenat rekonstruisane vodovodne mreže
3.1.1. Program	3.1.1. Program unapređenja kanalizacione infrastrukture				
	3.1.1.1. Projekat: Izgradnja separatne kanalizacije i vodovoda u ulici Fra Matije Divkovića (2019)	Do 2019.g. priključeno 50 domaćinstava na kanalizacionu mrežu. Do 2019.g. najmanje 50 domaćinstava koristi rekonstruisanu vodovodnu mrežu	430,000	270,000	700,000
	3.1.1.2. Projekat: Izgradnja separatne kanalizacije u Varaždinskoj ulici (2019)	Do 2019.g. priključeno najmanje 11 novih objekata na kanalizacionu mrežu.	80,000	-	80,000
	3.1.1.3. Projekat: Izgradnja separatne kanalizacije u ulici Olovska (2019)	Do 2019.g. priključeno najmanje 40 novih objekata na kanalizacionu mrežu.	427,000	-	427,000
	3.1.1.4. Projekat: Izgradnja separatne kanalizacije u ulici Pofalička (2020-2021)	Do 2021.g. priključeno najmanje 50 novih objekata na kanalizacionu mrežu.	200,000	200,000	400,000
	3.1.2. Program unapređenja vodovodne infrastrukture				
3.1.2. Program	3.1.2.1. Projekat: Rekonstrukcija vodovodne mreže u ulici Muhameda ef. Pandže (2019-2020)	Do 2020.g. na vodovodnu mrežu priključeno najmanje 20 korisnika	220,000	250,000	470,000
	3.1.2.2. Izgradnja vodovodne mreže u ulici Kupreška (2019-2020)	Do 2020.g. na vodovodnu mrežu priključeno najmanje 40 korisnika	120,000	-	120,000

3.2. Sektorski cilj	3.2. DO 2023. G. UNAPRIJEDITI USLUGE ODVOZA OTPADA	Očekivani sektorski ishodi	Ishod 1: Do 2023.g. najmanje 8.000 tona selektivno prikupljenog otpada proslijeđeno na dalju obradu; Ishod 2: Do 2023.g. najmanje 35.000 tona miješanog krutog otpada godišnje se odloži na komunalnu deponiju.	Indikatori sektorskog cilja	Količina selektivno prikupljenog otpada proslijeđena na dalju obradu Količina miješanog krutog otpada koji se odloži na komunalnu deponiju
3.2.1. Program	3.2.1. Program unapređenja usluga odvoza kućnog otpada				
	3.2.1.1. Projekat: Rekonstrukcija postojećih niša sa posudama za selektivno prikupljanje otpada (2019-2023)	Do 2023.g. količina selektivno prikupljenog otpada iznosi 5.000 tona godišnje	120,000	-	120,000
	3.2.1.2. Projekat: Sanacija postojećih niša sa posudama za prikupljanje miješanog otpada (2020-2023)	Do 2023.g. količina prikupljenog miješanog krutog otpada iznosi 35.000 tona godišnje	100,000	-	100,000
	3.2.1.3. Projekat: Izgradnja zelenih otoka sa posudama „zvono“ (Zeleni otok Tip 5) (2019-2023)	Do 2023.g. količina selektivno prikupljenog otpada iznosi 3.500 tona godišnje	280,000	-	280,000
3.3. Sektorski cilj	3.3. DO 2023 GODINE POVEĆATI NIVO ENERGETSKE EFIKASNOSTI		Ishod 1: Do 2023.g. potpisana najmanje 3 sporazuma o finansiranju primjene EE u osnovnim školama; Ishod 2: U periodu 2020 - 2023.g. smanjen iznos troška za nabavku energenta za zagrijavanje škola za najmanje 20% u odnosu na period 2014-2017.g.; Ishod 3: Do 2023.g. najmanje 90% javnih objekata u vlasništvu općine ima smanjenu specifičnu potrošnju toplotne energije na min ≤ 95 kWh/m ² god; Ishod 4: Do 2020.g. najmanje 5% objekata kolektivnog i individualnog stanovanja ima smanjenu specifičnu potrošnju toplotne energije na min ≤ 95 kWh/m ² god.		Broj sporazuma o finansiranju primjene EE u osnovnim školama; Iznos troška za nabavku energenta za zagrijavanje škola; Procenat javnih objekata u vlasništvu općine koji ima smanjenu specifičnu potrošnju toplotne energije na min ≤ 95 kWh/m ² god; Procenat objekata kolektivnog i individualnog stanovanja

					koji ima smanjenu specifičnu potrošnju toplotne energije na min $\leq 95 \text{ kWh/m}^2 \text{ god.}$
3.3.1. Program	3.3.1. Program unapređenja energetske efikasnosti u javnim objektima				
	3.3.1.1 Projekat: Izrada energetskih audita i projektne dokumentacije za objekte OŠ (2019-2023)	Do 2023.g. potencijalnim finansijerima upućeno najmanje 5 projektnih prijedloga za finansiranje EE u osnovnim školama.	47,000	-	47,000
	3.3.1.2. Projekat: Utopljavanje objekata osnovnih škola (2020-2023)	Do 2023.g. svi objekti OŠ imaju smanjenu specifičnu potrošnju toplotne energije na min $\leq 95 \text{ kWh/m}^2 \text{ god}$	600,000	1,335,000	1,935,000
	3.3.1.3. Projekat: Utopljavanje objekata u vlasništvu općine (2020-2023)	Do 2023.g. primjenjeno najmanje 80% mjera EE planiranih Studijom.	70,000	-	70,000
3.3.2. Program	3.3.2. Program unapređenja energetske efikasnosti u kolektivnim i individualnim stambenim objektima				
	3.3.2.1. Model poboljšanja energetske efikasnosti u zgradarstvu na području Kantona Sarajevo - Pilot projekat (2019)	Do kraja 2019.g. mjere EE primjenjene na najmanje 20 individualnih i kolektivnih stanbenih objekata.	140,000	330,000	470,000
3.4. Sektorski cilj	3.4. DO 2023. GODINE POBOLJŠATI STANJE JAVNIH I ZELENIH POVRŠINA.	Očekivani sektorski ishodi	Ishod 1: Do 2023.g. uređeno najmanje 80% javnih površina planiranih Prostornim planom; Ishod 2: Do kraja 2023. površina uređenih zelenih prostora veća je za najmanje 20% u odnosu na 2018.g.	Indikatori sektorskog cilja	Procenat uređenih javnih površina planiranih Prostornim planom; Površina uređenih zelenih prostora.
3.4.1. Program	3.4.1. Program uređenja javnih površina				
	3.4.1.1. Projekat: Izgradnja Centralnog spomen obilježja šehidima i poginulim braniocima (2019-2023)	Od 2023.g. na spomen obilježju se godišnje obilježe najmanje tri manifestacije u spomen šehidima i poginulim borcima.	200,000	-	200,000
	3.4.1.2. Projekat: Izgradnja dječijih igrališta u Ul. Envera Šehovića (2019-2021)	Do 2021.g. dječija igrališta koristi najmanje 2.000 djece godišnje.	700,000	-	700,000
	3.4.2. Program uređenja zelenih površina				
3.4.2. Program	3.4.2.1. Projekat: Hortikulturno uređenje "Park šume Hum" (2020-2023)	Do kraja 2023.g. površina "Park šume Hum" zasađena cvijećem i niskim rastinjem iznosi najmanje 25%	100,000	-	100,000

	3.4.2.2. Projekat: Izgradnja parka nacionalnih manjina (2019-2021)	Do kraja 2021.g. površinu parka nacionalnih manjina čini najmanje 75% zelenih površina.	310,000	-	310,000
	3.4.2.3. Projekat: Rekonstrukcija i revitalizacija Spomen parka Vraca (2019-2023)	Do kraja 2023.g. Spomen park Vraca posjeti najmanje 20.000 posjetilaca godišnje.	250,000	950,000	1,200,000
	3.4.2.4. Projekat: Izgradnja parka u ulici Grbavička (2019-2021)	Do kraja 2021.g. prostor parka čini najmanje 80% zelenih površina.	310,000	0	310,000
3.5. Sektorski cilj	3.5. DO 2023. GODINE POBOLJŠATI STANJE JAVNIH I ZELENIH POVRŠINA.	Očekivani sektorski ishodi Ishod 1: Do 2023.g. potpisan sporazum sa izvođačima radova o početku izgradnje saobraćajnice Brdo Hum – Bušće Ishod 2: U periodu 2019.- 2023.g. godišnji broj saobraćajnih nezgoda na teritoriji Općine Novo Sarajevo smanjen za najmanje 10% Ishod 3: Do 2023.g. Je smanjen broj prekršajnih naloga za nepropisno parkiranje za najmanje 20% u odnosu na 2017.g.	Indikatori sektorskog cilja	Sporazum sa izvođačima radova o početku izgradnje saobraćajnice Brdo Hum – Bušće; Broj saobraćajnih nezgoda na teritoriji Općine Novo Sarajevo; Broj prekršajnih naloga za nepropisno parkiranje.	
	3.5.1. Program rekonstrukcije saobraćajnica				
3.5.1. Program	3.5.1.1. Sanacija klizišta na potezu Hum Brdo-Buće (2020-2021)	Do 2021.g. izrađen izvještaj o monitoringu stanja klizišta. Do 2021.g. izdata dozvola za gradnju saobraćajnice Hum Brdo-Bušće	800,000	-	800,000
	3.5.1.2. Projekat: Izgradnja kružnog toka na spoju Sjeverne long. i II Transferzale (2019)	Do kraja 2019.g. broj saobraćajnih nesreća na raskrsnici Sjeverne long. i II Transferzale smanjen za najmanje 30% u odnosu na period 2014-2018.g.	400,000	800,000	1,200,000
	3.5.1.3. Projekat: Ugradnja zvučne signalizacije za slijepa i slabovidna lica (2019-2023)	Do 2023.g. pokrivenost raskrsnica na teritoriji općine zvučnom signalizacijom je najmanje 15% u odnosu na 2017. godinu.	150,000	150,000	300,000
	3.5.2. Program regulisanja saobraćaja u mirovanju				
3.5.2. Program	3.5.2.1. Projekat: Izgradnja podzemne garaže u ulici Kolodvorska (2020-2023)	Do 2023.g. podzemnu garažu koristi najmanje 3500 vozila na mjesečnom nivou	-	5,500,000	5,500,000
	3.5.2.2. Projekat: Izgradnja parkirališta na otvorenom (2020-2023)	Do 2023.g. parking mjesta koristi najmanje 1.000 vozila na mjesečnom nivou	500,000	-	500,000
UKUPNO (KM):			6.554.000	9.785.000	16.339.000

Prilog 2: Alat za usaglašavanje projektnih, sektorskih ishoda i njihovih uticaja na strateški cilj – Revidirana Strategija Općine Novo Sarajevo 2019-2023.

Prilog_2_Koherentno
st.doc

Prilog 3: Plan implementacije strateških projekata i mjera za 3 godine (1+2) u excelu

Prilog_3_Plan
implementacije 2019-:

Prilog 4: Procjena mogućnosti finansiranja prioriteta revidirane razvojne strategije Općine Novo Sarajevo (2019-2023.)

Prilog_4.doc